

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

DÍLO MILOSLAVA JÁGRA
magisterská diplomová práce

Bc. JITKA BOHUŇKOVÁ

Prof. PhDr. Ladislav Daniel, Ph.D.

Olomouc 2015

ROZSAH PRÁCE

Počet znaků textové části: 175 684

Počet stránek textové části: 87

Počet znaků celé diplomové práce: 234 454

Počet stránek celé diplomové práce: 150

Počet stránek obrazové přílohy: 25

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem veškeré využití prameny a literaturu.

V Olomouci 25. 6. 2015

Jitka Bohuňková

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především vedoucímu práce za odborné konzultace Prof. PhDr. Ladislavu Danielovi, Ph.D., paní Haně Trynerové, dceři Miloslava Jágra, za umožnění práce s autorovou pozůstalostí, slečně Tereze Trynerové za pomoc při zpracování rodinného archivu, paní Stanislavě Zábrodské za vstřícnost, poskytnuté kontakty a podnětné připomínky, panu Janu Strnadovi za odborné rady, Petru Vobořilovi za poskytnutí rozhovoru a za umožnění nahlédnutí do jeho korespondence. Dále bych chtěla poděkovat studentům a kolegům Miloslava Jágra za rozhovory, jmenovitě panu Jiřímu Bartovi, Pavlu Koutskému, Jiřímu Kahounovi, ak. soch. Jiřímu Dostálovi, Janu Žbánkovi, paní Michaele Pavlátové, Šarlotě Filčíkové, Zuzaně Marešové, Evě Sýkorové, Nině Čampulkové, Dagmar Ferklové a Zuzaně Kadlecové. Chtěla bych také poděkovat Heleně Bajzlíkové z *Oblastní galerie Liberec*, ředitelce *Městského muzea v Železném Brodě* paní Petře Hejralové za poskytnutí materiálu a cenných rad ohledně Jágrovy tvorby ve skle a panu Michalu Rezlerovi za umožnění přístupu do *Maloskalské galerie Josefa Jíry*.

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	1
ÚVOD	2
REFLEXE PROBLEMATIKY V LITERATUŘE	5
ŽIVOTOPIS	
1. Dětství a studia	8
2. Praha	10
3. Pedagogická činnost	12
4. Činnost mimo VŠUP	16
5. Pád režimu a 90. léta	17
6. Odkaz Miloslava Jágra v Jablonci nad Nisou	20
DÍLO	
1. Úvod	23
2. Sklo	23
2.1. Návrhy skleněných figurek	23
2.2. Ryté sklo	24
2.3. Recyklované sklo	25
3. Malba	26
3.1. <i>Vodník</i> , nedat., kvaš na papíře	26
3.2. <i>Dcera Hana s kocourem Bohoušem</i> , 1958, olej na dřevěné desce	27
3.3. <i>Domy</i> , 1958, olej na plátně	27
3.4. <i>Stavení</i> , 1964, olej na dřevěné desce	27
3.5. <i>Město</i> , 1962, olej na dřevěné desce	28
3.6. <i>Motýl</i> , nedat., olej na plátně	29
3.7. <i>Noemova archa</i> , 1966, olej na dřevě	30

3.8. <i>Adam a Eva</i> , 1968, olej na dřevěné desce	30
3.9. <i>Vánoce s dechovkou</i> , 1968, olej na plátně	31
3.10. <i>Noční motýl</i> , 1984, olej na plátně	31
3.11. <i>Přístav</i> , nedat., tempera	32
4. Ilustrace	33
4.1. Úvod	33
4.2. První knihy a šedesátá léta	37
4.2.1. Marie Kubátová, <i>Pohádky pro rozcáplíky</i> , SNDK, Praha 1959	37
4.2.2. Karel Černý, <i>Špity, špity, bábo</i> , SNDK, Praha, 1960	38
4.2.3. Klára Jarunková, <i>Můj tajný zápisník</i> , SNDK, Praha, 1961	38
4.2.4. Jaroslava Blažková, <i>Tóno, ja a mravce</i> , Mladé letá, Bratislava, 1961	39
4.2.5. František Bartoš, <i>O veliké řepě</i> , SNDK, Praha 1961	39
4.2.6. Karel Šiktanc, <i>Pohádky chudé na řádky</i> , SNDK, Praha 1962	40
4.2.7. Antoine-Chrysostome Quatremere de Quincy, <i>Poslední drak</i> , SNDK, Praha 1962	41
4.2.8. Karel Jaromír Erben, <i>Dlouhý, Široký, Bystrozraký</i> , SNDK, Praha 1963	42
4.2.9. Otfried Preussler, <i>Malá čarodějnice</i> , SNDK, Praha 1964	42
4.2.10. František Hrubín, <i>Vítek hádá dobře</i> , SNDK, Praha 1965	42
4.2.11. František Nepil, <i>Pohádky z pekelce</i> , Nakladatelství Růže, České Budějovice 1967	42

4.2.12. František Nepil, <i>Pohádky z pekelce</i> , SEDISTRA, Lipník nad Bečvou 1996	42
4.2.13. Vincent Šíkula, <i>Trampoty s helikónem</i> , SNDK, Praha 1967	43
4.2.14. Josef Věromír Pleva, <i>Budulínek a ještě dvě pohádky navíc</i> , Albatros, Praha 1969	44
4.2.15. Karel Poláček, <i>Metempsychóza, čili stěhování duší</i> , Československý spisovatel, Praha 1969	45
4.3. Sedmdesátá léta	45
4.3.1. Otakar Chaloupka, <i>Špalíček českých pohádek</i> , Lidové nakladatelství, Praha 1971	45
4.3.2. Ljuba Štíplová, <i>Kočkám vstup zakázán</i> , Albatros, Praha 1972	46
4.3.3. Josef Spilka, <i>Náš Krakonoš</i> , Lidové nakladatelství, Praha 1973	46
4.3.4. Eduard Petiška, <i>Už si čtu pohádky</i> , Albatros, Praha 1974	47
4.3.5. Eduard Petiška, <i>Birlibán</i> , Albatros, Praha 1975	47
4.3.6. Oldřich Sirovátka, <i>Plný pytel pohádek</i> , Albatros, Praha 1978	48
4.3.7. Jana Knitlová, <i>Talent na Julii</i> , Československý spisovatel, Praha 1978	49
4.3.8. Anton Pavlovič Čechov, <i>Humoresky</i> , Lidové nakladatelství, Praha 1979	49
4.3.9. Václav Čtvrtek, <i>Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni</i> , Albatros, Praha 1979	50
4.3.10. František Nepil, <i>Polní žínka Evelínka</i> , Albatros, Praha 1979	50

4.3.11. František Nepil, <i>Polní žínka Evelínka</i> , SEDISTRA, Praha 1995	50
4.4. Osmdesátá léta	51
4.4.1. Jiří Žáček, <i>Ahoj, moře</i> , Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha 1980	51
4.4.2. Miloslav Jágr, <i>Kluk s křídly</i> , Albatros, Praha 1980	52
4.4.3. Miloslav Jágr, <i>František Nepil, Podívánky</i> , Albatros, Praha 1981	53
4.4.4. Miloslav Jágr, <i>Pan Tužka a slečna Pastelka, o psu Gumovi nemluvě</i> , Albatros, Praha 1983	54
4.4.5. Miloslav Jágr, <i>Osmý trpaslík pana Háby</i> , Albatros, Praha 1984	54
4.4.6. Jiří Kahoun, <i>Pískací kornoutek</i> , Albatros, Praha 1984	55
4.4.7. Jana Marhounová, <i>Miluji, tedy jsem</i> , Albatros, Praha 1986	56
4.4.8. Ota Hofman, <i>Dorián</i> , Albatros, Praha 1987	56
4.4.9. Jan Šmíd, <i>Návrat čistých radostí</i> , Československý spisovatel, Praha 1989	56
4.4.10. Miloslav Jágr, <i>Kam běží Péťa?</i> , Albatros, Praha 1989	57
4.4.11. Miloslav Jágr, <i>Či je Péťa?</i> , Albatros, Praha 1989	57
4.5. Devadesátá léta	57
4.5.1. František Nepil, <i>Dobrou a ještě lepší neděli</i> , Radioservis, Praha 1992	57
4.5.2. Miloslav Jágr, <i>Jak zrzci udělali tmou</i> , Albatros, Praha 1992	58

4.5.3. Pavel Šrut, <i>Ezopovy bajky</i> , Albatros, Praha 1998	59
4.5.4. Miloslav Jágr, <i>Veverek Koudelka a jiná slohová cvičení</i> , Knižní klub, Praha 2007	59
5. Omalovánky	60
5.1. Miloslav Jágr, Olga Pražáková, <i>Zvířátka a Petrovští</i> , Albatros, Praha 1972	60
5.2. Karel Sýs, <i>Malovánky pro vtipálky</i> , Albatros, Praha 1976	60
5.3. Miloslav Jágr, Markéta Zinnerová, <i>Dlouhý, Široký a Bystrozraký</i> , Albatros, Praha 1974	61
5.4. Miloslav Jágr, <i>Čert a Káča</i> , Albatros, Praha 1977	61
5.5. Miloslav Jágr, Hana Prošková, <i>Hledejte kolečka</i> , Albatros, Praha 1970	61
5.6. Miloslav Jágr, <i>Všude dobře, doma nejlépe</i> , Albatros, Praha 1983	62
6. Časopisy	63
6.1. <i>Mateřídouška</i>	63
6.2. <i>Sluníčko</i>	64
6.3. <i>Ohníček</i>	65
6.4. <i>Čtenář</i>	66
6.5. <i>Zlatý máj</i>	66
6.6. <i>Jablonecké Médium</i>	67
6.7. <i>Jizerská kóta 0428</i>	67

7. Keramika	69
7.1. Figurální keramika	70
7.2. Láhve	71
7.3. Ostatní	71
8. Grafika	73
9. Propagační grafika	74
9.1. Plakáty	74
9.2. Loga	76
9.3. Obaly hudebních nosičů	76
9.4. Pohledy	77
10. Divadlo	79
11. Film	81
ZÁVĚR	85
SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ	88
TEXTOVÁ PŘÍLOHA	92
1. Ceny a čestné uznání	92
2. Výstavy	93
2.1. Samostatné výstavy	93

2.2. Společné výstavy	96
3. Studenti	97
4. Divadlo	98
5. Filmografie	100
5.1. Autorský film	100
5.2. Výtvarník	100
5.3. Režie	100
5.4. Autor námětu	100
5.5. Scénárista	100
5.6. Filmový architekt	101
5.7. Umělecká spolupráce	101
5.8. Propagační filmy	101
KATALOG ILUSTROVANÝCH KNIH	102
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	123
SEZNAM OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	148
ANOTACE	151

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

VŠUP, UMPRUM – Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze

AVU – Akademie výtvarných umění

SNDK – Státní nakladatelství dětské knihy

MK ČSSR – Ministerstvo kultury Československé socialistické republiky

BIB – Bienále ilustrací Bratislava

SOkA – Státní okresní archiv

SNKLU – Státní nakladatelství krásné literatury a umění

SČVU – Svaz českých výtvarných umělců

UPM – Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze

ÚVOD

Miloslav Jágr byl významnou, leč doposud poněkud opomíjenou uměleckou osobností, působící především v oblasti ilustrace dětských knih. Jeho tvorba zahrnuje taktéž grafiku, sklo, keramiku, propagační grafiku, výtvarné řešení a režii několika krátkých filmů, scénáře, uměleckou spolupráci v oblasti kresleného filmu, byl i divadelním výtvarníkem a působil jako pedagog Ateliéru televizní a filmové grafiky VŠUP.

Práce volně navazuje na bakalářskou práci *Ilustrátorské dílo Miloslava Jágra*.¹ K problematice se vracím především z důvodu doposud opomíjených oblastí umělcovy tvorby, neboť svým dílem i pedagogickou činností výrazně ovlivnil vývoj české ilustrátorské školy a animovaného filmu. Diplomová práce si klade za cíl rozbor Jágrový tvorby s jejími inspiračními zdroji, analyzovat výrazové prostředky a použité principy v celém jeho díle. Pozornost jsem také věnovala jeho pedagogické činnosti a pevně věřím, že diplomová práce přispěje k docenění odkazu této výjimečné všestranné osobnosti.

Velkou komplikací se zdála být dohledatelnost Jágrových děl z volné tvorby, neboť svými obrazy, grafikami a keramikou obdarovával své přátele. Po předchozích kladných zkušenostech při zpracovávání bakalářské práce se nabízela spolupráce s paní Stanislavou Zábrowskou, která vlastní několik Jágrových děl, má rozhled v oblasti dětské ilustrace a širokou síť kontaktů. Díky ochotné spolupráci Jágrový dcery Hany Trynerové se mi podařilo vyhledat velké množství originálních ilustrací, keramiky, oleje, plakáty a fotografie v umělcově pozůstalosti. Menší množství děl bylo dohledáno v *Galerii Josefa Jíry na Malé Skále*, *Oblastní galerii Liberec*, *Galerii My v Jablonci nad Nisou*, *Městském muzeu v Železném Brodě*. Velkým objevem byly Jágrový kresebné kostýmní návrhy v nezpracovaném fondu *Spolku divadelních ochotníků „Tyl“ v Železném Brodě* v *SOKA Jablonec nad Nisou*. Fondy umělců a historiků umístěné v *SOKA Jablonec nad Nisou* a *SOKA Semily* umožnily bližší

¹ Jitka Bohuňková, *Ilustrátorské dílo Miloslava Jágra*, bakalářská diplomová práce, FF UP, Olomouc 2012.

pochopení výtvarných tradic v Železném Brodě a poskytovaly tak mnoho cenných materiálů pro dohledání Jágrových regionálních inspiračních zdrojů. Naopak komplikací se stalo stěhování *Uměleckoprůmyslového muzea v Praze*, kde v době vzniku práce nebylo možné exponáty fyzicky dohledat.

Velkým přínosem pro práci bylo osobní setkání a rozhovory s lidmi z Jágrova okolí. Na základě získaných informací bylo možné rozšířit umělcův životopis a lépe pochopit i vývojové fáze v jeho díle. Soukromé životní osudy jsou především výpovědi Jágrovy dcery Hany Trynerové. Setkání s paní Ninou Čampulkovou a ak. soch. Jiřím Dostálem přineslo základní informace o Inspiromatu a fungování ateliéru televizní a filmové grafiky za Adolfa Hoffmeistera. Pedagogickou činnost nejlépe charakterizují výpovědi samotných studentů – Jiřího Barty, Pavla Koutského, Michaely Pavlátové, Zuzany Marešové, Šarloty Zahradkové, Evy Sýkorové a Zuzany Kadlecové. Rozhovor poskytla taktéž Jágrova dlouholetá kolegyně Dagmar Ferklová, která ve svém archivu přechovává několik drobných děl a fotografií z VŠUP. Z prostředí nakladatelství *Albatros* poskytl výpověď redaktor Jan Žbánek a také Stanislava Zábrodská, která zná umělce z profesního i soukromého života, proto byla komunikace s paní Zábrodskou pro celou práci velmi přínosná a cenná. Prostřednictvím její osoby se mi podařilo kontaktovat spisovatele Jiřího Kahouna, jenž vlastní bohatou korespondenci s Miloslavem Jágrem, spolupracoval s ním na dvou knihách a v časopise *Sluníčko*. Působnost Miloslava Jágra v Jablonci nad Nisou byla zpracována na základě rozhovorů s Petrem Vobořilem, Janem Strnadem a taktéž na základě informací z korespondence Petra Vobořila s Miloslavem Jágrem a Vladimírem Komárkem.

První část práce je zaměřená na život Miloslava Jágra, který je rozdělen do několika zásadních etap - dětství a studium, přestěhování do Prahy, pedagogická činnost, působení mimo VŠUP a životní osudy po roce 1989. Do první části práce zahrnuji taktéž jeho dnešní odkaz v Jablonci nad Nisou.

V druhé části práce jsem si vytyčila za cíl postihnout Jágrovo dílo. V úvodu se věnuji Jágrovým inspiračním zdrojům platným pro celou uměleckou tvorbu. Dále je tato kapitola rozdělena na sklo, malbu, ilustrace, keramiku, grafiku, propagační grafiku, divadlo a film. Sklem a malbou kapitola

začíná proto, že nejvíce vypovídá o inspiračních zdrojích a vývoji osobního stylu. Největší pozornost věnuji ilustrátorské činnosti. Tato podkapitola zasadí Jágrovo výtvarné působení do kontextu doby, dále se věnuje čtyřem vývojovým etapám Jágrovy ilustrátorské tvorby a analýze nejvýznamnějších knih. Jágrovo působení v oblasti divadla a filmu je zpracováno méně detailně. Jako divadelní výtvarník řeší kostýmy i scénu na základě podobných principů. Jágrův význam pro kreslený film spatřuji především v jeho působení na VŠUP, které jsem se snažila postihnout v první části v kapitole *Pedagogická činnost*. V kapitole *Film* jsem se zaměřila na Jágra jakožto filmového výtvarníka, ostatní filmy charakterizuji stručně s výjimkou filmu *Projekt*, kde se mi podařilo získat výpověď autora Jiřího Barty. V textové příloze přikládám soupis výstav, ocenění, dohledaných divadelních inscenací, filmů, na kterých se podílel, seznam studentů a katalog ilustrovaných knih. V závěru navazuje obrazová příloha.

REFLEXE PROBLEMATIKY V LITERATUŘE

Informace o životě a díle nalezneme v katalogích výstav, časopisových článcích či encyklopediích. Nejvíce se tvorbě Miloslava Jágra věnoval František Holešovský, Blanka Stehlíková, Miroslav Kudrna a Antonín Langhamer.

František Holešovský publikuje v časopise *Zlatý máj*, kde podrobně analyzoval některé knihy Miloslava Jágra. Ve své knize *Glosy k vývoji české ilustrace pro děti*² nahlíží na úlohu a přínos výtvarných umělců z hlediska historie, literárních žánrů i druhů, řeší například i humornou složku ilustrací. Svá tvrzení opírá o četné příklady autorů a jejich děl. Ve spolupráci s Blankou Stehlíkovou, jednou z nejvýznamnějších badatelek v oblasti dětské ilustrace, napsal knihu *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*.³ Přínosem této knihy je přehledný vývoj ilustrací pro děti doplněný medailonky ilustrátorů od Blanky Stehlíkové. Tato teoretická dětské ilustrace publikuje taktéž ve *Zlatém máji*, napsala velmi přehlednou publikaci o vývoji ilustrace v knihách pro děti s názvem *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*.⁴

Problematika dětské ilustrace je nejvíce reflektována v časopise *Zlatý máj*. Tento časopis vedle teoretických statí obsahuje velmi přínosné recenze, které pojednávaly také o titulech ilustrovaných Miloslavem Jágrem. V časopise lze nalézt i několik rozhovorů, pozvánky na výstavy či zprávy o literárních oceněních. Články věnované dílu Jágra zde, kromě již zmíněných autorů Františka Holešovského a Blanky Stehlíkové, publikovali například Igor Zhoř, Jaroslav Voráček, Irena Malá, Rudolf Matys, Milada Matějovicová, Arsen Pohribný či Miroslav Kudrna, který napsal velice obsáhlé recenze, kde svou pozornost obrací taktéž k výtvarné stránce knihy. Z díla Miloslava Jágra se věnuje knihám *Krakonošova mísa*, *Pan Tužka a slečna Pastelka*, *o psu Gumovi nemluvě* a *Osmý trpaslík pana Háby*.

² František Holešovský, *Glosy k vývoji české ilustrace pro děti*, Albatros, Praha 1982.

³ František Holešovský, *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*, Albatros, Praha 1989, s. 129 – 132.

⁴ Blanka Stehlíková, *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*, Albatros, Praha 1984.

Významnou úlohu v historii umění má *Bienále ilustrací Bratislava*, konané od roku 1967 do současnosti, neboť právě zde byly položeny základy teorie ilustrace pro děti. Vzniklé sborníky jsou v současné době k dispozici v elektronické formě na webových stránkách BIB.⁵ Nalezneme zde soupis projevů přednášených na sympoziích bienále k aktuálním otázkám v rámci problematiky dětské knihy. Práce Miloslava Jágra se objevily na bratislavském bienále v roce 1971, 1975, 1977, 1979, 1981 a 1985.

Důležitým zdrojem informací jsou katalogy výstav. Drtivou většinu katalogů k Jágrovým výstavám napsal Antonín Langhamer. Například *Výbor z díla* z roku 1989, který obsahuje chronologicky řazený seznam díla dle jednotlivých oblastí Jágrova působení, důležitá životní data a ocenění. Antonín Langhamer je také autorem rozsáhlého článku *Ilustrátor, malíř a pedagog Miloslav Jágr*.⁶

Vedle katalogů výstav mají také velkou vypovídající hodnotu rozhovory v časopisech. V časopise *Květy* publikovala paní Pavlína Blahotová *Vzpomínání malíře a ilustrátora, profesora Miloslava Jágra*,⁷ rozdělené do pěti částí. V první části s názvem *Kluk s křídly* nás zavádí do svého dětství, v druhé *Národní hrdina* vzpomíná na svá studia na sklářské škole, divadelní zkušenosti a na život za války, v třetí se vyjádřil k *Inspiromatům* a celkově k studentskému životu na VŠUP. Čtvrté vzpomínání *Měsíc nad řekou Jizerou* věnoval ilustrátorské a animační tvorbě. V posledním, pátém vzpomínání pojmenovaném *Kolo snů* vypráví o besedách s dětmi a své inspiraci v umění. Velmi obsáhlý a poslední rozhovor vyšel v časopise *Jizerská kóta 0428*.⁸ Časopis *Scéna* otiskl rozhovor s Miloslavem Jágreš zaměřený na ilustrátorovy divadelní zkušenosti a jejich promítnutí do umělecké tvorby.⁹

Jágrovo jméno ve spojení s filmem se většinou objevuje v článcích či rozhovorech o Ateliéru filmové a televizní grafiky na VŠUP. Recenze na jednotlivé filmy, vzniklé za Jágrovy spolupráce,

⁵ www.bibiana.sk

⁶ Antonín Langhamer, *Ilustrátor, malíř a pedagog Miloslav Jágr, Z Českého ráje a Podkrkonoší: vlastivědný sborník*, sv. 16, Semily 2003, s. 276 – 284.

⁷ Pavlína Blahotová, *Vzpomínání malíře a ilustrátora, profesora Miloslava Jágra* (1 – 5), *Květy*, 1993, č. 22 – 27.

⁸ Jan Strnad, *Miloslav Jágr ilustrátor, Jizerská kóta 0428*, 1996, č. 4, s. 22 – 31.

⁹ Jan Dvořák, *Veselý svět Miloslava Jágra, Scéna*, 1982, č. 7 – 8, s. 9.

můžeme najít v časopise *Filmový přehled*. Články a rozhovory především o dění na VŠUP obsahuje časopis *Film a doba* nebo *Kino*. V knize *Krátký film dětem*¹⁰ se jeho jméno objevuje ve spojení se studenty, které odchoval. Jan Poš v knize *Výtvarníci animovaného filmu*¹¹ v krátkém odstavci zhodnotil Jágrovo pedagogické působení a jeho přínos pro vývoj animovanému filmu. Nejprínosnější článek týkající se filmové tvorby Jágra napsal Jan Poš v knize *Animace a doba*.¹²

Internetovým zdrojem je především web *čítárny.cz*,¹³ kde své články o Miloslavu Jágrovi publikuje Stanislava Záborská. Výchozím zdrojem pro zpracování obalů hudebních nosičů se pro diplomovou práci stala *Virtuální národní fonotéka*.¹⁴ Informace o inscenacích včetně fotografického materiálu poskytla *Virtuální studovna Divadelního ústavu*.¹⁵

¹⁰ Edgar Dutka, *Krátký film dětem*, České muzeum výtvarných umění, Praha 1998.

¹¹ Jan Poš, *Výtvarníci animovaného filmu*, Praha 1990.

¹² Jan Poš, Miloslav Jágr, výtvarník-filmař-pedagog, in: Stanislav Ulver (ed.) *Animace a doba*, Sdružení přátel odb. film. tisku, Praha 2004, s. 281 – 284.

¹³ <http://citarny.cz/index.php/ilustratori-cesko/608-jagr-miloslav>

¹⁴ <https://www.narodnifonoteka.cz/Author/Home?author=J%C3%A1gr%2C+Miloslav&type=Author>

¹⁵ <http://vis.idu.cz/Persons.aspx>

ŽIVOTOPIS

1. Dětství a studia

Miloslav Jágr se narodil 8. června 1927 v Podmoklicích na Olešce. Otec František Jágr se živil jako topič a matka Ludmila Jágrová (roz. Hofmanová) pracovala v textilce. Dědeček byl přírodní léčitel a společně s babičkou pořádali spiritualistické seance. Babička na nich vytvářela kresby pod vlivem média, na které Jágr rád vzpomínal. Dětství prožil jako jedináček v Řekách a do obecné i měšťanské školy chodil na Komenského náměstí v Semilech. Základní škola mu kromě vzdělání dala také první přezdívku – Minda. Původně se tak jmenovala kočka Jágrových, o které psal ve slohovém cvičení, pod tímto jménem nakonec proslul on sám, neboť ho tak oslovovali nejen spolužáci základní i sklářské školy, ale i na plakátech ochotnického divadla v Železném Brodě byl uváděn jako Minda Jágr a tato přezdívka se ho držela až do studijních let na VŠUP, kde si ve spolku *VPRD* vysloužil pseudonym Mnata.¹⁶

Za války bydlel s rodiči v zájezdním hostinci u Kynčlů v Bořkově. Roku 1942 nastoupil na Sklářsko-obchodní školu v Železném Brodě, kde začínal u profesora Miloše Janků jako malíř skla. Malované sklo navrhoval i pro Pastrnkův železnobrodský ateliér, ale mnohem bližší mu byly vtipné skleněné figurky. Bezpochyby ho v tomto směru nejvíce ovlivnil otec železnobrodských skleněných figurek Jaroslav Brychta, který na sklářské škole vyučoval sochařství. Jágr na pana profesora rád vzpomínal a i po letech obdivoval píli, s kterou Brychta neustále figurky maloval.¹⁷

Od roku 1943 začal hrát v ochotnickém divadle v Železném Brodě a v divadelní činnosti pokračoval i po ukončení sklářské školy. V divadle také poznal svou ženu Hanu Hudskou, která často chodila na představení ochotnického spolku. Po uzavření sklářské školy byl v letech 1944 – 1945 totálně

¹⁶ Pavlína Blahotová, Vzpomínání malíře a ilustrátora, profesora Miloslava Jágra (5), *Květy*, 1993, č. 24, s. 29.

¹⁷ Miloslav Jágr, Padá lístek z javora, *Jizerská kóta 0428*, 1995.

nasazen do vojenského skladu Luftwaffe. Po válce se s rodiči přestěhoval do Jablonce nad Nisou do Vzdušné ulice č. p. 15 a školu dokončil roku 1946.

Pro svou tvorbu nacházel inspiraci u starších přátel a hlavně v časopise *Volné směry*, vydávaném spolkem *Mánes*, v kterém nechyběly statě o umění, reprodukce uměleckých děl a poezie. Vladimír Komárek léta za druhé světové války trávené s Jágrem popisuje: „*Bylo to za války, když se přistěhovali blízko nás do hospody ke Kynčlům. Měli jsme k sobě přes řeku Vojtěšku. Už jsem taky maloval a zajímal se, co dělá on. Byl už tenkrát dobřej a měl svůj výtvarný názor a jistotu ve svých obrazech ... Jágr měl přehled přes výtvarný umění, něco, co mě chybělo. Fascinoval mě svým jistým vystupováním a vtipem. Uměl udělat legraci. Ten vtip měl po tátovi.*“¹⁸

V Železném Brodě se živil jako návrhář a malíř skla, blíže měl však ke kresbě, malbě a grafice. Přihlásil se na VŠUP, kam byl přijat až napodruhé do Ateliéru užité grafiky prof. Josefa Nováka. Zde studoval v letech 1947 – 1952. V ateliéru prof. Josefa Nováka založil s ostatními studenty společnost *VPRD* – výtvarné protialkoholní radikální družstvo. „*Pořádali jsme večírky i s tříhodinovým programem – například Josef Lamka tam přehrál celého Hamleta. Starou kamerou, na které jeho otec točil Jiráska, jsme natáčeli parádní hrané filmy. Byli jsme „umělci“ a potřebovali jsme nějaká umělecká, vlastenecká, ryze česká jména. Byl jsem – a ujalo se – Mnata.*“¹⁹ Během studia na VŠUP na sklo nezanevřel a dále si přivydělával malováním skla, kreslil návrhy skleněných figurek pro Pastrnkův ateliér v Železném Brodě a odbrušoval reliéfy z desetikilových váz z olovnatého skla. Roku 1952 absolvoval školu loutkovým filmem *Vincek sklář*. Oponentem mu byl Jiří Trnka. V letech 1952 – 1955 byl aspirantem v oboru loutkového filmu.

¹⁸ Vladimír Komárek o Miloslavu Jágrovi v dopise adresovaném Petru Vobořilovi

¹⁹ Viz Pavlína Blahotová (pozn. 16)

2. Praha

Miloslav Jágr se oženil během studia na VŠUP. Manželství s Hanou Hudskou uzavřel 15. července 1950 a o tři roky později se jim narodila dcera Hana.²⁰ Po ukončení studia žil v Jablonci nad Nisou, věnoval se propagační grafice a propagačním filmům, v roce 1955 se podílel na sgrafitové výzdobě radnice v Mnichově Hradišti a také se účastnil *Libereckých výstavních trhů*. Roku 1958 se se svými Hankami přestěhoval za prací do Prahy. Jejich první adresa byla Sokolská ulice v Libni, po dvou letech se přestěhovali do ateliéru v Holešovicích, U Průhonu 20, který jim byl přidělen od *Spolku výtvarných umělců*. V té době Miloslav Jágr spolupracoval s *Realistickým divadlem* a divadlem *Na Fidlovačce*.

V holešovickém ateliéru bydleli neoficiálně, proto zažádali o přidělení bytu. Nakonec Miloslav Jágr dostal tip od známého z divadla na krásný atypický byt s oknem do Týnského chrámu, vlastní kaplí, terasou a ateliérem v Celetné ulici č. p. 3. Mezi lidmi kolovala historka, že zde bydlel Franz Kafka, a proto u jejich dveří často zvonili zvědavci, kteří chtěli provést. Byla to pro rodinu Jágrových velmi šťastná léta a dcera Hana na ně vzpomíná s úsměvem: „*Měli jsme takzvaně tu dobrou adresu, kdy k nám nikdo neměl daleko. Když se otec vracel s přáteli z nějakého večírku, namířili si to k nám. Maminka byla žena v domácnosti, dobře vařila, a tak k nám chodili i ve dvě hodiny ráno na polévku. V té době jsem byla malá, poprvé jsem měla vlastní pokojíček, a když jsem ráno vstala, tak jsem různě překračovala lidi, kteří polehávali po celém bytě. Poté co uplynul nějaký čas, jsem se těšila, až rodiče odjedou za babičkou do Jablonce a já budu moc pořádat vlastní sešlosti.*“²¹ Pravidelně se u Jágrových scházeli lidé na 1. máje, kdy si na Staroměstském náměstí nechali zapsat účast a zbytek oslav svátku práce se potají přesunul do domu v Celetné ulici č. p. 3.

Od roku 1960 byl asistentem v ateliéru Adolfa Hoffmeistera. Osobnost a tvorba tohoto profesora Jágra očarovala, což se promítlo jak do jeho pozdější pedagogické činnosti, tak výtvarného smýšlení.

²⁰ Laskavé sdělení Hany Trynerové v rozhovoru s autorkou práce v Praze 5. 2. 2015

²¹ Ibidem

Adolf Hoffmeister byl nejen jeden z nejuznávanějších karikaturistů, spisovatelů, kritiků umění, ale zároveň zcestovalým diplomatem a jeho hlavní přínos pro ateliér spočíval v zprostředkování nových trendů v umění ze zahraničí.²²

Miloslav Jágr se zapsal v kulturním prostředí v Praze především jako tvůrce *Inspiromatů*. Myšlenka jakéhosi výtvarného karnevalu plného improvizace, satiry a recese vznikla již v Železném Brodě,²³ později tuto akci Miloslav Jágr přesunul do Prahy. Konal se v Lucerně nebo Radiopaláci, vždy 19. března. „*Inspiromatů bylo celkem jedenáct, deset jsem řediteloval. Později už ne jako student školy, ale jako najatý žoldněř. Dnes bych řekl, že to byl samoobslužný, organizovaný celovečerní super happening, který neměl obdoby. Profesori jako Svolinský, Muzika, Novák, Smetana, Strnadel, dávali o masopustu čtrnáct dní volna, kdy se s chutí chodilo do ateliéru a intenzivně se připravoval karneval. Vybrané umělce chodily zvát super vybrané dívky ... V roce 1969 byl Inspiromat poslední.*“²⁴

Miloslav Jágr nejen že stál za ideou *Inspiromatu*, jeho organizací, ale také jej moderoval a dokázal bavit celý sál do ranních hodin. Právě jeho smysl pro humor a pohotovost, s kterou dokázal vše trefně okomentovat, vytvořily nezapomenutelnou atmosféru *Inspiromatů*. Tento netradiční ples měl vždy ústřední téma, které reagovalo na politické dění a situaci ve společnosti. Do přípravy se zapojily všechny ateliéry na VŠUP, studenti pracovali na dekoracích, předmětech určené pro dražbu atd. Na *Inspiromat* vzpomíná ak. soch. Jiří Dostál: „*Pamatuji si Inspiromat kolem roku 1968, v té době se skloňoval termín „plíživá kontrarevoluce“. My jsme v ateliéru Libenského odlili lidské exkrementy a náš nástup do toho sálu v Radiopaláci vypadal tak, že jsme se plížili po zemi a každý před sebou posouval exkrement. Vždycky Inspiromat reagoval na politický stav. Potom se to politicky zatrhlo, protože ti kluci z Umprum měli svůj vyhraněnej názor, který na Inspiromatu prezentovali. To bylo pro ten režim nepohodlný. Na posledním inspiromatu se projevíly ateliéry tak odvážně, že když si to promítnu do těch dob pozdějších po vstupu ruských vojsk, tak to muselo být strašně*

²² Laskavé sdělení Niny Čampulkové v rozhovoru s autorkou práce v Praze 7. 4. 2015

²³ Viz Vladimír Komárek (pozn. 18)

²⁴ Jan Strnad, Miloslav Jágr ilustrátor, *Jizerská kóta 0428*, 1996, č. 4, s. 22 – 31.

Jágrovi byli také díky své adrese neustále v centru politického dění – v roce 1968 jim pod okny hřměly výbuchy z děl, procházely studentské demonstrace i průvod Palachova pohřbu.

Vánoce 1968 strávili u rodinného známého v Amsterdamu. Tehdy Jágrovi zvažovali emigraci, nakonec se však vrátili zpět do Prahy. Miloslav Jágř rád fotografoval, především na zahraničních cestách. Při návštěvě Holandska vzniklo jeho první fotografické album, které opatřil deskami navrženými po vzoru holandských kachlí.²⁶

3. Pedagogická činnost

Po vynuceném odchodu Adolfa Hoffmeistera roku 1970 vedl Jágř Ateliér filmové a televizní grafiky na VŠUP. Z politických důvodů nebyl v sedmdesátých a osmdesátých letech jmenován profesorem ani docentem, přestože o docenturu třikrát žádal. Jiří Barta atmosféru doby vystihuje slovy: *„Když jsem ke konci šedesátých let nastoupil do ateliéru po Hoffmeisterovi, bylo to období Beatles, taková avantgarda, která vycházela z Pražského jara. Říkaly se otevřené názory. Hoffmeister podporoval absurdní humor, někde mezi Žlutou ponorkou a René Magrittem.“* a k povaze Jágřova ateliéru dodává: *„Ateliér naučil studenty nedívat se na animaci jenom z hlediska řemeslného, ale také z hlediska hravé metody, jak věci oživit a jak využít výtvarný princip, který je v animaci důležitý. Fantazijní improvizací metoda má víc svobody a vede k více nápadům, protože poskytuje možnost vyzkoušet několik variant. Právě to hledání a pokusy otevřely fantazii. Velmi další podstatnou složkou byl Jágřův specifický humor, měl cit pro absurditu, spoustu nápadů a díky tomu byl ateliér inspirativní. Výjimečnost ateliéru spočívala v tom, že ostatní obory na VŠUP byly seriózní, tohle byla taková šaškárna. Ateliér měl status královského klauna a všichni nám to tolerovali. Bylo to dáno osobností Jágřa. Stejně tak jako ti šašci královi si můžou dělat srandu z krále, tak Jágř to dělal*

²⁵ Laskavé sdělení ak. soch. Jiřího Dostála v rozhovoru s autorkou práce v Jablonci nad Nisou 24. 2. 2015

²⁶ Laskavé sdělení Hany Trynerové v rozhovoru s autorkou práce v Mníšku pod Brdy 21. 2. 2015

*podobně. Na uměleckých radách, kde se všechno odehrávalo v komplikovaných větách, formalisticky, aby se nikdo neurazil, tak on urazil všechny. Měl ale svobodu v tom, že ho tak brali. Díky tomu byl ten ateliér zajímavější a svobodnější.*²⁷

Jágrův humor a postoj vůči vedení školy vystihuje historka, kterou vypráví Pavel Koutský: „*Tehdy byly veřejný bolševický schůze, kam museli všichni jít a jen se tam žvanilo a žvanilo. Na jedné z těchto schůzí pedagogů se po dlouhé době přihlásil a říkal, že má takový návrh – kdyby ten čas místo žvanění raději vyplnili tím, že by se každý naučil hrát na nějaký hudební nástroj, tak by mohli založit orchestr.*“²⁸

Miloslav Jágr zprostředkoval spolupráci školy s *Krátkým filmem* a *Studiem Jiřího Trnky*. Především paní Deitchová z Krátkého filmu vyšla ateliéru vstříc, dodávala do školy filmový materiál, některé práce i podpořila společností produkčně, takže diplomové práce vznikaly v profesionálním prostředí, kde mnoho studentů našlo po studiích uplatnění. Animaci zde vyučoval Eduard Hofman, Milan Klikar, Jiřina Pěčová, Věra Benešová, kteří patří dodnes k špičce animovaného film. Kameru obstarávala již od roku 1953 Dagmar Ferklová, která byla hybnou silou ateliéru. Její zvláštní postavení v ateliéru charakterizuje Šarlota Filčíková: „*Fungovala jako sekretářka, asistentka a hlavně taková dobrá víla, co dokázala utlumovat konflikty, dokázala se zastávat a pomáhat. Taký Jágra znala, měla pro něj citlivost, věděla jak na něj a držela ho v dimenzích snesitelných pro nás pro všechny, protože on byl teda živý.*“²⁹

Asistentů se v Jágrově ateliéru vystřídal několik – Liana Hamzová (1976 – 1979), Jiří Barta (1979 – 1982), Arna (Arnoštka) Juračková (1982 – 1990), Petr Poš (1990 – 1993).

Výuka probíhala především formou diskuze nad konkrétními návrhy. Miloslav Jágr zasahoval do návrhů, asistent poté vstupoval do filmové složky. Miloslav Jágr byl velmi bystrý, vždy měl po ruce nějaký vtip, převážně studentské návrhy podroboval velké kritice plné sarkastických poznámek. Jágrův pedagogický přístup pravděpodobně nejlépe vystihují slova Pavla

²⁷ Laskavé sdělení Jiřího Barty v rozhovoru s autorkou práce v Praze 3. 3. 2015

²⁸ Laskavé sdělení Pavla Koutského v rozhovoru s autorkou práce v Praze 17. 3. 2015

²⁹ Laskavé sdělení Šarloty Filčíkové v rozhovoru s autorkou práce v Praze 17. 3. 2015

Koutského: „*Měl pedagogické úspěchy, ale učil metodou urážky. On musel ty lidi úplně zničit, podle toho jak byl kdo talentovanej, ale opravdu tam děvčátka plakala, to byly srdceryvné scény ... protože on dokázal být vtipnej, ale i jedovatej*“³⁰ Jágrova metoda biče bez cukru bohužel často zapříčinila, že spousta studentů rezignovala na vlastní výtvarný názor. Sám však v jednom rozhovoru uvedl, že se snažil u každého studenta rozpoznat jeho talent a individuálně jej rozvíjet, zbavovat každého špatných návyků, manýr a zkrátka „*vykřesat vlastní osobnost, která by dokázala být sama sebou.*“³¹ Zmíněnou individualitu jdoucí ruku v ruce s pečlivostí, drilem, řemeslnou zručností a invencí považoval za základ dobrého výtvarníka. Zároveň dbal na to, aby byla kresba funkční v animaci. Studenti na otázku, co je Jágr za šest let naučil, všichni odpovídají shodně – naučil nás přemýšlet, neopakovat již vymyšlené estetické vzorce, uvažovat graficky, tedy nedržet se tří rozměrů, a především, že základem byt’ sebevíce stylizované kresby musí být vždy odpozorovaná skutečnost.

Zuzana Kadlecová k jeho představě o kresbě říká: „*Miloslav Jágr měl takový termín dámské vyšívání, což byla taková ta mechanická libivá kresba. Strašně ho vytáčelo, když někdo začal dělat mechanicky například střešní tašky vlnkami, aby to bylo roztomilý ... Požadoval po studentech, aby si našli nějakou nadsázku v sobě, nějakou vlastní, ale neměl rád, když si někdo vzal ten povrch z jeho kresby.*“³²

Vyzdvihoval dílo Saula Steinberga, který střídal mnoho poloh od realistického ztvárnění až po karikaturu, byl tak pro animaci vděčným vzorem a jeho monografie se stala schválenou školní pomůckou.

Ateliér měl velmi široký záběr, studenti navrhovali loga, plakáty, ilustrace, loutky, scénář, hračky. Mnohokrát vycházela školní cvičení z literární předlohy a jednou za čas sáhl Jágr po knize, na které v danou chvíli pracoval. Například na motivy z knihy *Pískací kornoutek* od Jiřího Kahouna vytvořila Šarlota Filčíková filmy *Had je mašinka* (1986), za který dostala čestné uznání na Festivalu v Gottvaldově a po absolvování školy zfilmovala ze stejné knihy pohádky *Hroší maminka je tatínek*

³⁰ Viz Pavel Koutský (pozn. 28)

³¹ Miloslav Jágr, *Není škola jako škola*, *Kino*, č. 5, 1974, s. 11.

³² Laskavé sdělení Zuzany Kadlecové v rozhovoru s autorkou práce v Jablonci nad Nisou 24. 3. 2015

(1988) a *Růžové prasátko* (1989). Opakovaně zadával například řez domem, který umožňoval rozvíjení několika paralelních dějů. Pořádal se studenty také výlety, návštěvy zoo, cirkusu nebo konzervatoře a poté na základě skic vznikaly animace. Ve výběru témat diplomových prací studentům volnost nenechával, často zadával animaci písně, kde se dalo opřít o melodii a text. V ateliéru vznikaly především ploškové filmy. Díky Jágrovým kontaktům získali studenti pro své filmy hlasy takových herců jako je například Vlastimil Brodský.

Miloslav Jágr se svým pedagogickým působením zasloužil o vznik nesmírně výrazné generace výtvarníků zvukných jmen jako Pavel Koutský, Michaela Pavlátová, Petr Sís, František Skála, Zuzana Vorlíčková – Marešová, ad. Není tedy náhodnou, že zlatý věk české animace nastal za Jágrova působení na VŠUP. Jiří Barta význam ateliéru pro vývoj animovaného filmu hodnotí: *„Najednou do Krátkého filmu vstupovali lidé nezatížení tím, jak se to dělalo před nimi. S výjimkou Švankmajera tak studio žilo z odkazu Jiřího Trnky a věci se opakovaly. Najednou tam přišel Pavel Koutský a Michaela Pavlátová, kteří s sebou přinesli úplně nový vítr, a český film dostal větší záběr, byl víc barevný, pestřejší. Vycházející studenti z Jágrova ateliéru byla skupina individualit, kdežto všude ve světě, třeba v Itálii, sedí padesát lidí v řadě a animace dostává charakter pásové výroby večerníčku. Jeden dělá mraky, druhý pozadí, třetí charaktery a tak si to předávají, takže se individualita vytrácí a vytváří jakousi konfekci.“*³³ Samozřejmě zásluhy na rozmanitosti českého animovaného filmu nenáleží jen Jágrovým studentům, ale jejich podíl na rozvoji tohoto oboru je nesporný. Mimo Jágrův okruh působilo v této oblasti mnoho výrazných uměleckých osobností jako Břetislav Pojar, Jiří Šalamoun, Adolf Born a Jan Švankmajer, jejichž styly se od sebe diametrálně liší, přesto všichni patří ve filmu ke špičkám svého oboru u nás i v zahraničí.

Mnoho studentů si až po ukončení studia uvědomilo, že pod ironickou maskou se skrýval nesmírně laskavý člověk. Vážil si lidí, kteří sebou nenechali manipulovat, a mnoha lidem pomáhal. Nikdy se nesmířil s tím, že protekční žáci zaberou místo těm více talentovaným, jejichž studium bylo orgány Komunistické strany Československa označeno jako nežádoucí. Proti tomuto nešvaru režimu bojoval

³³ Viz Jiří Barta (pozn. 27)

i přes svou nestabilní pozici na VŠUP a mnoho studentů mohlo díky jeho zásluhám na škole studovat.

Jágrovy zásluhy v ateliéru filmové a televizní grafiky by vydaly na samostatnou monografii. Lze tedy jen dodat, že přes menší i větší křivdy na Miloslava Jágra vzpomínají studenti s úctou a vděkem. Jágra úspěchy žáků vždy velmi těšily a jistě by na ně byl hrdý i dnes.

4. Činnost mimo VŠUP

Miloslav Jágr se věnoval ateliéru na VŠUP velmi intenzivně, přesto paralelně s pedagogickou činností zvládal ilustrovat nespočet knih, přispívat do časopisů *Sluníčko*, *Mateřídouška*, *Ohníček*, *Čtenář*, *Zlatý máj*, věnovat se propagační grafice, spolupracovat s *Realistickým divadlem* a *Hudebním divadlem v Karlíně*. Mnoho přátel získal v nakladatelství *Albatros*, kde ve výtvarné redakci působili například Michal Kudělka, Jiří Fixl, Jiří Votruba, Jindřich Kovařík, Vladimír Vimr, Zdeněk Mlčoch a Jan Žbánek. Různorodost osobností v redakci vedla k široké škále stylů a různých cest v dětské ilustraci. Přes knihy navázal přátelství se spisovateli Františkem Nepilem a Jiřím Kahounem, s kterými rád jezdil na besedy do mateřských škol či knihoven. Byla to právě nepřetržitá komunikace s dětským čtenářem/posluchačem, která Jágrovi umožnila pochopení dětského vnímání a potřeb.³⁴

Miloslav Jágr díky své společenské povaze získal rozsáhlý okruh přátel, kam patřily také umělecké osobnosti jako např. Bohumil Hrabal, Karel Franta, Vladimír Komárek či Vladimír Sobolevič.

V roce 1958 získal 1. cenu za návrhy upomínkových skleněných figurek a grafické řešení expozice lázeňství a loutek pro čs. pavilon na *EXPO 58*. O rok později ilustroval první knížku pro *SNDK* s názvem *Pohádky pro rozcáplíky* Marie Kubátové, téhož roku vytváří návrh plakátu podkrkonošských *Slavností písní a tanců v Železném Brodě*. V osmdesátých letech k široké plejádě titulů, které obohatil svým výtvarným doprovodem, přidává knihy autorské a vzniká také film *Osmý trpaslík pana Háby*. Vytváří také vtipné novoročenky a keramiku, kterou především před Vánoci nechává vypálit v keramické dílně VŠUP, aby ji mohl darovat přátelům. V činnosti pokračuje také

³⁴ Laskavé sdělení Stanislavy Záborské v rozhovoru s autorkou práce v Jindřichově Hradci 10. 3. 2015

recesistický spolek *VPRD*, jehož cílem bylo úplné odstranění alkoholu vlastním vypitím pro záchranu lidstva. Členové měli legitimace, které vytvořil Jan Kubíček. Scházeli se *V Jámě* v Praze, kde přednášeli vypracované referáty. Do spolku docházel například Jindřich Kovařík, Slavík Holík, Josef Lamka, Luboš Šperl, prof. Josef Novák a Drahomíra Baruchová alias Bára, matka praporu.³⁵ Byl taktéž členem *Svaz českých výtvarných umělců* (SČVU).

Dostal také nabídku od režiséra Karla Trlici na večerníček a film podle Čtvrtkovy knihy *Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni*. Scénář se však lišil od původní předlohy, vymizel z něj Jágrem opěvovaný Čtvrtkův humanismus, film přišel s letitým zpožděním od knižní předlohy a Jágr považoval tuto záležitost za umělecky uzavřenou, proto režisérovi Trlicovi doporučil svého přítele Jiřího Kalouska.³⁶

5. Pád režimu a 90. léta

Po osamostatnění dcery se Miloslav Jágr s manželkou přestěhoval do bytu v ulici Dobrovského v Praze. Jak probíhal revoluční rok? V listopadu 1989 přišla na svět vnučka Terezka. „*Přijeli jsme domů z porodnice 17. listopadu. To už děda pochodoval se studenty na Albertov. Kvůli nám pak nešel na Národní, což ho teda uchránilo od nějaký tý rány pendrekem.*“³⁷ Přesto politickou situaci velmi bystře sledoval a komentoval, byl plný nadšení a očekávání. Naděje v lepší poměry ve společnosti mu ze začátku dodávala elán, ale na druhou stranu neměl tolik pracovních příležitostí. Porevoluční léta se pro Jágra nesla v duchu paradoxů. V roce 1990 dostal konečně uznání za svou pedagogickou činnost profesorským titulem, stal se rektorem VŠUP, přesto na škole nezůstal a ateliér filmové a televizní grafiky převzal v roce 1992 Jiří Barta. Důvodem byl tlak na starší profesory, které měla nahradit mladší generace. Změny ve společnosti se odrazily samozřejmě i v požadavcích a trendech

³⁵ Ibidem

³⁶ Pavlína Blahotová, Vzpomínání malíře a ilustrátora, profesora Miloslava Jágra (4), *Květy*, 1993, č. 23, s. 29. informace ověřené a doplněné na základě korespondence autorky práce se Stanislavou Zábradskou

³⁷ Viz Hana Trynerová (pozn. 20)

v umění, ve filmu tomu nebylo jinak.³⁸ Hlavní slovo dostaly počítačová kouzla a efekty, což už nebyl Jágrův svět. Nad důvody otcova odchodu ze školy se zamýšlí také dcera: „*Asi se cítil unavený, ten vývoj po 89. ho zklamal. Ono to máte tak, když někdo v produktivním věku zažije rok 68, pak v pokročilém věku rok 89 a stejně vidí zase nějaký nepravosti, co se dějí, tak si myslím, že byl prostě unavený. Změnily se hodně i mezilidské vztahy. Dříve se všichni se společnými zájmy stýkali, nesmělo se o všem mluvit, tak vznikaly různé uzavřené společnosti, ale po 89. se každý začal starat o svůj píseček a už se tolik nedružili. Jemu tahle komunikace strašně chyběla ... I na ilustracích to je vidět, že docházelo k zjednodušování, už tam nebylo tolik detailů.*“³⁹

V nakladatelstvích se výrazně snížila produkce knih i poptávka po ilustracích, což výstižně komentuje spisovatel Jiří Kahoun: „*Po revoluci sem vtrhly knížky, které měly naprosto jiný druh ilustrací, než se dělaly tady, některý druhy ilustrací se úplně přestaly kupovat. Ten vkus se u lidí nevypěstoval, že by jim vydržel delší dobu. A mění se tak, jako se mění móda.*“⁴⁰

Po odchodu z VŠUP však na pedagogickou činnost nezanevřel. Nově vznikajícím nakladatelstvím pomáhal na cestě za kvalitní úpravou knih, nezahořkl ani po negativních zkušenostech, kdy mu v nakladatelství *Carmen* ztratili ilustrace ke knížce *Polní Žínka Evelínka*, kterou nakonec vydalo nakladatelství *SEDISTRA*, kde mu přislíbili vydání autorské knížky *Věverek Koudelka aneb slohová cvičení*.⁴¹ Tato kniha byla vydána až po jeho smrti v nakladatelství *Euromedia* díky iniciativě Stanislavy Zábrodské. Volný čas trávil se svou vnučkou, s kterou jezdíval do Jablonce nad Nisou, kde vlastnil letní byt u mšenské přehrady. Před volbami 1994 vzniklo v Jablonci nové politické sdružení *Domov nad Nisou*, které pro svou kampaň hledalo vhodného výtvarníka. Miloslav Jágr jakožto vynikající kreslíř a ilustrátor dětských knih s vřelým vztahem k Jablonci byl nejideálnějším umělcem, který mohl vytvořit vizuální podobu politickému sdružení, jehož cílová skupina potencionálních voličů byly rodiny s dětmi. To byl bezpochyby důvod, proč právě jeho doporučil ak. soch. Jiří Dostál

³⁸ Viz Jiří Barta (pozn. 27)

³⁹ Viz Hana Trynerová (pozn. 20)

⁴⁰ Laskavé sdělení Jiřího Kahouna v rozhovoru s autorkou práce v Praze 16. 3. 2015

⁴¹ Viz Stanislava Zábrodská (pozn. 34)

Petru Vobořilovi, který se s vlastní firmou *Medium* na propagaci podílel a nakonec pan Vobořil sám za sdružení kandidoval. Po úspěšné kampani pro *Domov nad Nisou* pokračoval ve spolupráci s Petrem Vobořilem na grafické úpravě kulturního měsíčníku *Jablonecké médium* a později vytvořil výtvarnou podobu *Jizerské kóty 0428*. Petr Vobořil o *Jizerské kótě*: „*V devadesátých letech bylo všechno poznamenané změnou režimu, byla spousta energie systematicky podporovat kulturu a umění. On tu energii měl a pouštěl se do toho s námi. Jizerská kóta byla zaměřená na severovýchodní Čechy, obsahovala rozhovory s umělci, upoutávky na muzea a výstavní síně. Často s námi jezdil po kraji, měl širokou síť kontaktů a mnozí umělci byli jeho přátelé, jako například Vladimír Komárek.*“⁴² Vytvořil si fiktivní postavu Richarda Žemličky, majitele klokaních jatek v Australii, pod jehož pseudonymem přispíval do časopisu *Médium*. Navštěvoval místní výstavy, pod pseudonymy psal do návštěvních knih vtipné komentáře a náměty, na vernisážích často podroboval jednotlivá díla detailním kritickým rozborům. Petr Vobořil vzpomíná: „*Měl tu trpělivost vysvětlovat, co bylo dobré a co ne. A protože patřil k Železnému Brodu, Semilům i Jablonci, tak se do jeho postoje odrážely osobní zážitky i vztahy mezi vrstevníky. On byl samozřejmě taky vystavující, tak si ze sebe s ostatními navzájem dělali legraci.*“⁴³

V devadesátých letech spolupracoval také s organizací *Unicef*, pro kterou vytvořil grafickou úpravu časopisu, výroční zprávy a jeho kvašovou kresbu s názvem *Vánoční procházka* využila organizace v roce 1995 na novoroční přání v Latinské Americe.

Svůj volný čas vyplňoval korespondencí s přáteli, jako byli Jiří Kahoun, František Nepil, Petr Vobořil nebo Stanislava Zábrodská. S vnučkou chodil v Jablonci do mateřské školky, kde trávil čas s místními dětmi. Bedlivě pozoroval suverénní dětský výtvarný projev, plný fantazie i vlastních zákonitostí, a své poznatky reflektoval ve vlastním díle. Obrázky dětí nosil do redakce časopisu *Médium* a *Jizerská kóta 0428*, kde byla rubrika *Soutěž pro mladé výtvarníky*, čas od času mezi dětské kresbičky přimíchal vlastní drobné dílko pod falešným jménem a zkoušel své kolegy, jestli jeho

⁴² Laskavé sdělení Petra Vobořila v rozhovoru s autorkou práce v Jablonci nad Nisou 24. 2. 2015

⁴³ Ibidem

projev od dětského rozeznají.⁴⁴ Snažil se také rozvinout výtvarný talent vnučky Terezky, která jako dítě vyhrávala výtvarné soutěže v Jablonci a její obraz *Ptáci* byl dokonce vydán jako pohled, který pyšný dědeček rozesílal všem svým přátelům. Jistě by byl hrdý, kdyby věděl, že si vnučka talent udržela a v současné ukončila Ateliéru intermediální tvorby Milana Knížíka na AVU.

Miloslav Jágr zemřel 23. srpna 1997 v nemocnici v Praze. Rozloučil se se svou ženou Hanou, která u něj byla po operaci na návštěvě, a než přišla domů, už nebyl. Po nějakém čase Stanislava Záborská pomáhala paní Haně Jágrové uspořádat umělcovu pozůstalost. Přestože obě měly k Miloslavu Jágrovi nejblíže, samy byly zaskočené velkým počtem děkovných dopisů a množstvím lidí, kterým pomáhal. Odešel tak nejen výborný ilustrátor, skvělý pedagog, divadelní a filmový výtvarník, ale především dobrosrdečný člověk, který dokázal poradit a pomoci nenápadně a samozřejmě.

6. Odkaz Miloslava Jágra v Jablonci nad Nisou

Petr Vobořil udržuje v Jablonci nad Nisou odkaz Miloslava Jágra dodnes. Petr Vobořil patří mezi nevýraznější tváře jablonecké politiky a své aktivity směřuje k dětem základních a mateřských škol. Podařilo se mu získat dotaci „*Obec přátelská rodině*“ a v rámci tohoto programu rozvíjí projekty, v nichž využívá Jágrovy kresby. Přetextováním omalovánek *Mám já domek malovaný* vznikly *Návody skřítky pastelky* a s nimi dlouholetý projekt. „*Skřítek Pastelka se stal ústřední postavou šestiletého malování s dětmi a vždy v nějaké periodě jsme uspořádali výstavu. Téma na každý měsíc jsme koncepčně vybírali tak, abychom tam mohli zpracovat Jágrovy ilustrace.*“⁴⁵ Poslední výstava kreseb dětí jabloneckých škol a ilustrátora Miloslava Jágra se konala 13. 9. – 20. 9. 2014 v Jablonci nad Nisou.

Kresby Miloslava Jágra provázely také politickou kampaň Soni Paukrtové v roce 2006.

⁴⁴ Ibidem

⁴⁵ Viz Petr Vobořil (pozn. 42)

Pod názvem *Soňa Paukrtová dětem* vznikaly pohledy pro děti a byla uspořádána výstava v Semilech k příležitosti znovu vydání knihy *Kluk s křídly*.

Díky iniciativě přátel byly uspořádány výstavy v Praze v *Portheimce* (2007), v Písku ve *Sladovně* (2010) a ve foyer *Naivního divadla* v Liberci (2011).

DÍLO

1. Úvod

Miloslav Jágr byl člověkem velmi vzdělaným, sledoval vývoj umění ve světě i u nás a své poznatky kombinoval s ostatními odvětvími své činnosti, jako je divadlo a film. Mnoho podnětů pro tvorbu získal při besedách s dětmi, kde nadšeně sledoval dětskou spontánní kresbu a poznatky přenášel do vlastního díla. Patřil k obdivovatelům Adolfa Kašpara, Josefa Čapka, Jana Zrzavého, Josefa Lady, Františka Tichého, Jiřího Trnky, Kamila Lhotáka, Antonína Strnadela, Zdeňka Buriana, z vrstevníků Adolfa Borna, Evy Bednářové i Jiřího Kalouska.⁴⁶ Ve svém raném malířském i ilustrátorském díle reflektoval velmi výrazně dílo Paula Kleea – jak ve skladbě kompozic, tak v použité barevné škále. Nalézt můžeme také paralely v díle Josefa Čapka, Raoula Dufyho, Karla Černého, Adolfa Hoffmeistera ad. Především v ilustracích se velmi dlouho nachází v poloze mezi Ladou, Strnadelem a Trnkou, ale již ke konci šedesátých let si nalezne vlastní osobitý styl.

Silný citový vztah k rodnému kraji předurčil povahu jeho stylu – malebně zvlněná krajina Českého ráje a Podkrkonoší udává jedinečný charakter Jágrových ilustrací. Zalesněné vršky obklopující za všech stran Semily i Železný Brod, protékající říčky, klikatící se mezi skalnatými stěnami, staré dřevěné chaloupky a řemeslnické dílny na každém kroku zanechaly v Jágrově paměti idylický obraz české krajiny a venkova. Pramen poučení hledal také v lidové výtvarnosti, jejíž principy kombinuje s poznatky z moderního výtvarného umění, filmu a divadla.

⁴⁶ Jarka Votýpková, Naše téma – ilustrátoři a ilustrace knih pro děti, *Zlatý máj*, č. 4 – 5, 1993, s. 167 – 168.

2. Sklo

Miloslav Jágr pochází z kraje sklářů, a tak se jeho první oblastí působnosti stalo právě sklo. Železnobrodský fenomén je prozatím bohužel dost opomíjen.⁴⁷ Mnoho děl vzešlých z železnobrodských sklářských ateliérů nemají jasně určené autorství, což je případ i firmy Pastrněk, pro kterou Jágr navrhoval skleněné figurky. Z tvorby ve skle se dochovalo nemnoho děl, jsou však pro vývoj Jágrova uměleckého výrazu velmi zásadní.

2.1. Návrhy skleněných figurek

V tvorbě skleněných figurek následoval svého učitele Jaroslava Brychtu a to jak v charakteru kresby, tak kombinací nevšední poetiky vycházející z tradic a jemného humoru. Miloslav Jágr prokázal brilantní schopnost charakterizace především v líčení postav českého venkova. Ve velmi dynamických kompozicích líčil život venkovských lidí – pasáčků, pradlen, sedláků i mileneckých dvojic a občas mezi tyto prosté lidičky přimíchal pohádkové postavy vodníků a čertů.

Postavičky venkovanů se velmi blíží stylu skleněných postaviček Jaroslava Brychtu, konkrétně u Brychtova cyklu figurek *Česká města a kraje, Řemesla a živnosti* (1942) nebo návrhy figurek pro film *Sklářská suita* (1946).⁴⁸ Hlavním výrazovým prostředkem se stává tenká pevná linie provedená tuší. Jedná se o kolorované kresby. Jágr používá techniku akvarelu, čímž ve svých návrzích docílil pestřejší barevné škály na rozdíl od zemitých Brychtových barev. Skleněné figurky jsou velmi stylizované, oba umělci tvář jen naznačují a charakterizace postavy se přesouvá do typického oděvu, podtrhnutého vhodným atributem.

Pozdější práce se již blíží Jágrovu osobnímu stylu s rozvolněnou tušovou konturou. V návrhu

⁴⁷ Usilovně se jím zabývá například Antonín Langhamer

⁴⁸ Antonín Langhamer, Martin Hluboček, *Jaroslav Brychta, spoluzakladatel a tvůrce železnobrodského skla*, Město Železný Brod, Železný Brod 2014.

havrana či *kocoura* má až skicovitý charakter, linie je velmi spontánní, proměnlivá, záměrně malovaná jedním tahem. Tři návrhy (*květinářka*, *paroháč* a *muž se sáněmi*) stojí na pomezí mezi Brychtovým vlivem a osobním stylem. Zde se do jisté míry promítá také vliv Jiřího Trnky zvláštní melancholickou poetikou, typikou tváří a očí. Obzvláště líbeznost květinářky se blíží trnkovským loutkám. Rozvolněný styl linie a reflektování díla Jiřího Trnky řadí tyto návrhy do pozdějších dob, pravděpodobně do studií na VŠUP, tedy do přelomu čtyřicátých a padesátých let.

2.2. Ryté sklo

Miloslav Jágr v sobě nezapřel kreslíře ani při práci ve skle. Výtvarný směr a okruh námětů, kterým se chtěl ubírat, je zřetelný na skleničkách zdobených rytinami s motivy zbojníků, valachů, dudáků, havířů a pastevců. U zobrazení zvířat a florálních dekorativních motivů⁴⁹ využívá námětů i výrazových prostředků lidového umění.

V dramatickém čase před i během druhé světové války se čeští umělci napříč obory obraceli k lidovému umění.⁵⁰ Miloslav Jágr měl bezpochyby také potřebu najít si v umění jakousi „českost“. Velký inspirační zdroj našel u Antonína Strnadla, který v letech Jágrova studia na železnobrodské sklářské škole ilustroval knihu svého bratra Josefa *Rok pod horami* (1945),⁵¹ kde můžeme nalézt dle mého názoru přímé paralely k figurálním motivům na skleničkách Miloslava Jágra. Strnadel ve svých ilustracích *Roku pod horami* nabízí pohled do interiéru valašských chalup, líčí každodenní život lidí i podrobnosti valašských krojů, hudební nástroje aj. Jágr pro své postavy na skleničkách využívá jak jednoduchosti lineární kresby po vzoru Strnadela, tak právě reálie Valaška. Především na skleničce s motivem pastevce či zbojníka ve výskoku můžeme pozorovat určitou podobnost v dekorativnosti typického kroje a taktéž v zobrazení pohybu. Zalíbení a pochopení díla Antonína Strnadela mohly Jágrovi ukázat cestu, jak propojit moderní umění s principy lidové

⁴⁹ především rytina kohouta, holubičky s květinou, jelena

⁵⁰ Jiří Kotalík, Několik poznámek o díle Antonína Strnadla, in: *Antonín Strnadel (1910 – 1975)*, Jízdárna pražského hradu, Praha 1981.

⁵¹ Josef Strnadel, *Rok pod horami*, Josef Lukasík a spol., Mor. Ostrava – Praha 1945.

malby a aplikovat je ve vlastním projevu s veškerou poezií života spjatou s folklórními tradicemi.

2.3. Recyklované sklo

Miloslav Jágr se částečně vrátil k práci se sklem při své pedagogické činnosti na VŠUP. Ve volných chvílích proměňuje staré prázdné lahve na sklenice či vázy, což je důkaz jak jeho hravosti, tak reflexe nového proudu ekologického myšlení, kdy se starému, použitému materiálu dá druhotný význam a přetvoří se v nový plně funkční objekt. Sklenice a vázy z lahví vznikaly citlivou hrou s tvarem, zamýšlením se nad novou funkcí, které je třeba podřídít správnou výšku v poměru k stavbě hmoty původní lahve tak, aby výsledný produkt byl stabilní.

3. Malba

Málo známou oblastí Jágrova působení jsou oleje, akvarely a kvaše. Obrazy vznikaly spontánně pro osobní potěšení a dávaly tak větší prostor k experimentům, neboť umělce nelimitovalo žádné zadání. V jednotlivých dílech je více patrný inspirační zdroj, z kterého se nesnaží povrchně kopírovat formální principy, ale snaží se výrazové i významové podněty synteticky propojovat s vlastními zkušenostmi. Obrazy tak tvoří ucelený přehled vývoje Jágrova výtvarného názoru a zároveň vypovídají o metodice jeho tvůrčího postupu.

3.1. *Vodník, nedat., kvaš na papíře*

Pohádkový námět Miloslav Jágr zpracoval s humorem sobě vlastním. Chycený vodník prosí mlynáře o milost, zatímco ho porybný odvádí pryč. Výjev se odehrává pod rouškou noci na břehu rybníka na pozadí romantické kopcovité krajiny se zříceninami hradů.

Stylizace vychází ze vzoru Josefa Lady a Antonína Strnadela. Hlavním výrazovým prostředkem je silná černá kontura. Jágr zde prokazuje svou znalost reálií, všechny detaily má pečlivě odpozorované ze skutečnosti a osoby tak můžeme snadno charakterizovat na základě oděvů i atributů v blízkosti postav. Muž vlevo má na hlavě mlynářskou čepici, je oděn do typické bílé košile, přes kterou má hnědou vestu, volné plátěné kalhoty a na nohou obuté dřeváky. Zapálená fajfka vyvolává pocit, že vodník vyrušil mlynáře při odpočinku. Na mlynářské povolání odkazuje také mlýnský kámen opřený o dřevěnou chatrč. Mlynář v pravé ruce drží řemen, gestem levé ruky nabádá vodníka, aby si klekl a mohl mu dát za vyučenou. Vodníka v prosebném gestu, s výrazem nevinného mučedníka, oděl malíř do zeleného kabátku, z jehož šosu kape voda a vytváří pod postavou louži. Kabátek obohatil o pentličku, na krku vodníkovi uvázal šátek, zelené kalhoty zastrčil do červených

vysokých bot. Na hlavu mu místo čepice posadil list leknínu, z pod kterého mu trčí zplhlé mokré vlasy. Porybný drží v ruce hůl, oděn je do hnědého kabátu, šedé kalhoty má zastrčené v černých holínkách. Vodníkovy výmluvy mu na tváři vykouzly pobavený výraz, s nadhledem bere hastrmana za límec a odvádí pryč. Idylickou atmosféru pohádkového námětu vytváří jak třpytící se odlesky měsíce a hvězd na vodní hladině, tak členitá krajina Českého ráje v pozadí. V siluetách hradů na skalnatých vrších bychom snad mohli rozpoznat hrad Frýdštejn a Trosky.

3.2. *Dcera Hana s kocourem Bohoušem*, 1958, olej na dřevěné desce

Malba s ozvukou fauvismu představuje Jágrovu malou dceru s kocourem Bohoušem. Dílo konstruuje dynamicky kladené barevné plochy. Komplementární kontrast červené a zelené doplňuje dominující světle modrá barva se sousedícími růžovými tóny.

3.3. *Domy*, 1958, olej na plátně

Miloslav Jágr zde vytváří obraz domu, který vystaví pomocí jednoduchého geometrického vzorce, a objekty ohraničí silnou linií, podobně jako Josef Čapek v díle z konce dvacátých let s tematikou dětí.⁵²

Silná černá linie rozděluje plochu obrazu na elementární tvary vyplněné vždy jednou barvou. Převažují tmavé odstíny modré, lokálně doplněné růžovou a zelenou. Siluetu průčelí domu rámuje tlustá zelená linie. V dolní části obrazu využívá stejné tvary tvořící motiv domu, jsou však zrcadlově převrácené. Výrazný barevný i tvarový prvek vytvořil znakem pro rozkvetlý strom, jehož bílá koruna je jediným ne geometrickým prvkem v obraze.

3.4. *Stavení*, 1964, olej na dřevěné desce

Motivem je opět stavení s dvěma průčelími zakončenými trojúhelníkovitými štíty, využívá rovněž výrazné opakování zrcadlově převrácených tvarů. Hlavním výrazovým prostředkem je opět silná linie

⁵² Pavla Pečínková, *Josef Čapek*, Svoboda, Praha 1995.

tvořící rámec pro jednotlivé elementy, z kterých se skládá plocha obrazu. Na rozdíl od předchozího obrazu jsou zde jednotlivé prvky líčené realističtěji, přesto s velkou dávkou stylizace. Oválný prvek rozdělený na čtyři části by mohl být symbolem pro mlýnské kolo a námětem by tak mohlo být mlýnské stavení odrážející se v hladině vody. Nabízelo by i vysvětlení čtyř zobrazení v kole. V pravé horní části spatřujeme pravděpodobně obilí, odkazující na bohatou úrodu. Vedle se nachází hlava děvečky v šátku, neb žádné stavení nemůže vzkvétat bez ženské ruky. Hodnotu zázemí, které umí vytvořit žena v domácnosti, si Jágr moc dobře uvědomoval. Další dvě dolní části kola se nacházejí pod úrovní vodní hladiny. Vlevo se ze zelené hmoty barvy formuje nejasná tvář – mohlo by se jednat o vodníka, jehož náklonnost by si měl mlynář udržovat pro provozuschopnost mlýna. Posledním znakem je ryba, která může odkazovat na hojnost a život, který voda přináší. Je to tedy jakýsi harmonický kruh, kdy spojením jednotlivých prvků dosáhnou obyvatelé mlýna spokojeného života. Jágr tak dokázal dát obrazu jednoduchými symboly hlubší významovou rovinu. Nabízí se otázka, do jaké míry mají symbolickou funkci barvy. Převažující bílá a růžová značí radost, naději a idylickou vidinu budoucnosti. Modrá vnáší do obrazu melancholii, zároveň je reálnou barvou vody a oblohy.

3.5. *Město*, 1962, olej na dřevěné desce

Plochu obrazu tvoří rytmická struktura čtverců a obdélníků, které jsou protkány a ohraničeny silnou černou konturou, vycházející z černé plochy uprostřed kompozice.

K nemnoha obdélným tvarům přiléhá v horní části trojúhelník a vytváří tak jednoduchý znak pro dům, kruh umístěný na šedomodrému pozadí symbolizuje slunce. V barvách převažuje černá, široká škála okrových tónů, doplněné lomenými tóny zelené a modré. V kompozici pravděpodobně Jágr pracoval s tzv. pravidlem třetin a v místě pravého horního průsečíku třetinových linií umístil sytě červený obdélník, čímž dosáhl působivého kvantitativního kontrastu.

Na podobných principech staví obrazovou plochu Paul Klee, jehož kompozice skládané z geometrických tvarů nepochybně Jágra inspirovaly. Klee namaloval několik obrazů, kde skládá domy i celá města právě ze základních nesouměrných geometrických tvarů, objekty mají tak

charakter jednoduchého znaku.⁵³ Jágr se zaujetím sleduje vztahy mezi barvami. Paul Klee postupně přechází z černých ploch do světlých lomených barev v obraze *Dávné znění* (*Alter Klang, Abstrakt auf Schwarz*, 1925).⁵⁴ Kleeova dynamická gradace tmavých ploch v jasné prosvětlené tóny vede směrem od okraje k středu, kdežto Miloslav Jágr zvolil směr opačný – nejtmavší element se nachází v centru a obdélníkové plochy se projasňují směrem k okraji. Rozdílné je také rámování jednotlivých obdélníků – Klee tvary klade na černý podklad, který v slabé lince pod obdélníky prosvítá, kdežto Jágr všechny elementy ohraničuje silnou černou čarou.

3.6. *Motýl, nedat., olej na plátně*

Muž ve fialovém obleku s přidělanými křídly, pestrými jak jarní rozkvetlá louka, se pomalu vznáší nad vesničkou. Krajina v sobě nechává tušit prvky geometrie, do které vnáší dynamiku naklánějící se domky a stromy, vystavěné také z jednoduchých geometrických obrazců.⁵⁵

Jágrovu představu muže, který si oblékne křídla, vzlétne a z ptačí perspektivy si prohlíží krásy Českého ráje, možná podnítily snové kompozice vznášejících se postav nad střechami domů Marca Chagalla.⁵⁶ Další obrazy s tímto fantazijním námětem jsou *Tajný policista nad Troskami* (1965), *Harlekýn* (1967), *Muž s křídly nad krajem* (nedat.). V jednotlivých dílech se liší pojetí krajiny. *Muž s křídly nad krajem* (nedat.) vzlétl vysoko nad zvlněnou krajinu s klikatící se řekou mezi domy i kopci. V rozložení plochy jsou oba elementy – fantazijní prvek letícího muže s křídly a líčení krajiny – rovnocenné. Oproti tomu stojí *Harlekýn* (1967), který zabírá celou plochu obrazu a krajinný motiv se rozvíjí jen v úzkém dolním pruhu. Myšlenkou obrazu totiž není vytvořit snovou kompozici o létání nad krásnou krajinou, ale zobrazit své zážitky a touhy, otisknout do křehkých motýlích křídel své

⁵³ Například *Město s třemi kupolemi* (Stadt mit den drei Kuppeln, 1914), *Hrad a slunce* (Burg und Sonne, 1928), *Růžová zahrada* (Rosengarten, 1920)

⁵⁴ Překlad z knihy Miroslav Lamač, *Paul Klee*, SNKLÚ, Praha 1965.

Rozbor díla Paula Kleea:

Eva Stahn, *Paul Klee*, Bern 1973.

Will Grohmann, *Der Maler Paul Klee*, DuMont Buchverlag Köln 1966.

⁵⁵ Geometrizující krajiny nalezneme opět v díle Paula Kleea, například *Velbloud v rytmičké krajině se stromy* (Kamel in rhythmischer Baumlandschaft, 1920)

⁵⁶ Například *Nad Viteskem* (Over Vitebsk, 1914), *Nad městem* (Above the Town, 1914 – 18)

nitro. Křídla tvoří jakýsi rámec pro malířské vyprávění o životních tužbách a snech, ve stylizovaných kresbičkách se organicky snoubí množství znaků vyprávějících několik různých příběhů. Melancholie této snové kompozice stojí v opozici obrazu *Tajný policista nad Troskami* (1965). Vtipně komentuje, jak si tajný policista vezme křídla a vzlétne do ptačí sféry, aby měl přehled nad vesnicí. Domy i stromy jsou skládány z obdélníků, čtverců, trojúhelníků, oválů a celkově je krajinný prvek konstruován na geometrickém principu, což je v kontrastu s postavou policisty s křídly, jehož zobrazení k abstrakci netíhne.

3.7. *Noemova archa*, 1966, olej na dřevě

Ke konci šedesátých let se v Jágrových obrazech objevují často motivy z bible. Prvním z nich je *Noemova archa*, kterou zobrazil pomocí lapidárního tvaru umístěného na prosvětlenou nekonečnou plochu moře. Všechny objekty jsou pojaty jako plošné obecně platné znaky se stylizací podobnou naivnímu malířství, kterému odpovídají taktéž použité jasné, čisté barvy. Do siluety archy namaloval obdélníkové plochy simulující průhledy do interiéru a do každého z těchto oken umístil jiné zvíře, pro které vymyslel výstižnou groteskní zkratku a obdobně pojal i lidské postavy na přídi lodi.

Plocha čisté modré barvy členěná tenkými vlnkami, lapidárnost tvarů i hru se znakem můžeme objevit taktéž v díle Karla Černého, ovlivněným francouzským prostředím.⁵⁷

3.8. *Adam a Eva*, 1968, olej na dřevěné desce

Námětem je zobrazení Adama a Evy v ráji. Nesnaží se podat přesný popis skutečnosti, ale vytvořit jakési malířsky pojaté znaky pro jednotlivé motivy. Ráj symbolizuje vysokou travou, z které vykukují hlavy zvířat, za postavou Evy a Adama se stáčí had. Zatímco Eva drží nenakousnuté jablko a je obnažená, Adam svou nahotu již skrývá. Syté pestré barvy i stylizace vycházejí z principů naivního umění a do jisté míry reflektuje taktéž dílo Adolfa Borna. V obraze *Adam a Eva* a *Noemova archa* se Jágr výrazně inspiroval oleji Adolfa Hoffmeistera, hlásajícími se k primitivismu.

⁵⁷ Například *Moře u Nice* (1949)

3.9. Vánoce s dechovkou, 1968, olej na plátně

Miloslav Jágr zde na pozadí vesnice rozvíjí množství scén, jejichž základním námětem je narození Ježíška v Betlémě. K otevřenému chlévu míří množství postav přinášejících dary a výrazným motivem je hrající kapela v pozadí. Miloslav Jágr zpodobnil postavy jako české venkovany v typických oděvech a krojích, vkomponoval do obrazu také množství detailů odkazující na lidové umění – florální malby na kolébce nebo dar figurky vojáčka. Vesnice je vystavená na základě geometrických principů, pro domy, hvězdy i stromy vytváří jednoduché obecně platné znaky elementárních tvarů. Podobnou stylizaci postav v kombinaci s geometrickými, ale poetickými prvky použil i v knižní ilustraci šedesátých let (např. *Kapela pana Anděla*, 1965). Převažují nelomené tóny modré a červené barvy.

Tomuto dílu předcházel obraz *Betlém* (1966). Hlavním motivem umístěným do centru obrazu je svatá rodina v interiéru chléva na pozadí geometricky konstruované vesnice. Zde však nejsou žádné ostatní postavy přinášející dary. Ve stejném roce vytváří obraz *Betlém* (1968). Jeho námětem je taktéž Marie s Josefem a dítětem, kterému přinášejí dary tři králové. Postavy jsou protáhlé a organicky se propojují s okolím, kde nacházíme opět prvky geometrie, které jsou však zjemněny nepravidelným odstupem jednotlivých domů, přidanými detaily charakterizující lidovou architekturu a zakomponování postav vola a oslíka. Převažují hnědočervené tóny a v malbě nalezneme známky rytí do barvy.

3.10. Noční motýl, 1984, olej na plátně

Ústředním motivem je fantaskní objekt, tvořený dvěma tvářemi, jedné v pozitivu, druhá v negativu. Z tváří se rodí jakýsi fantom, připomínající motýla. Lehkými tahy štětce v náznacích zpodobňuje domy, líčí spojení lidí s přírodou, melancholii noci podtrhují především motivy milenců.

Vše se organicky propojuje a volná skladba motivů zároveň neguje prvky reality. Například v dolní části můžeme pozorovat vodní hladinu, kde se zrcadlí domy stojící na nábřeží, koupající se dívku, rybu, mezi nimi na nás z hlubiny vod zírají žluté oči. Jako přízrak se zhmotňuje ženská tvář na nádvoří, mezi domy proplová převozník převážející mladou dívku, nad stolem se židlemi levituje ryba, v nebeské sféře pluje labuť, jejíž tělo a odraz na hladině propojuje dva světy – město a obrácený mlýn umístěný v horní části obrazu. Podobné surreálná prolínání zdánlivě nesouvisejících předmětů a prostor sestavený z obrácených světů využil také v obraze *Ryba* (1962)

Pojetí obrazu, kde se mísí ireálno s formami skutečného světa, v podobě symbolů zachycujících zhmotnělé představy umělce, může navazovat na imaginativní proud českého surrealismu a také na Marca Chagalla, jehož vliv můžeme pozorovat i v jiných Jágrových dílech. Marc Chagall na podobných principech staví například obraz *Sen* (*Dream*, 1939) nebo *Já a vesnice* (*I and the Village*, 1911). Chagallovský patos, v němž se realita prolíná se snem, věčnost poznání s lyrickou vzpomínkou, snová atmosféra zahalená do modrých tónů ... vše je platné také pro Jágrův obraz *Noční motýl*.

3.11. Přístav, nedat., tempera

Miloslav Jágr se pokusil zaznamenat noční atmosféru přístavního města, pravděpodobně se jedná o pohled z okna domu ve svahu. V prvním plánu dominují spontánně malované koruny stromů, pod kterými stojí exteriérový stůl s dvěma židličkami, v pravém rohu se nachází část domu. Střední plán je malován z nadhledu. Přístav se nachází pod srázem, kotvící lodě zpodobňuje v náznacích. Moře se zaráží do masy pevniny, odstupňované zátokami, které prohlubují prostor a svým diagonálním posazením vnáší do kompozice dynamiku. Z vodní hladiny se vynořují oblé monumentální hory, na jejichž siluety rychlými tahy naznačuje obrysy města. Absence horizontu společně s užitím stejné barvy pro moře a nebe zapříčinila plynulý přechod mezi těmito dvěma plochami a vytvořila celistvý prostor. Jednotlivá modrá plocha kontrastuje s rozvolněným malířským rukopisem, dodávající obrazu živost a energii, kterou přímořská města oplývají. Dílo je převážně

drženo v tmavých odstínech modré, z kterých opticky vystupují sytě červené tahy doprovázející obrysy staveb v bílé barvě.

Postavením výrazu na výrazné kontuře definující tvar v jinak expresivní krajině se *Přístav* blíží krajinnému dílu Karla Černého, méně pak Bohdana Kopeckého, užitím kontrastu modré dominující plochy s bílými a červenými prvky volně navazuje na dílo Raoula Dufyho.⁵⁸

⁵⁸ Například *Regata v Cowes* (*Regatta at Cowes*, 1914)

4. Ilustrace

4.1. Úvod

Miloslav Jágr svou tvorbou stojí na pomezí mezi tradicí a modernou. Ve svém díle prokazuje zájem o dění ve výtvarném umění a své poznatky kombinuje se zkušenostmi životními i profesními. Raná díla stojí na pomezí ladovské a strnadelovské výtvarné zkratky, v ilustrátorském díle je zpočátku velmi silný vliv Jiřího Trnky, kterého obdivoval, ale následně ke každé knize přistupuje novým invenčním způsobem a již na konci šedesátých let si vytváří vlastní styl, který rozvíjí až do konce svého života.

Ke vzoru Josefa Lady se obracelo mnoho ilustrátorů generace nastupující začátkem sedmdesátých let, kdy se v ilustracích opět více uplatňuje kresba rozvíjející text nad lyrikou a abstrakcí. Lada vyzdvihuje dějové prvky, s neuvěřitelnou lehkostí dokáže ze zdánlivého chaosu zobrazované scény zorganizovat harmonický obrazový celek.⁵⁹ Velice věrně zpodobňuje typy lidí české vesnice, inspiraci hledá ve vlastním dětství a rodném kraji. Právě návrat k dětství vesnického kluka a k harmonii bezstarostných let vede k značné, někdy až dětské idealizaci, ale zároveň vyvolává přesvědčivost výjevů venkovského života jak u Lady, tak později u Miloslava Jágra. Josef Lada dokázal v malbách ze souboru dětských her ucelit obrazovou plochu v jednotný celek, přestože se jedná o mnohofigurální výjev, zobrazující množství dějů. Tento princip rozvíjí Miloslav Jágr ve svých ilustracích, kde se snaží dát dětem co nejvíce podnětů k přemýšlení, hledání a ukazování v kompozici, opět na pohled jednotné. Na pozadí idealizované krajiny rozvíjí množství epizodních dějů, do kterých vkládá obrovské množství detailů souvisejících s lidskou činností a životem na vesnici. Taktéž Ladova

⁵⁹ Jana Brabcová, *Josef Lada dětem. Veselé kresby a ilustrace dětské knihy* (kat. výst.), Hradec Králové 1979.

jednoduchá, výrazná kresba plná humoru, založená na výrazné kontuře, je Jádrovi velmi blízká. Výtvarný projev obou dvou malířů stojí na stylizované, ale přesto realistické kresbě.

Velkým inspiračním zdrojem se nejen pro Jágra, ale i pro celou generaci ilustrátorů a výtvarníků animovaného filmu stala česká válečná a poválečná karikatura, především dílo Františka Bidla, Adolfa Hoffmeistera, Antonína Pelce ad. Umělci padesátých až osmdesátých let přebírají výrazové prostředky karikatury – tvarové deformace, zkratku a nadsázku. Schopnost karikaturistů úspornými a jednoduchými tahy zachytit a vyzdvihnout podstatné rysy zobrazovaného s notnou dávkou humoru, inspirovala bezpochyby také Jágra. Ze zahraničních karikaturistů jmenujme alespoň Saula Steinberga, jehož vliv můžeme sledovat v dílech výtvarníků napříč obory (např. Adolf Hoffmeister, Adolf Born, Vratislav Hlavatý, Pavel Koutský, Jiří Šlitr ad.). Steinbergovo dílo Jágr prokazatelně znal, do jeho monografií posílal studenty hledat inspiraci a nacházel ji tam bezpochyby i on sám.

Dalším důležitým impulzem v umění byl zrod nového stylu nazývaného *Česká groteska*, která se snažila odrážet grotesknost doby. Po srpnu 1968 se mnoho umělců uchýlilo k dětské knize, protože je to jedna z mála oblastí, kde jsou humor a nadsázka akceptovány. V sedmdesátých letech je pro vývoj české ilustrace důležitý animovaný film, kde nalezlo mnoho tvůrců kresleného humoru uplatnění. Výtvarníci kresleného filmu jsou často zároveň ilustrátory, čímž dochází k vzájemnému ovlivňování obou oblastí a bezpochyby je to jeden z důvodů, proč zlaté časy pro českou ilustraci i animovaný film nastávají v téže době. Zásadní zlom nastal v roce 1965 uvedením *Večerníčku* Československou televizí. Děti si přály mít své televizní hrdiny doma, a tak se filmové příběhy převáděli do knih, což platilo i naopak.⁶⁰

Mezi stylem ilustrátorů tvořících v sedmdesátých a osmdesátých letech nalezneme několik paralel se stylem Jádrovy tvorby, např. v díle Jiřího Kalouska a Jindřicha Kovaříka, kteří byli Jádrovými přáteli a všichni tři se scházeli v redakci Albatrosu.

Jindřich Kovařík nastoupil do ateliéru prof. Josefa Nováka pouze o rok později než Jágr a společně založili spolek *VPRD*. Kovařík hledal inspiraci často v cirkusovém prostředí, své obrázky

⁶⁰ Viz Blanka Stehlíková (pozn. 4)

pro děti založil na principu veselé hry a na jednoduché naivistické kresbě s lyrickým nádechem. Jeho kresba je stejně jako u Jágra i Kalouska postavena na černé kontuře, která je však velmi jemná, občas elegantně zvlněná.

I s Jiřím Kalouskem Jágra pojí nemalé množství styčných bodů – spolupracovali s *Krátkým filmem*, ale největší pole působnosti pro oba představovaly dětské knížky a časopisy. Dokonce i autoři ilustrovaných knih se u nich prolínají – Václav Čtvrtek, František Nepil, Karel Poláček ad. Přispívali do *Sluníčka*, *Mateřídoušky* i *Ohníčku*. Kalousek také vytvořil podobu večerníčku *O Kubovi a Stázině* a film *Jak zvedli ševci vojnu pro červenou sukni* na motivy knihy Václava Čvrtka, kterou ilustroval původně Miloslav Jágr. Kalouskova stylizace byla mnohem jemnější a jednodušší než v knižní předloze, možná více praktická pro animovaný film, přesto je inspirace z Jágrových ilustrací ve filmu patrná a domnívám se, že Kalousek navazuje na ilustrace knižní předlohy záměrně z přátelského respektu.

Oba se snažili na svět hledět s úsměvem i navzdory tísnivé atmosféře režimu, zachovat si uvnitř malého kluka, kterým kdysi byli. Kalousek se dovolává názoru Christiana Morgensterna, že si umělec musí zachovat duši dítěte, aby mohl být básníkem.⁶¹ Tento názor se stal v Kalouskově i Jágrově tvorbě nosnou filozofií. Oba si uvědomovali své hluboké zakořenění v české krajině a svůj rodný kraj reflektovali v umělecké tvorbě. Blízcí si byli především v ilustraci, jejímž základem učinili kreslířský projev – hlavní slovo měla obrysová linie, jejíž intenzita se podle potřeby mění. Jiří Kalousek své kresby často kombinuje s vepsaným textem a jeho stylizace přiznává poučení z karikatury, což u Jágra není tak zřetelné. Narativní povaha uměleckého projevu byla nejzřetelnější u Miloslava Jágra, je však do jisté míry platná pro Jiřího Kalouska i Jindřicha Kovaříka. Podobnými principy se řídila i jejich stylizace postav a pojetí krajiny s různě pokřivenými domky, které pravděpodobně jako první začal ve svých kompozicích používat Jágr, u něhož je také expresivní zkratka nejvýraznější.⁶² Neakademický způsob kreseb, často inspirovaný výtvarným projevem dětí, proměňoval vnímanou

⁶¹ Blanka Stehlíková, Jiří Kalousek – ilustrátor, in: *Jiří Kalousek 1925-1986*, České muzeum výtvarných umění v Praze 1999.

⁶² Jiří Kalousek tuto stylizaci používá například v knize:
Jan Ryska, *Kluk jako jehla*, Albatros, Praha 1989.

realitu do srozumitelného kódu znaků, kterým dětský čtenář snadno porozumí.

Dalším významným momentem pro ilustrátorské dílo Miloslava Jágra je vnášení prvků z filmu a divadla do kresby. Právě divadelní principy přenesené do ilustrace činí Jágrův projev výjimečným. „Každý výtvarník nebo ilustrátor se chce odlišovat od druhého nebo hledá, jak by byl jiný. A mně právě pomohlo divadlo, protože mou metodou je rozvíjet perspektivu v kompozici tak, že může zároveň rozehrávat, co je uvnitř, v interiéru, i co je v exteriéru, takže může najednou prokládat současný děj minulými, paralelními, tedy ukázat, co se děje za dveřmi i před nimi. To myslím zajímá hlavně děti.“⁶³ Zmíněnou metodu použil poprvé v knize *Nepovídej pohádky*.⁶⁴

4.2. První knihy a šedesátá léta

Začátky ilustrátorské dráhy Miloslava Jágra se vykazují líbivou kresbou s vlivy Jiřího Trnky, spojenou s inspirací projevem Josefa Lady a Antonína Strnadela. V české ilustraci šedesátých let se do popředí dostává trend zdůraznění výtvarnosti na úkor ilustrativnosti, začala se více uplatňovat abstrakce a realistický detail nabyl platnosti symbolů, obrazový celek byl laděn lyricky nebo humorně.⁶⁵ Dominující fantazii, uvolněnou ve znamení lyrismu, používá například Josef Paleček a podobným způsobem pracuje i Miloslav Jágr v básnických sbírkách. Oproti tomuto lyrizujícímu proudu staví své ilustrace k pohádkám, které začínají reflektovat podněty ze vznikající nové generace ovlivněné poetikou filmu, kam patří Jiří Šalamoun, Radek Pilař, Jiří Kalousek, Adolf Born ad. V druhé polovině šedesátých let se tyto dva proudy začínají prolínat, důraz je kladen na práci s textem, který Jágr rozvíjí o vlastní epizody. Veselá kresba vyjadřuje Jágrův optimistický pohled na svět, s nímž zaujatě líčí krajinu a vesnici plnou výjevů z každodenního života, především dětského.

4.2.1. Marie Kubátová, *Pohádky pro rozcáplíky*, SNDK, Praha 1959

Knihou Marie Kubátové o neposlušných dětech nás provází kresby s roztomilými postavičkami

⁶³ Jan Dvořák, *Veselý svět Miloslava Jágra*, Scéna č. 7-8, 1982, str. 9.

⁶⁴ nakladatelství Albatros v roce 1970

⁶⁵ Viz Blanka Stehlíková (pozn. 60)

skřítků, dětí i zvířátek, které na sebe přebírají lidské vlastnosti, podobně jako v díle Josefa Lady. Ilustrace neotřelým způsobem spojují Ladův humor a trnkovskou lyriku. Kresba postavená na výrazné černé kontuře, taktéž blízké Ladovi, je zjemňována růžovými detaily přidanými ofsetovým tiskem. Nosnou linii v některých místech doplňuje grafická hra čar, jako například v šatu Hajadla s promítačkou snů.⁶⁶

4.2.2. Karel Černý, *Špity, špity, bábo*, SNDK, Praha, 1960

Knihu *Špity, špity, bábo* vyhrál Miloslav Jágr konkurzem SNDK. Redaktor Karel Černý vybral lidová říkadla a Jágr si je mohl libovolně řadit. Jeho ideou bylo proti sobě postavit stránku nebeskou a čertovskou, což mu překazila tehdejší cenzura a vypustila pro náboženský ráz říkadla *Všichni svatí tancovali* a *Stavěli jsme máje na sv. Františka*. Tato říkadla se objevila v pozdějších vydáních.⁶⁷

Ilustrace staví na výrazné kresebné linii, zdůrazněnou jemnými barevnými tóny akvarelové podmalby. Postavy vycházejí opět ze vzoru Jiřího Trnky. Mají podobné výrazné tváře s mandlovýma očima a mírně zakulacená krátká těla. Jágr ilustrace staví na kresbě s grafickými prvky, které oživují plochu obrazu a vtipně spojují jednotlivé postavy na stránce. Například doprovod k básni *Profous* – vypravující pocestný vyfukuje z dýmky obláček kouře, v kterém se jako duch zjevuje Profous. Obláček kouře, kůru stromu nebo mraky tvoří tenké zvlněné šedé linie. Někdy text vtipně orámuje, jako např. báseň o tvarohovém kostelu, který je „*podmásním podbitý, s věží z kyselého mléka*“,⁶⁸ kde text zasadil do obrysu kostela. Věž vystavěl namísto z cihel z drobných vlnek a obrys lodi kostela naznačují tři souvislé zvlněné, navzájem se proplétající čáry. Tekutou konzistencí stavby potvrzují také kruhy tvořící pod textem louži, v které se povaluje zvoník.

U knihy se ve vydáních liší především obálky. Původní obálka černé barvy se šrafovanými střechami domů, prosvícenými okny a postavami umístěnými do siluet stavení, se na dlouhý čas ztratila, proto ji společně s titulem Miloslav Jágr vytvořil v roce 1995 znovu. Na jedné knížce tak

⁶⁶ Marie Kubátová, *Pohádky pro rozcáplíky*, SNDK, Praha, 1959, s. 9.

⁶⁷ Viz Hana Trynerová (pozn. 26)

⁶⁸ Báseň *Za Horami, za Dolinami*

můžeme pozorovat značný posun v stylizaci figur od líbezných trnkovských postav k rozvolněnému osobnímu stylu mírně deformovaných postav devadesátých let. Velmi necitlivě pojalo obálku nakladatelství *Axióma* v roce 2009. Přestože vycházelo z principů první obálky, tedy umístění postav do siluet domů, výsledek umístěný na červeném pozadí působí neorganicky až kýčovitě. Navíc levný tisk zapříčinil „spečení“ barev a potlačil tak krásu Jágrových akvarelem kolorovaných kreseb.

4.2.3. Klára Jarunková, *Můj tajný zápisník*, SNDK, Praha, 1961

4.2.4. Jaroslava Blažková, *Tóno, já a mravce*, Mladé letá, Bratislava, 1961

Velké pochopení pro klučíci svět plný rošťáren, ale také plný tajných snů a zvědavosti, prokázal Miloslav Jágr u knih *Můj tajný zápisník* a *Tóno, já a mravce*. Hlavní hrdiny zpodobňuje jako kluky s rošťácky rozcuchanými vlasy a knoflíkovými očima, z kterých číší jak samé klukoviny, tak i dětská nevinnost. Koncept ilustrací pojal jako kresebný zápis v deníku školáka, obrázky provází tedy spoustu kaněk. Např. na předsádce ke knize *Můj tajný zápisník* rozmístil Jágr žáky šesté třídy, mezi nimiž sedí také hlavní dva hrdinové v kosmických skafandrech, neboť jejich snem je stát se kosmonauty. Celá předsádka imituje savý papír s nespočtem tušových kaněk. Předsádkou k *Tóno, já a mravce* pobíhají mezi změtí kaněk mravenci, kteří v řetězci pokračují na další stránky knížky. V této knize nalezneme spoustu zajímavých výtvarných vtipů, vycházejících z dětského vnímání reality, respektive z dětské perspektivy. Otec nebo strýc jsou zobrazeni pouze do půl těla, neboť se do dětských měřítek nevejdou. S bujnou dětskou fantazií nakreslil Jágr mravenčí krávu, která Tónovi nedala spát a podnítila jeho přírodovědeckou zvědavost. V tajném zápisníku Miloslav Jágr dává výtvarnou podobu nadpisům. K písmu přistupuje s humorem, a tak je nadpis *Nástěnka* tvořen přišpendlenými papíry, nadpis *Raketou na měsíc* umístil do letícího stroje, podobného tvarovým metamorfózám Zdeňka Seydla.

4.2.5. František Bartoš, *O veliké řepě*, SNDK, Praha 1961

Miloslav Jágr pohádku o veliké řepě zpracoval hned několikrát. V roce 1956 vydalo nakladatelství SNDK pohádku *O veliké řepě* jako omalovánky. Výraz postavený na silné kontuře společně

se stylizací navazuje na Josefa Ladu, kdežto ilustrace v knize vydané o pět let později vykazují známky podobnosti s dílem Jiřího Trnky. Postavy stylově blízké ilustracím v knize *Špity, špity, bábo* klade ilustrátor na modrou plochu, oživenou v dolní části graficky pojednanou zeminou, znázorněnou černobílými nepravidelnými tvary. V knize více propracoval mimiku a gestikulaci postav, do scén vnáší více humoru. Své grafické myšlení prokázal především na obálce knihy, kde nadpis *O veliké řepě* umístil pod čáru znázorňující zeminu. Písmeno V tvoří kořen řepy, která je nad linkou řešena jako silueta vyskládána z modrých obdélníků a její listy s žilkováním kresleny tenkými liniemi černou barvou. Před velkou řepou je postava dědečka se sazeničkou v ruce. Graficky znázorněná řepa v lehkém modrém ofsetovém tisku je tedy předzvěstí toho, co se v příběhu stane, až dědeček sazeničku zasadí. Pro nakladatelství *Albatros* ilustroval tutéž knihu znovu v roce 1979.⁶⁹

Motiv zmíněné pohádky využil i na tavené skleněné plastice *Zasadil dědek řepu* (1951). V řadě jsou od největšího po nejmenší řazeny postavy dědečka, babičky, dvou dětí a psa, kterého za ocas drží kočka znázorněná v druhém plánu kompozice, tělem otočená proti směru naklánějících se postav, čímž prohlubuje prostor a vnáší do kompozice dynamiku. V pozadí výjevu stojí na kopcovitém terénu chaloupka. Figury jsou zakulacené, míra stylizace je mnohem vyšší, což samozřejmě vychází z použitého materiálu.

4.2.6. Karel Šiktanc, *Pohádky chudé na řádky*, SNDK, Praha 1962

V knížce Karla Šiktance poprvé nevyužívá jako hlavní výrazový prostředek černou konturu. Zřejmě byl toho názoru, že poezii nejlépe vystihne lyričnost barvy, neboť podobný princip ilustrací můžeme vidět ve sbírkách básní *Vítek hádá dobře* nebo *Kapela pana Anděla*. Experimentování s abstraktními tvary a jejich barevným vyzněním předznamenává již titul knihy. Hravou metodou zasadil údaje o knize do siluety domu stojící na pruhu barevných obdélníků a se střechou z nepravidelných kosočtverců. S vtipem vložil název knihy do nápisové cedule nad vchodem

⁶⁹ Vydání s pozměněnými ilustracemi se nepodařilo dohledat, podle obálky umístěné na internetu lze předpokládat, že zde uplatňuje stylizací charakteristickou pro jeho tvorbu 80. let.

do domu, jméno autora je psáno u zvonku vedle dveří, na jejichž rámu místo iniciál tří králů můžeme číst S+N+D+K⁷⁰ a rok vydání umístil do korouhve. Geometrická skladba kompozic navazuje na dílo Paula Kleea. Používá volně malované obdélníkové plochy svobodně kladené vedle sebe, zachovávající si charakter malby akvarelem. Mírně geometrickou skladbu pozadí kombinuje umělec s neabstraktními prvky. Například ledňáček na pozadí obdélníků zabarvených střídajícími se valéry modrozelené a fialové barvy.

Důležitým prvkem je také postavení textu ve vztahu k ilustraci. Jágr používá čtyři základní principy, které aplikuje i na pozdější básnické sbírky:

- a) text v celostránkové ilustraci má své vyhraněné místo a zároveň se stává organickou součástí kompozice (např. s. 7, 31, 55)
- b) ilustrace je posazena jednoduše vedle textu (např. s. 15, 22)
- c) silueta jednoduchého tvaru volně asociuje námět básně (např. s. 18)
- d) ilustrace tvoří jednoduchý, často architektonický rámec pro text (např. s. 32-33, 38)

4.2.7. Antoine-Chrysostome Quatremere de Quincy, *Poslední drak*, SNDK, Praha 1962

Velmi působivá knížka o hodném dráčkovi dala Jádrovi prostor pro experiment. Ilustrátor využívá hned několika principů. Kombinuje malé tušové kresby a celostránkové kvašové ilustrace. V malých tušových kresbách vytváří grafické plochy, kde pomocí šrafury různě kladených čar dokáže v jednoduché formě popsat charakter povrchu či materiálu. Nosnou funkci má velmi silná pevná kontura. Podobným způsobem kombinuje šrafované plochy s tlustou konturou Zdeněk Seydl, jehož vliv můžeme pozorovat také v hravé tvarové výstavbě různých předmětů, jako například žezla a koruny krysího krále. Na základě grafického myšlení vystavěl hrad, kde každý kvádrík zdiva vyjádřil systémem čar jednoho směru, které se vedle sebe nikdy neopakují. V typizaci tváří se již rýsuje vlastní výtvarný výraz. Celostránkové barevné ilustrace jsou o grafickou hru čar ochuzeny, aby se o hlavní slovo mohla přihlásit citlivá barevnost. Do výstavby kompozice se dostává výrazný

⁷⁰ Státní nakladatelství dětské knihy

geometrický prvek. Někdy ilustrátor umístí figury do architektonického rámce, jindy v pozadí zpodobní skálu, les nebo město, ale pokaždé je zde patrný geometrický princip výstavby plochy. Jágr zde poprvé prokazuje svou schopnost líčit rozlehlou krajinu a její měnící se charakter, což se později stalo jedním z charakteristických znaků jeho tvorby.

4.2.8. Karel Jaromír Erben, *Dlouhý, Široký, Bystrozraký*, SNDK, Praha 1963

Miloslav Jágr zde poněkud mění výraz založený na kontuře, která se u postav v Erbenově knize mírně zužuje a doprovázejí ji vždy jemné vlnité nitky čar, které výraznou linii zjemňují. Postavy jsou oprostěny od okolí a svou potřebu detailně líčit prostředí uspokojil na předsádkách knihy, kterou pojal jako kopcovitou krajinu se středověkými hrady a městy. Architektonické prvky podléhající opět výraznému geometrickému členění, které však narušuje množstvím klikatících se řek a cest, tvarově bohatými korunami stromů nebo vzdouvajícími se vrcholky hor. Dynamičnost do kresby vnáší střídáním různé tloušťky linie a bohatým spektrem míry jejího zvlnění.

4.2.9. Otfried Preussler, *Malá čarodějnice*, SNDK, Praha 1964

Příběhy malé hodné čarodějnice, které většina z nás zná z Večerníčku Zdeňka Smetany, poprvé pro české vydání ilustroval Miloslav Jágr. V typice tváří jsou opět výrazné buclaté tváře a postavy jsou mírně zakulacené. Kvašové barvy kombinuje s konturou a stínováním tužkou.

4.2.10. František Hrubín, *Vítek hádá dobře*, SNDK, Praha 1965

Miloslavu Jágrovi se v knize *Vítek hádá dobře* podařilo zhmotnit poezii ve hře ladných tvarů, podtrhnutých valéry převážně modré a zelené barvy. V některých ilustracích je citelný vliv kleeovské skladby kompozic a citlivost pro lyričnost barvy.

4.2.11. František Nepil, *Pohádky z pekelce*, Nakladatelství Růže, České Budějovice 1967

4.2.12. František Nepil, *Pohádky z pekelce*, SEDISTRA, Lipník nad Bečvou 1996

Pohádky z pekelce byla první kniha, kterou Miloslav Jágr ilustroval pro Františka Nepila. Jedná se o sbírku pohádek, již Nepil napsal pro svou dceru Helenku. V roce 1967 Jágr pohádky doplnil černobílými kresbami tištěnými na barevném podkladu. Silnou konturu doplňuje živým šrafováním, z kompozice se vytratila veškerá geometrie, architektura se začíná mírně naklánět. Stylizace se posouvá mnohem dále než u předchozích knih, především obličejové z profilu vykazují velké známky deformace, blíží se postavám Jeana Dubuffeta. Odkaz tohoto francouzského umělce můžeme sledovat v díle Miloslava Jágra spíše v devadesátých letech, kdežto zde můžeme jeho vliv jenom tušit. Podobnou výtvarnou zkratku ve figuře můžeme najít například u Jiřího Kalouska ve figurách v *Metempsychóze*.⁷¹

Toto dílo měl Miloslav Jágr natolik rád, že se v roce 1996 rozhodl pohádky ilustrovat podruhé. Kresby v mladší knize vykazují větší míru zjednodušení a stylizace tíhnoucí k tvarové deformaci. Jinak pracuje také s výtvarným humorem. Například v pohádce *O brejlovci* v druhém vydání nezobrazuje hada s brýlemi na zádech, nýbrž přímo na očích. V druhém vydání v ilustracích častěji mění úhel pohledu, pohyb postav působí živěji a kresby mají celkově expresivnější formu. Způsob, jakým používá tvarovou nadsázku, zobrazuje pohyb a do jisté míry i humor, v sobě mísí mnoho podnětů z animovaného filmu, které nasbíral během svého téměř třiatřicetiletého působení na VŠUP.

4.2.13. Vincent Šikula, *Trampoty s helikónem*, SNDK, Praha 1967

V knize Vincenta Šikuly Jágr poprvé využívá všech výtvarných principů a stylizované kresby typických pro jeho osobní nezaměnitelný styl. Předsádku pojal jako ušmudlaný notový sešit, do kterého místo not zapisuje všechny důležité aspekty života mladého hrdiny knížky – školní sbor zpívajících spolužáků, mezi kterými poletují noty a houslové klíče, hudebníky, rodiče kontrolující domácí úkoly a samozřejmě vesnici s kostelem, kolem které maluje samé hrušky – obec se totiž jmenuje Hrušovany. Po předsádce následuje dvojstrana s vesničkou zasazenou do kopcovité krajiny,

⁷¹ Karel Poláček, *Metempsychóza čili stěhování duší*, Československý spisovatel, Praha 1975.

kde v několika plánech zobrazuje život na vesnici. Jágr si uvědomoval, že si děti při prohlížení obrázku chtějí ukazovat, proto do kompozice zakomponuje neuvěřitelné množství postav a předmětů, aby si každé dítě mohlo najít, co ho zajímá a zároveň se poučit o rozmanitosti života. Tento princip pak nejvíce rozvinul ve své autorské knize *Podívánky*, otextované Františkem Nepilem. Frontispis zdobí silueta hrušky ohraničená černou konturou, která poskytuje prostor pro rozehrání několika vzájemně se prolínajících scén plných postav, zvířat, rostlin i hudebních nástrojů. Ve středu hrušky stojí malý Vincent, co si odložil sešit na úkoly a začal hrát na helikón, z jehož ozvučnicku vylétl ptáček, který přelétl až na titulní list.

Jágr zde prokázal svou obrovskou vizuální paměť, s brilantní přesností nakreslil hudební nástroje i pozice hudebníků, otiskl zde charakter české vesnice a život lidí stále spjatých s přírodou. Vytvořil zde také typickou stylizaci zvířat, které s upřímnou dětskou láskou ke všemu živému zpodobňuje jako milé usměvavé tvory. Kresba založená na výrazné kontuře spojená s veselou barevností, kompozice plné pokřivených domků, do všech stran naklánějících se stromků, které vyrůstají ze zvlněné krajiny, množství dějů, lidských postav a činností rozvíjených v několika plánech, zůstanou charakteristickým znakem Jágrova uměleckého mistrovství pro celý zbytek jeho tvorby.

4.2.14. Josef Věromír Pleva, *Budulíněk a ještě dvě pohádky navíc*, Albatros, Praha 1969

Ilustrace ke knize Josefa Věromíra Plevy dokazují, jak Jágr dokáže přenést do jednoduché kresby realistické prvky pečlivě nastudované přírody. Do malebně zvlněné krajiny zasazuje rostliny vykazující botanicky přesný naturalismus. Především ilustrace k pohádce *Sluníčko, maceška a slunečnice* vykazují až encyklopedistickou přesnost zobrazení rostlin i drobných zvířat. Působivé jsou také pohledy do interiéru lesa či krajinné motivy, kam prostor do jinak plošné kresby vnáší klikatící se říčky a cesty, dynamiku v kompozicích utváří taktéž zvlněné linie naklánějících se stromů. Zajímavě řeší také předsádku, kde jsou na zeleném pozadí s náznaky listů rytmicky řazené stromy, za jejichž světlými kmeny vykukují veverky. Podobně pojal také ilustrace na obálce. Čtyři bílé kmeny přerušují pohled na idealizovanou českou krajinu, plnou výjevů z lesa, luk i lidského života.

4.2.15. Karel Poláček, *Metempsychóza, čili stěhování duší*, Československý spisovatel,

Praha 1969

Tato sbírka humoristických povídek pro starší čtenáře dala Jágrovi příležitost prokázat, že je stejně tak dobrý ilustrátor knih pro dospělé jako knih pro děti. Metempsychózu ilustroval o šest let později taktéž Jiří Kalousek, lze tedy na jednom titulu demonstrovat rozdíly v jejich zpracování. Kalouskovy ilustrace oproti Jágrovým energickým scénám plných ruchu působí statictější. Jágrové figury jsou kresleny plynulou tekoucí konturou, Kalousek svůj výraz staví též na kontuře, je však kompaktnější a doplněná šrafováním. Kalouskova stylizace je jednodušší, dala by se spíše srovnat s Jágrovými ilustracemi v *Pohádkách z pekla* (1967). Jágr využívá expresivnější tvarovou deformaci, náměty z textu často převádí do výtvarného vtipu. Příkladem by mohlo být pojetí doprovodu k historce *Špatný příklad kazí dobré mravy*, kde profesorovo zaujetí fotbalem vyjádřil brýlemi, v jejichž sklech se odráží fotbalový zápas. Dalo by se říci, že využívá minimalistických prvků v epické kresbě, kterými do obrazu vnáší poetiku. Tvarovou fantazii prokazuje Jágr taktéž na obálce, kde zpodobnil tenkou zvlněnou linií jakýsi archetyp ženy, zadíváme-li se pozorně, zjistíme, že postava ženy je zároveň hrot do technického pera.

4.3. Sedmdesátá léta

Sedmdesátá léta přála veselé groteskní kresbě ze dvou důvodů. Jednak se v dětské literatuře dostává do popředí příběhová próza, které vyhovují dynamičtější a dějovější ilustrace, kde mohl autor vyprávět několik dějů zároveň a text tak dále rozvíjet. Za druhé zaznamenal prudký vzestup animovaný film, což se promítlo nejen do poptávky po knihách s televizními hrdiny, ale především mnoho tvůrců animovaného filmu nachází uplatnění v dětské ilustraci.⁷² Výtvarné principy filmu a ilustrací se tak navzájem prolínají. Miloslav Jágr předjímal tento trend již v knížce Vincenta Šikuly *Trampoty s helikónem* a principy narativních scén rozvíjí nadále v sedmdesátých letech.

⁷² Viz Blanka Stehlíková (pozn. 61)

4.3.1. Otakar Chaloupka, *Špalíček českých pohádek*, Lidové nakladatelství, Praha 1971

Bohatě ilustrovaná kniha pohádek Otakara Chaloupky dala Jágrovi prostor k rozvíjení nové metody přenesené z divadelního prostředí do ilustrace.⁷³ Kompozici rozvíjí několik paralelních dějů, zobrazuje zároveň interiér a exteriér domu (*O nepravém a pravém čertu*), nahlíží do jeskyň i podzemí, postavy umisťuje do členité krajiny komponované na základě esovitých os (*Čertova nevěsta*). S neskonalou hravou fantazií vytváří také pohádkové kompozice (*Loupežnickovo lože*), kde krajinný motiv supluje loupežnickova hlava. Tvary sjednocuje tenká kontura, ale hlavním nositelem výrazu je veselá barevnost, která hraje prim ve všech ilustracích sedmdesátých let.

V knize *Nový špalíček českých pohádek* (1971) ilustrátor černou konturu nepoužívá a nechává zde vynít lyričnost barevnosti, která podtrhuje magickou atmosféru pohádkových výjevů (*Jak kouzelník Pocifous rozdával sny*). Ilustrace neobsahují také tolik vedlejších dějů, jsou většinou zaměřeny na hlavní postavu bez velkého množství doprovodných motivů. Do některých kompozic přeci jen harmonicky vkomponuje epizodní děj. Například *Jak kouzelník Pocifous rozdával sny* vyjádřil obsah snů v obláčkách letících noční ulicí.

4.3.2. Ljuba Štíplová, *Kočám vstup zakázán*, Albatros, Praha 1972

Kniha Ljuby Štíplové je velice bohatá žánrově, obsahuje pohádky, říkadla, hádanky i čtení obrázků ve verších, proto i kreslíř vytváří rozmanitou vizuální podobu knihy. Uceluje ji rámcový příběh o myšce, která se zatoulala mezi stánky. Děti ji však můžou vypátrat dle malinkých stop, které za sebou na stránkách zanechala. Kromě myšky probíhající knihou jsou zde také drobné kresby, umožňující zakončení verše (*Malování o mraku*). Pohádky pak doprovází celostránkové ilustrace s pestrou barevností a výraznou černou konturou (*Vodník Vodovodník*). Do pozadí maluje mírně zvlněnou klidnou krajinu jihočeského charakteru s venkovskými statky selského baroka s oválným rybníčkem lemovaným osekávanými stromy (*O kapříkovi*). Básničky pak doplňují jednoduché veselé

⁷³ Prvně použité v knize Bohuslav Březovský, *Nepovídej pohádky*, Svoboda, Praha 1970.

postavy bez pozadí (*Brebtavá*) nebo ilustrace tvoří rámec textu (*Telefon*).

4.3.3. Josef Spilka, *Náš Krakonoš*, Lidové nakladatelství, Praha 1973

Pohádky z Podkrkonoší měl Jágr ve velké oblibě díky svému vztahu k rodnému kraji. Rozvíjí zde metodu, kdy výjev nebo i několik prolínajících se dějů zasadí do siluety Krakonoše, džbánu, žáby nebo otevřených úst čerta, který svým podáním připomíná divadelní kulisu. Poprvé zde také v krajinné kompozici kopec organicky přerůstá v postavu.⁷⁴ Podoba Krakonoše samého navazuje na jeho lidové pojetí vousatého lesáka a zároveň se pro Jágra stává personifikací všeho v kraji – lesů, kopců, rostlin apod. Například kresba na přebalu knihy napovídá, že Krakonoš není obyčejná fantaskní postava, ale má pro Podkrkonoší vyšší duchovní význam. Začátek a konec textů opatřil drobnými kresbami detailů rostlin, pohádkových postav, lidových artefaktů apod., neboť byl toho názoru, že děti se v knize orientují právě podle obrázků.⁷⁵ Je to ostatně živá typografická a ilustrátorská tradice, v českém prostředí známá již z ilustrací Alšových, Ladových a mnohých dalších. Na předsádkách nás uvádí do krajiny s protékající říčkou, chaloupkami naklánějících se po svazích kopců. V zelených a modrých valérech doplněných bílou barvou představuje proměnu jedné krajiny během všech ročních období.

4.3.4. Eduard Petiška, *Už si čtu pohádky*, Albatros, Praha 1974

Vyprávění kouzelného dědečka pro malé děti, co se teprve učí číst, doplnil Miloslav Jágr líbivými ilustracemi, navracejícími se zčásti ke klasickým vzorům.

4.3.5. Eduard Petiška, *Birlibán*, Albatros, Praha 1975

Birlibán je malý kluk, trochu neposlušný, co se svým maňáskem zajíčkem Janečkem putuje

⁷⁴ Podobný princip nalezneme například v ilustraci *Zákony krále Ašoky* v knize František Nepil, *Naschválničci*, Albatros, Praha 1981.

⁷⁵ Použil u knih *Špalíček českých pohádek* (1971), *Nový špalíček českých pohádek* (1971), *Birlibán* (1975), *Pohádky pro Kačenku* (1975), *Krakonošova mísa a jiné pohádky a pověsti z horního Pojizeří* (1984) aj.

podivnými městy a zažívá různá dobrodružství. Jágr ho zvětšil jako malého okatého kluka s uličnickými rozčepýřenými vlasy. Hlavní hrdina navštíví města se zvláštními jmény jako Bonbónovice, Neposluchy nebo Lenošindy. Miloslav Jágr vystavěl tato města s tak bohatou fantazií a přesvědčivostí, jako by se sám každou noc procházel dobrodružnými dětskými sny o světě, kde lze jíst nekonečno sladkostí a nemusí se tolik poslouchat. A snovou atmosféru jeho města v Birlibánovi opravdu mají.

Ve skladbě kompozic využívá jak geometrických principů (*Birlibán neví kam se dřív podívat*), tak domy postavené na esovité ose (*V Nepořádnické Lhotě*) nebo les s mizející klikatou cestou (*Birlibánovi není do smíchu*). Přestože nepoužívá své narativní kresby s množstvím epizodních dějů, vkládá do obrázků plno detailů, které mohou děti hledat a zároveň se poučovat, což je také posláním příběhů Birlibána.

4.3.6. Oldřich Sirovátka, *Plný pytel pohádek*, Albatros, Praha 1978

Ilustrátor se snaží opět zachytit více paralelních dějů, nově zasazených převážně do horizontálních pásů (*Chlupatý princ*), příběh odehrávající se před budovou propojuje průhledy okny s interiérem, v některých kompozicích klade důraz na řazení rytmicky opakujících se prvků (*Princezna a čtyřadvacet myslivců*). Jágr tentokrát vsadil na veselé kresby plné vtipných detailů a akčních scén, základem je proměnlivá tušová linka snoubící se s jemnou barevností.

Za ilustrace k Sirovátkově sbírce lidových pohádek dostal Miloslav Jágr čestné uznání MK ČSSR za nejkrásnější knihu roku 1978.

4.3.7. Jana Knitlová, *Talent na Julii*, Československý spisovatel, Praha 1978

Jágrův exkurz do „mimodětské“ literatury v románu o mladé herečce pro něj znamenal příležitost k ozkoušení nového výtvarného výrazu. Šest celostránkových černobílých ilustrací se vyznačuje rozvolněným malířským rukopisem, výraz zde vkládá do souvislé linie, jejíž nekonečné klikatky dodávají kresbám dynamiku a udávají tvarovou deformaci. *Talent na Julii* předznamenává směr, kam

se bude Jágrova tvorba ubírat nejen v „mimodětské“ ilustraci v pozdějších letech.

4.3.8. Anton Pavlovič Čechov, *Humoresky*, Lidové nakladatelství, Praha 1979

František Holešovský popsal Jágrovy ilustrace takto: „*Čechovské kompozice působí jako herecké etudy, střídají se v nich rytmy nálad, výrazů a charakterů. Jágr naznačuje melancholický stesk, utvrzuje ztajenou úsměvnost situací a posouvá ji do sféry naděje.*“⁷⁶

Postavy modeluje ladnými plynulými liniemi, v jednom tahu měnícími svou tloušťku, jemné valéry barev nanáší lokálně, někdy spontánními tahy štětcem, jako podklad zvolil šedý balicí papír. Poetické ladění střídá s epickými kresbami. Druhým ilustračním proudem jsou drobné tušové kresbičky u nadpisů jednotlivých povídek, které do díla vnášejí humor, přesto neruší melancholické vyznění celostránkových kompozic. Tušové lineární kresbičky často potřísni kaňkami tuše, někdy linie splétá a zase rozvolňuje, jindy je zatačí do spirál a vytváří abstraktní znaky, ponechávající si charakter kresby tuší.

K prvnímu vydání vytvořil předsádku plnou siluet lidí v dobových oděvech konce devatenáctého století. Ze siluet také složil obraz typického cvikru a vousů Antona Pavloviče Čechova zvěčněného na obálce. Pro přebal druhého vydání zhotovil kresbu koňského spřežení projíždějícího městem, obklopeného množstvím figur. Na zadní stranu obálky umísil okřídlenou múzu, za níž se organicky prolétá nespočet motivů. Konturovou kresbu koloruje převážně okrovými tóny.

4.3.9. Václav Čtvrtek, *Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni*, Albatros, Praha 1979

Mnohonásobně oceněné ilustrace shrnují principy používané v Jágrových dětských knihách sedmdesátých let. Líbezná kresba, založená na souznění ladné konturové křivky a jemné barevnosti, se pojí s Jágrovým talentem charakterizace postav. Plochu ve většině celostránkových ilustrací rozděluje na dvě horizontální části, hlavní výjev dostává více prostoru v horní části a v dolním užším pruhu rozehrává děj paralelní (*Jak to bylo v Kbelnici*). Kompozice působí celistvě a vzájemně

⁷⁶ Viz František Holešovský (pozn. 3), s. 132.

probíhající děje se neruší. K mnohým kompozicím přistupuje individuálně. Okouzující magičnost pohádkové noci vtiskl kapitole *Jak to bylo v Jičíně*, kde dva malí milí vodníci Česílko a Čepek stojí na kopečku a mávají víle Andulce. Za nimi v dáli spí městečko Jičín zahalené do roušky noci. V horním plánu na noční obloze letí křehká víla Andulka, jejíž diagonální zobrazení a rozevláté volánky šatu vnáší do kompozice dynamiku, kterou násobí antropomorfizovaný měsíc, vykukující zpoza této éterické bytosti, nakloněný do opačného směru.

Jágr navrhl také předsádku posetou desítkami párů bot, které odkazují na ševcovské řemeslo hlavního hrdiny Kuby. Dokázal také popsat zápletku knihy v jednom obrázku – na frontispisu umístil Stázinku, do jejíž sukně nakreslil vojáky císařské armády, do které musel Kuba nastoupit.

Na motivy této Čtvrtkovy knihy natočil režisér Karel Trlica večerníček *O Kubovi a Stázíně* (1988) a později film *Jak zvedli ševci vojnu pro červenou sukni*. (1989).

4.3.10. František Nepil, *Polní žínka Evelínka*, Albatros, Praha 1979

4.3.11. František Nepil, *Polní žínka Evelínka*, SEDISTRA, Praha 1995

Vyprávění o půvabné polní víle Evelínce ilustroval Miloslav Jágr hned dvakrát – poprvé v roce 1979 a podruhé, když nakladatelství *Carmen* ztratilo původní ilustrace, v roce 1995.

Pohádkové příběhy se odehrávají ve světě polních zvířátek, kterým hodná žínka pomáhá. Miloslav Jágr dal Evelínce milou tvář a křehkost v souznění s její laskavou povahou. Víla má podobu opravdu křehké, éterické bytosti, nosí vzdušné šaty s volánky a její žluté kudrnaté vlasy se spirálkovitě stočenými prameny vlají do všech stran. Evelínčiny dobré skutky líčí pomocí stylizované kresby s pečlivě odpozorovanými detaily z přírody. Tlumené, ale přesto veselé tóny barev ohraničuje opět plynulou černou konturou. V druhém vydání si pro ilustrace vybírá z textu stejná témata, proto je velmi snadné pozorovat posun v Jágrově výrazu během šestnácti let. Ilustrace z roku 1995 se vyznačují expresivnějším zacházením se silnější černou linií, která postavám udává větší míru deformace než v líbezných kresbách sedmdesátých let. Barvy jsou pestřejší. Na zadní straně obálky rozvíjí stejný krajinný motiv, jako použil na přední straně obálky prvního vydání. V kopcovité krajině zalité

sluncem jede polem sedlák s koněm a károu plnou obilí do vesničky postavené na kopečku kolem oválného rybníčku. Ve zlatavém obilí nechává vykvést vlčí mák, který se objevuje často i ve vlasech Evelínky. Přestože rozvržení kompozice je stejné, v mladší verzi více deformuje a naklání domy a stromy, čímž posouvá harmonické vyznění do polohy blížící se spíše grotesknímu tónu animovaných filmů osmdesátých let. Výjevem prolétají motýli a ptáčci, dokonce nově v kresbě zvětšil autora knihy – Františka Nepila jako letící vážku a podobným způsobem jej zobrazil u tiráže jako kluka s křídly.

4.4. Osmdesátá léta

Léta osmdesátá se u Jágra nesla ve znamení experimentu. Vytváří několik autorských knih, kde staví obraz do rovnocenné pozice jako text, každou knihu pojímá jako interaktivní hru pro malé čtenáře i jejich rodiče. Inovativní není ovšem pouze ve vlastních knihách, ale i k titulům ostatních autorů přistupuje individuálně a rozvíjí v ní nové principy. Díky různorodosti žánrů knih může měnit svůj výtvarný výraz, a tak můžeme pozorovat kresbu líbivou i expresivní, narativní i mírně minimalistickou, melancholickou a veselou, založenou na linii, barevnosti nebo charakteru tušové kaňky.

4.4.1. Jiří Žáček, *Ahoj, moře*, Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha 1980

Jiří Žáček si velmi váží toho, že knížku ilustroval právě Miloslav Jágr. Kniha *Ahoj, moře* vyniká i v Jágrově repertoáru. S překypující fantazií kreslí podmořský svět plný nádherných pestrobarevných ryb, podivných tvorů i bájných bytostí. Vnáší do kompozic velmi vtipné momenty. Příkladem může být báseň *Mořský koník*, kde Neptun sedí na trůně a hledí do periskopu, na klíně mu spí ryba, mírně imitující polohy kočky, v horní části si dítě v plenách osedlalo mořského koníka a míří k hladině. Použil zde velmi nápaditou škálu barev, převažují zde odstíny tyrkysové, doplněné zelenými či fialovými tóny. Mistrovskou práci s barvou prokazoval např. na celostránkové ilustraci *Kormoráni*. Dokonale vystihl zelenomodré odlesky na černém peří letícího kormorána, moře zbarvené

zapadajícím sluncem, odraz jednotlivých ostrovů na vodní hladině naznačuje duhovými pruhy, což rozvíjí v básni *Dopis v lahvi*, kde vlny naznačuje střídáním zelených a modrých pruhů, pomalu přecházejících do narůžovělých a oranžových tónů zapadajícího slunce. U těchto dvou ilustrací využívá také opakování jednoho motivu – jednou je to kluk pozorující letícího ptáka, který stojí na každém ostrově, podruhé je to ztroskotanec sedící na vrcholku ostrova, jehož obraz je podruhé vyobrazen v lahvi. Neméně nápaditě přistupuje ke kompozici – v básni *Kormoráni* jsou jednotlivé objekty komponovány na základě různě se protínajících diagonál, *Námořníky* seřadil za sebe na špičku lodi podle jednoduché vertikální osy a dynamiku do této kompozice vnáší různě zdvihnuté ruce cvičících námořníků.

4.4.2. Miloslav Jágr, *Kluk s křídly*, Albatros, Praha 1980

První autorskou knihu Miloslava Jágra o klukovi s křídly si musí zamilovat všichni, kteří se rádi vracejí ke vzpomínkám na dětství. Kniha s výrazně autobiografickými prvky nás zavádí do autorova rodného kraje. Příběh rozvíjený v několika epizodách nám vypráví malý kluk, který bydlí na ostrově Výstrčka a aby mohl chodit do školy i v zimě, když řeka Jizera zamrzne, přeje si od oživlého sněhuláka křídla, aby mohl na druhý břeh létat. Často létá nad krajinou a pak kreslí, co viděl. Stejně tak se nad krajinou Českého ráje vznášel i Miloslav Jágr, i když mu scházela křídla. Díky jeho návratům do rodného kraje a především díky jeho schopnosti nahlížet na svět dětskýma očima, jsou jeho autorské knihy tak přesvědčivé a vzbuzují dojem, že nám ilustrátor otevřel nejen celý svět, ale také své srdce.

Miloslav Jágr používá svou narativní kresbu novým způsobem. Pohledy do semilských ulic jsou poněkud klidnější, domy jsou v poměru k figurám záměrně menší, aby vynikla různorodost činností lidí v tomto malém městě. Kniha není tak úplně ke čtení, jako spíše k prohlížení, a proto je do kompozic vloženo množství humorných detailů, aby se diváci mohli nad knihou také smát. Miloslav Jágr zde uplatňuje nový princip – děj a postavy zasadí do jedné kompozice, kterou opakuje s obměnou ročního období a všemi sounáležitostmi, které k danému období patří. Dvoustrany

s textem *A tak jsem létal i v zimě* a *Létal jsem i v létě* jsou tedy obrazem proměny krajiny i lidí během zimy a léta. Postavy nemění svůj postoj, vymění pouze zimní kabáty za letní oblečení, sánky za školní aktovku nebo košík na ovoce, strom se obalí hruškami a sněhuláka před domem vystřídá kupka sena.

Kluk s křídly byl přeložen do japonštiny.

4.4.3. Miloslav Jágr, *František Nepil, Podívánky*, Albatros, Praha 1981

„Podívánky vznikaly úplně naopak, než jak je zvykem. Na počátku byl Jan Pacovský, který vymyslel pro děti naučný text o tom, jak něco vzniká, pak... a podobně. Měl jsem to ilustrovat, ale moc se mi nechtělo. Pokusil jsem se udělat něco podobného po svém – nahrubo jsem na osmačtyřicet stránek nakreslil obrázky z dětství až do doby, kdy jde dítě do školy.“⁷⁷ Tak vzpomínal Miloslav Jágr na vznik své autorské knihy, kterou textově doprovodil František Nepil.

František Nepil začíná knihu slovy *„Už jste si toho všimli? Že se každé okno podobá trochu knížce? Okno i knížka se otvírají skoro stejně. A když je otevřete, objeví se vám vždycky kousek světa.“* A tak nám malíř otevírá s každým otočením listu nové pohledy do krajin, měst, dvorků i domků, kde nás učí hledat a nacházet rozmanitost života ve světě na první pohled docela obyčejném. Knihou *Podívánky* vytvořil jakousi encyklopedii čtyřletého dítěte, které postupně poznává svět kolem sebe. Hlavní postavou je malý nepojmenovaný kluk, který nás knihou provází a je zároveň těžištěm všech scén. Jeho objevování světa zasadil Miloslav Jágr do bohatě komponovaných kompozic, záměrně porušuje některé zákony perspektivy, aby odlišil hlavního hrdinu od jiných postav, vedlejší děje od hlavního příběhu. Prolíná realie skutečného světa se světem vysněným. Miloslav Jágr nakreslil krajinu svého dětství a vše, co si do podrobností pamatoval, včetně střídání ročních dob, sezónních prací, života na venkově i ve městě, všechny dědy, babičky, strýčky, tetičky i ostatní sousedy a prosté všední věci, bez kterých by nebyl život tak krásný.

⁷⁷ Viz Pavlína Blahotová (pozn. 7)

Základním kamenem *Podívánek* je interakce mezi textem a ilustracemi. Text přímo odkazuje na obrázek, vztah je ale i obousměrný – texty se s obrázky vzájemně doplňují. Ilustrace text bohatě rozvíjejí o množství dalších dějů, navazují atmosféru a prostorové vztahy. Ale především – kniha vyzývá čtenáře k aktivitě a hře, k hledání, porovnávání a povídání, zda se poznatky malého kluka z kopcovitého kraje shodují s našimi vzpomínkami.

Kniha byla oceněna čestným uznáním MK ČSSR Nejkrásnější knihy roku 1981.

Pozdější grafická úprava pochází od Gabriely Dubské ml., která obrázky zasadila do skutečných oken a svůj výtvarný záměr odlišný od původní grafické úpravy uhájila před samotným Jágre.

4.4.4. Miloslav Jágř, *Pan Tužka a slečna Pastelka, o psu Gumovi nemluvě*, Albatros,

Praha 1983

Příběh pojednává o lásce dvou odlišných lidí – pana Tužky a slečny Pastelky. Pan Tužka žije se svým psem Gumem ve městě Tužkově, kde je všechno přesně narýsované a šedivé. Slečna Pastelka žije v Pastelkově, má ráda barvy, duhu, motýly, květiny a oblé věci. Přestože jsou oba z jiného města, mají rádi rozdílné věci, najdou ve svých protikladech zalíbení a díky kompromisům objeví cestu k harmonii.

Rámcový příběh Jágř vyjadřuje textem, přesto hlavní děj a atmosféru vyjadřují ilustrace. Uplatňuje zde svou narativní kresbu ve spojení s geometrizujícími prvky, umožňující výtvarně ztvárnit dva rozdílné světy. Dává si záležet i na rytimizaci dekorativních prvků. Jágrova imaginace jde ruku v ruce s jeho humorem. Např. rukopis pana Tužky je změtí hranatých kódů a naopak písmo slečny Pastelky se neustále vlní a obsahuje spoustu jemných symbolů jako je motýl nebo srdce. Co si ti dva v dopise píší, však Jágř záměrně zamlčí a nechává prostor pro čtenářovu fantazii. Aby umocnil věrohodnost fantazijních světů pana Tužky a slečny Pastelky, zvolil i příhodnou techniku – tužku a pastelku.

4.4.5. Miloslav Jágř, *Osmý trpaslík pana Háby*, Albatros, Praha 1984

Pan Hába si jedno nedělní odpoledne přinese domů sádrového trpaslíka, kterého při májovém

deštíku oživí duha. Trpaslík si ostříhá vousy a rázem se z něj stane kluk. Zatouží chodit do školy a hrát si s ostatními dětmi. Nakonec z něj kouzelník v cirkuse udělá opět sádrového trpaslíka.

Miloslav Jágr ve své čtvrté autorské knížce text i obraz staví na stejnou rovinu. Vizuální poutavost je zapříčiněna především střídáním šrafury pastelkou, linearity perokresby a plochou rozmývané barvy. Vytváří milé postavičky, idealistické prostředí, kde ruší hranice mezi světem vysněným a skutečným.

Kniha byla oceněna MK ČSSR v soutěži Nejkrásnější knihy roku 1984. Předcházela jí autorský film *Osmý trpaslík pana Háby* (1978).

4.4.6. Jiří Kahoun, *Pískací kornoutek*, Albatros, Praha 1984

Veselé příběhy a bajky spisovatele Jiřího Kahouna měl Miloslav Jágr ve veliké oblibě. Spojením těchto dvou umělců s velkým smyslem pro humor vzniklo dílo opravdu mimořádné. Kahounovy spontánně humorné krátké příběhy ocení nejen děti, ale i dospělí. Dočteme se tak např. o pejskovi, co si šlapal na jazyk (*Šlapací pejsek*) nebo o tom, jak se z hada stane mašinka (*Had je mašinka*). Miloslav Jágr své ilustrace staví převážně na vtipné pointě příběhu, používá také množství výtvarného humoru. Například koupající se hrochy zpodobnil minimalisticky pouze třemi páry očí nad modrými pruhy.

Jiří Kahoun na spolupráci s panem Jágrek rád vzpomíná: „*Seznámili jsme se v osmdesátém roce, ale znal jsem ty jeho kresby dřív. Psal jsem pohádky do sluníčka, on tam dělal ilustrace, jako spousta ilustrátorů. Mně tam ilustroval pár pohádek. Jeho kresby se mi líbily a myslím, že jemu se ty moje pohádky taky líbily, protože měl smysl pro humor. Napsal jsem mu, a tak mi ilustroval první knížku Pískací kornoutek. Každý jsme měli humor trochu jiný, ale humor byl jak v pohádkách, tak v jeho kresbách. Jágrův kreslený humor spočíval v tom, že hroši se koupají ve vodě a jsou vidět jenom oči ... Když mi dělal ty obrázky k první knížce, tak jsem ho navštívil v ateliéru s šéfredaktorkou z Albatrosu. Všude měl spoustu kreseb. Ukazoval nám ilustrace i kresby, který si myslel, že se mu nepovedly, tak ty vyhazoval ... Trochu mi to připomínalo čínské malíře, kteří byli specializovaní na jeden druh kresby*

a v té byli velmi precizní. Byl takový vtíp, že si někdo nechal udělat u čínského malíře obrázek, nějakého ptáčka. On vzal štětec, udělal pár tahů a chtěl za to hrozný peníze. „Proč to tolik stojí, když jste to měl udělaný hned?“ ptal se zákazník. A malíř říká: „Pojďte se podívat ...“ a ukázal mu hromadu předcházejících skic, jak trénoval, aby to vypadalo jako ptáček. Podobně se snažil Jágr, aby byla kresba nakreslená jednou čarou, aby byla hezká. Málokdo to vidí, ale snažil se, aby ten obrázek nebyl přerušovaný. Dělal to vážně, i když to není vidět. Vážně přistupoval i k ilustracím do časopisů a novin. Někteří mladí výtvarníci trošku časopisy odbývali, ale Jágr to dělal poctivě ... Potom mi napsal, jestli by ty pohádky nemohl využít ve škole, že by na ně dělali studenti krátký filmy ...“⁷⁸

4.4.7. Jana Marhounová, *Miluji, tedy jsem*, Albatros, Praha 1986

Psychologické dílo psané formou úvah nad křehkostí manželství a lásky. Miloslav Jágr se nového žánru chopil opět s jemu vlastní originalitou. Nepouští se do popisných nebo humorných kompozic, ale používá různé symbolické grafické zkratky. Pracuje s figurou doplněnou graficky řešenými plochami či tušovými skvrnami, míra stylizace a deformace se často odvíjí od ponurosti popisovaného psychologického jevu, mírně depresivní nálady podpírá ofsetový soutisk černé a červené barvy. Jednotlivé kapitoly uvádějí vyobrazení krychle symbolizující domov, v textu pak nahlíží dovnitř tohoto tělesa, kde uprostřed stojí dítě a z postranních stěn vystupují profily obličejů rodičů. Pohled do krychle je tak pohledem do intimního prostoru rodiny.

4.4.8. Ota Hofman, *Dorián*, Albatros, Praha 1987

/příležitostný tisk Klubu mladých čtenářů/

Nedokončenou práci pro děti Oty Hofmana doprovodil Miloslav Jágr černobílými kresbami, v kterých imituje spontánnost dětské kresby, stejně tak v jednoduché stylizaci můžeme tušit inspiraci dětským výtvarným projevem. Tušové kresbičky často provázejí kaňky a obraz doplňuje písmem.

⁷⁸ Viz Jan Strnad (pozn. 8)

4.4.9. Jan Šmíd, *Návrat čistých radostí*, Československý spisovatel, Praha 1989

Miloslav Jágr ilustroval celou trilogii o Natu Jesselovi cestujícím americkým západem a navazující přátelství s lvicí, vlkem a psem - *Čisté radosti mého života* (1977), *Návrat čistých radostí* (1989), *Údolí nejčistších radostí* (1993). Přestože první a třetí díl od sebe dělí šestnáct let, Miloslav Jágr se snažil v stylizaci zachovat jednotnou podobu. Lehce kolorovanou kresbu tuší s důrazem na expresivní linku kombinuje s druhým proudem ilustrace založeným na jednoduché zkratce typické pro karikatury Saula Steinberga. Obálku všech tří titulů řeší na stejném principu – do siluety lvice, vlka a malamuta kreslí divokou přírodu západní Ameriky.

Dále ilustroval knihy od Jana Šmída *Malá Matty* (1996) a *Kulka od Pána boha* (2006), kde používá stejné principy jako u *Čistých radostí mého života* (1977).

4.4.10. Miloslav Jágr, *Kam běží Pét'a?*, Albatros, Praha 1989

4.4.11. Miloslav Jágr, *Čí je Pét'a?*, Albatros, Praha 1989

V autorských knihách o malém Pét'ovi zvolil Miloslav Jágr kresbu zbavenou přebytných detailů tak, aby byla jednoduše čitelná pro nejmenší čtenáře, kterým je titul určen. Stylizovaná kresba vychází z dětského výtvarného projevu, Miloslav Jágr vytváří obecně platné znaky pro dům, květiny, slunce, kluka, rodiče atd., které staví na jednobarevné pozadí. V knize *Čí je Pét'a?* nejdříve zobrazuje řez domem, do kterého umístil stůl. Další výjev je na šrafovaném žlutém pozadí, představující interiér, a postupně do statického obrazu přidává jednotlivé objekty – kočku, židli, mámu, tátu, nakonec i Pét'u a rázem je rodina kompletní.

4.5. Devadesátá léta

V devadesátých letech se Jágrův spontánní projev zakládá na zvlněné kontuře a výraznější tvarové deformaci. Ilustruje převážně knihy pro dospělé, kde ke každému autorovi hledá nové výrazové prostředky. Vedle knih Františka Nepila a Jana Šmída doprovodil svými ilustracemi *Ezopovy bajky* od Pavla Šruta. Napsal a nakreslil další dvě autorské knihy, kde pokračuje s experimentováním

s výraznou barevností, expresivní konturou a deformací tvaru.

4.5.1. František Nepil, *Dobrou a ještě lepší neděli*, Radioservis, Praha 1992

Pro svého přítele Františka Nepila ilustroval knihy pro dospělé *Jak se dělá chalupa* (1968), *Střevíce z lýčí* (1982), *Kněžnin prsten* (1990) a *Dobrou a ještě lepší neděli* (1992).

Knížka *Jak se dělá chalupa* (1968) stylizací navazuje na první vydání *Pohádek z pekelce* (1967). V ostatních titulech rozvolněným kreslířským rukopisem komentuje humornou zápletku s provázející postavou vypravěče Františka Nepila. Povídky o domácím zvířectvu *Střevíce z lýčí* zahrnují ilustrace, kde Jágr deformuje tvary na bázi postmoderního malířství jako např. slepice v povídce *Na tom našem dvoře, všechno krákoře*, střídá jednoduchou lineární kresbu s expresivní rozvolněnou linií, líbeznou stylizací s výraznou deformací. *Dobrou a ještě lepší neděli* obohacuje o tvarovou hru s tušovými kaňkami, lapidárními tušovými siluetami v dramatických pózách (*Žlutý špendlík*) a kolážemi (*Odhalení sv. Vojtěcha*). V povídce *Brzdi, lemoune* vtipně parafrázuje dílo Jeana Dubuffeta a Pabla Picassa s náměty býka, zde se v kontextu příběhu jedná pravděpodobněji o jeho vykastrovanou verzi. *Kněžnin prsten* je souborem vtipných povídek o významných lidech středních Čech od dob dávno minulých až po současnost. Miloslav Jágr tak zde mohl více než kde jinde využít své poučení karikaturou a v jednoduché zkratce tak charakterizovat postavy historické i soudobé. Kolorované tušové kresby s množstvím kaněk, barevných skvrn, někde i s vepsanými čísly a písmem, obsahují mnoho podnětů z výtvarného umění dvacátého století od karikatury přes art brut až k české grotesce sedmdesátých a osmdesátých let.

4.5.2. Miloslav Jágr, *Jak zrzci udělali tmou*, Albatros, Praha 1992

Knihy *Jak zrzci udělali tmou* je z Jágrových autorských knih na text nejbohatší, ovšem obrazová část má zde také významnou roli. Jágr vypráví velmi humorný příběh plný zvrátů a vtipných slovních hříček. Můžeme pozorovat dva proudy v ilustraci – narativní tendence, kdy kolem hlavní postavy vylíčí do detailů celé okolí a minimalistický humor. Jelikož se příběh odehrává v noci, převažují

výjevy na černém pozadí, kde opouští popisnost a pracuje s náznakem a symboly. Ze tmy tak vykukují pouze oči, ústa, stromy naznačuje stříškovitými útvary, dům symbolizuje pouze rozsvícené okno apod. Využívá taktéž průhled do interiéru domu, kde se odehrává hlavní příběh, ale atmosféru tajemné noci zachycuje v exteriéru. Nápaditý je také v práci s barvou, převažuje kontrast černého pozadí s modrou, zelenou, fialovou a žlutou barvou.

V roce 1992 dostala kniha ocenění *Zlatá stuha* za literaturu pro děti a mládež.

4.5.3. Pavel Šrut, *Ezopovy bajky*, Albatros, Praha 1998

Pavel Šrut se společně s Miloslavem Jágrem pustil do tématu bajek řeckého otroka Ezopa, které byly již mnohokrát zpracovány. Přesto se jim podařilo vytvořit moderní, vtipnou adaptaci staré látky a převyprávět ji poutavým způsobem dětským čtenářům.

Postavy ohraničuje expresivně silná čára, která bohatě protkává i narativní krajinné scény v pozadí. Typicky jágrovské figury jsou kresleny výraznou zkratkou.

4.5.4. Miloslav Jágr, *Veverek Koudelka a jiná slohová cvičení*, Knížní klub, Praha 2007

Retrospektivní kniha *Veverek Koudelka a jiná slohová cvičení* je průřezem tvorby, které si Miloslav Jágr cenil. Obsahuje dříve vydané příběhy *Kluk s křídly* a *Osmý trpaslík pana Háby*, následují slohová cvičení, která jsou zároveň autorovými vzpomínkami na dětství, a příběh o neposedném žáku Koudelkovi, co se díky své všetečné povaze promění ve veverku. Pro příběh o veverkovi našel inspiraci v parku ve Stromovce, kam se chodil často procházet a kde sledoval dovádějící veverky.⁷⁹ V příběhu vystupuje sám autor, který ve veverce rozpozná svého zakletého spolužáka a pomůže mu získat zpět lidskou podobu. V ilustracích se desetkrát podobnil a jak podotýká Stanislava Záborská, je zde patrné, jak si dokázal dělat legraci sám ze sebe.⁸⁰

V slohových cvičení záměrně napodobuje dětskou kresbu i psaný projev. V příběhu o veverkovi

⁷⁹ Viz Hana Trynerová (pozn. 26)

⁸⁰ Korespondence autorky práce se Stanislavou Záborskou

používá dynamickou kolorovanou kresbu s výraznou konturou s proměnlivou tloušťkou a charakteristickou mírnou křivkostí tušové linky.

Knihu Miloslav Jágr připravoval ke svým sedmdesátým narozeninám, vydání se však bohužel nedočkal. Zanechal však po sobě detailní návrhy s rozvržením knížky a ilustracemi, díky kterým *Veveřek Koudelka* spatřil světlo světa v roce 2007, kdy byl vydán k Jágrovým nedožitým osmdesátým narozeninám. Nejen *Veveřek Koudelka a jiná slohová cvičení*, ale i všechny předchozí autorské knihy jsou důkazem toho, že Miloslav Jágr byl nejen všestranným umělcem, výborným ilustrátorem, ale také nadaným vypravěčem.

5. Omalovánky

Miloslav Jágr pro *Albatros* vytváří také několik omalovánek. Dávají mu prostor pro využití kresby založené na kontuře, která je základním neodmyslitelným prvkem všech omalovánek. Využívá zde také svůj smysl pro humor, ilustrace založené na hře a na aktivním přístupu dítěte.

5.1. Miloslav Jágr, Olga Pražáková, *Zvířátka a Petrovští*, Albatros, Praha 1972

Barevná předloha pro omalovánku je vždy umístěna na levý list a na protějším pravém listu se nachází její obrysová kopie. Kresba je velmi detailní, není omezena jen na obrysové linie. Ty jsou doplněny drobnějšími vlnitými tahy, představující srst zvířat, i rovnými čarami, které proškrtávají hlavní obrysovou linku.

5.2. Karel Sýs, *Malovánky pro vtipálky*, Albatros, Praha 1976

Vtipné obrázky vypravující jednoduchý příběh podpořený krátkými verši Karla Sýse. Tvar udává černá linka, v omalovánkách nezbytná. Postavičky jsou tvarově zjednodušené, pro Jágra typickou vlnící se linku můžeme pozorovat např. u vyobrazení trpaslíka na rukávu a vousech, ve vlasech malíře nebo nafukovacím psu. Omalovánky jsou koncipovány dynamicky. Předloha s její obrysovou verzí jsou samozřejmě vždy vedle sebe, v pěti případech zrcadlově na dvojstraně, výjimku tvoří doprovod

k textu *Není vzduch jako vzduch* a *Zcela zbytečně mě, hochu, prosíš*. V těchto dvou případech obrysové kresby nejsou bezbarvou kopií předchozího obrazu, ale v malých obměnách motivu ve čtyřech obdélných obrázcích odvypráví prostý příběh. U prvního je to proces nafukování balónu končící úlekem muže nad výsledným tvarem a u druhého drezura žáby. U muže s pumpičkou je barevná kresba první a poslední, u muže s žábou seřadil autor barevné a černobílé kresby na přeskáčku.

5.3. Miloslav Jágr, Markéta Zinnerová, *Dlouhý, Široký a Bystrozraký*, Albatros,

Praha 1974

Barevná předloha pro omalovánku je vždy umístěna na levý list a na protějším pravém listu se nachází její obrysová kopie. Omalovánky doprovází text. Měnící se tloušťka linky udává dynamiku kresby, práce s tuší je zde velmi znatelná, můžeme pozorovat místa, kdy autor dokončil tah perem. Toto klasické téma zpracoval v knize *Dlouhý, široký a bystrozraký* od Karla Jaromíra Erbena o jedenáct let dříve. Nabízí se zde možnost porovnání. Ve starších knižních ilustracích jsou obrysové linie prošity drobnou kresbou, buď divoce se vlnící čarou, jednoduchou šrafurou prostými krátkými čarami nebo zdvojeným obrysem. Tato drobná perokresba ilustrace oživuje, ale pro omalovánky by byla rušivá.

5.4. Miloslav Jágr, *Čert a Káča*, Albatros, Praha 1977

Barevná předloha pro omalovánku je vždy umístěna na levý list a na protějším pravém listu se nachází její obrysová kopie. Typ kresby je blízký zpracování omalovánek *Dlouhý, Široký a Bystrozraký*. Zde však Jágr postavy umístil do neutrálního bílého pozadí, na rozdíl od předchozích omalovánek, kde krajina tvoří podstatnou část ilustrace.

5.5. Miloslav Jágr, Hana Prošková, *Hledejte kolečka*, Albatros, Praha 1970

Drobný svazek o sedmi obrázcích, jejichž konturové repliky si mohou děti vybarvit, jsou Jágrovým experimentem se základními geometrickými tvary a jejich využití v umění pro děti. Ve stylizovaných kresbách mají děti hledat a počítat kolečka. Míra abstrakce je mnohem vyšší u omalovánek *Hledej čtverečky*, kde jsou všechny motivy, od pštrosa přes vrtulník až po nákladní automobil, vystavěny převážně z kostek.

Miloslav Jágr nahlížel na omalovánky *Hledej kolečka*, i pozdější *Hledej čtverečky*, jako na snahu nakladatelství vytvářet u dětí cit pro moderní výtvarný projev.⁸¹ Byl toho názoru, že dítě má daleko větší fantazii než dospělí, a proto chápe i abstraktnější výtvarný projev. Naopak Igor Zhoř tuto knížečku ve své recenzi ve *Zlatém máji* zařadil mezi omalovánky, *které jsou dobré jen jako prostředek k rozvoji dětské výtvarné pasivity*. Zároveň se zamýšlí, jestli někdo očekává vyšší úroveň omalovánek, které většinou po použití končí v koši.⁸²

5.6. Miloslav Jágr, *Všude dobře, doma nejlépe*, Albatros, Praha 1983

Jágr tyto omalovánky nevystavěl na klasickém principu barevného obrazu a jeho konturové kopii, ale v ilustracích ke krátkým lidovým příslovím nechal nevybarvené plochy, kde ponechává dětem prostor pro jejich invenci. Tvary udává typická tušová linka tvořící nepravidelnou konturu, různě zvlněnou a občas provázenou jemnějšími čarami a vlnkami o měnící se tloušťce, malované lehkými a rychlými tahy perem.

⁸¹ Karel Hvizďala, Miloslav Jágr, *Zlatý máj*, 1974, č. 6, s. 414.

⁸² Igor Zhoř, Miloslav Jágr - Hana Prošková/Hledejte kolečka, *Zlatý máj*, 1971, č. 6, s. 388.

6. Časopisy

Miloslav Jágr přispíval do dětských časopisů *Mateřídouška*, *Sluníčko* a *Ohníček*. Spolupracoval s časopisem *Čtenář*, kde později převzal i zodpovědnost za grafickou úpravu. Jeho ilustrace se vyskytují také hojně v časopise *Zlatý máj*. V Jablonci nad Nisou poté pomáhal s grafickou úpravou v časopise *Jablonecké Médium* a dal také výtvarnou podobu *Jizerské kótě 0428*, kterou později přebírá Josef Jíra. Ilustrace od Miloslava Jágra se objevují v menším měřítku také v časopise *Květy*, *Literární noviny*, *Scéna* ad.

Míru stylizace přizpůsobuje adresátům periodik a zároveň výtvarné principy v časopisech navazují na principy používané v knihách.

6.1. *Mateřídouška*

Mateřídouška, zaměřená na děti od 7 do 12 let, vychází nepřetržitě od prosince 1945. Miloslav Jágr její malé čtenáře těší svými ilustracemi od roku 1957. Použité principy odpovídají vývoji Jágrova výrazu v dětských knížkách, někdy se však různé principy prolínají. Například na obálce č. 2 ročníku XXII (1965) spojuje barevnou lyričnost a geometrizující tendence ve skladbě plochy obrazu, typické pro sbírky říkadel poloviny šedesátých let, se snahou dynamického komponování krajiny. V roce 1978, kdy vznikají ilustrace ke knize *Plný pytel pohádek*, v č. 4 ročníku

XXXV (1978) ke koledám Eduarda Vavrušky vytváří celostránkovou kompozici se zimním motivem zasněžené vesnice. Hlavními postavami jsou tři zpívající kluci, ale mezi domky můžeme sledovat další postavy zobrazené v nejrůznějších činnostech. Podobné narativní scény rozvíjené na pozadí vesnických ulic můžeme v knihách objevit až v osmdesátých letech. Následující ročník použil na obálku dvakrát Jágrovy kresby. Tentokrát v obrysu sněhové vločky líčí zimní radovánky s desítkami postav a tento ústřední motiv dětského dovádění na sněhu rámuje element přírody s množstvím přihlížejících zvířat i nadpřirozených bytostí.⁸³ Obecně lze říci, že Jágrovy narativní kompozice plně námětů k hledání a následné diskuzi nacházejí právě větší uplatnění v časopisech, neboť zde je hravá povaha obrazu více než žádoucí, navíc není svázána textem. K tomu je nutné dodat, že tuto metodu následně aplikuje v autorských knížkách založených na obrazu a tím tedy neguje pasivní formu ilustrace i v knize.

V *Mateřídoušce* doprovodil například Jiřího Havla, Pavla Šruta, Jiřího Žáčka, Zbyňka Malinského, Josefa Bruknera, Aloise Mikulku, Františka Nepila a mnoho dalších. S mnoha jmenovanými spisovateli spolupracoval i na knižních publikacích. U starších *Mateřídoušek* převažuje tendence, že celé číslo ilustruje jeden autor. Jágr ilustroval celé číslo v roce 1962 (č. 6), 1965 (č. 5), 1966 (č. 1), 1967 (č. 4). Později se v jednom čísle uplatňuje více ilustrátorů a *Mateřídouška* se tak stává pestřejší nejen díky rozmanitosti literární, ale také vizuální.

Miloslav Jágr také ilustroval některé pravidelné rubriky. Například *Dva dědečkové z Dlouhé míle* z let 1975 – 1976, pocházející z pera Hany Doskočilové. V letech 1976 – 1978 vytváří doprovod k příběhům Františka Nepila *Polní žínka Evelínka*, kterou společně vydali roku 1979 knižně. Od roku 1983 do roku 1986 ilustruje *Verše z celého světa*, což jsou básně zahraničních autorů přeložené do češtiny. V letech 1989 – 1990 s Františkem Nepilem provádí děti po českých a slovenských krajích v rubrice *Dobrý den domove*, kde nás oba seznamují s pověstmi, přírodou, městy, řekami a kuriozitami dané oblasti. Jágr do kreseb vkládá vtipné krátké texty do komiksových bublin. Sám v letech 1983 – 1984 píše *Slohová cvičení*, kde se stylizuje do malého kluka a s dětským pohledem

⁸³ Miloslav Jágr, *Mateřídouška* XXXIV, 1979, č. 5.

na svět pojednává o přírodě, počasí, škole, prázdninách i o svém rodném kraji. V ilustracích záměrně napodobuje dětské kresby, podobně koncipoval i poslední autorskou knihu *Veverek Koudelka a jiná slohová cvičení*, kam zařadil i starší texty právě z *Mateřídoušky*.⁸⁴

6.2. *Sluníčko*

Časopis *Sluníčko* Miloslav Jágr zdobí veselými obrázky od roku 1970. Doprovází básně a povídky nejrozličnějších autorů, také se podílí na tvorbě stálejších rubrik, jako jsou například *Domalovánky*. V ročníku VI (1970 – 1971) ilustruje lidové písně pod názvem *Zpívání jen tak*. Do obrazu tak převedl písně *Já do lesa nepojedu*, *Žezuličko, kde jsi byla* nebo *Veselé vánoční hody*. Zajímavá je také Jágrova obrazová rubrika *Dívej se a povídej* v ročníku X (1976 – 1977). Jak už sám název napovídá, Jágr se snaží vést děti aktivně, aby hledaly detaily, dokázaly si je spojit v celek, uměly tak pochopit vztahy mezi věcmi a následně o nich mohly vyprávět. Malé diváky seznamuje s obyvateli zeměkoule, vesmírem, profesemi nebo naší vlastí. Stejný princip poté využívá také v *Podívánkách*, kde některé kompozice přímo vycházejí ze starších ilustrací ve *Sluníčku*. Například v kresbě *O cestách* člení kompozici stejnými prvky – řekou protékající kopcovitou krajinou, následně mizící ve městě a v zadním plánu vpravo umístil výrazný motiv silničního pletence – jako v kapitole *Kdyby vás vzala vlaštovka do zobáčku* z knižních *Podívánek*. Jiří Kahoun napsal v letech 1985 – 1986 povídání o samém malíři Jágrovi, jak se prochází svým rodným krajem a hledá zde inspiraci i vzpomínky na doby, kdy býval malým klukem. Celý příběh ilustroval sám Jágr. Najdeme zde dva autoportréty v kopcovité krajině plné života. Mezi postavami můžeme rozpoznat i některé Jágrovy knižní hrdiny, jako třeba Stázinku, kluka s křídly nebo osm trpaslíků pana Háby.

6.3. *Ohníček*

Dalším časopisem zaměřeným na dětské čtenáře je *Ohníček*, do kterého začal přispívat o něco později než do *Sluníčka* a *Mateřídoušky*. První ilustrace na stránkách *Ohníčku* se objevila v roce 1976

⁸⁴ Například Miloslav Jágr, *Slohová cvičení, výlet na Malou skálu, Mateřídouška XL*, 1984, č. 2.

a poslední v roce 1989, což mělo své opodstatnění. Po revoluci se charakter *Ohníčku* změnil k nepoznání. Začal reflektovat pop kulturu a barevné obrázky ilustrátorů vystřídaly fotografie známých osobností. Z pravidelných rubrik doprovodil texty Jiřího Berkovce *O hudbě převážně nevážně*. Jiří Berkovec se snaží zábavnou formou dětem představit život a dílo hudebních skladatelů. Jágr na začátek textu umístí do medailonku podobiznu skladatele, kde vyniká jeho dokonalá schopnost úsporné charakteristiky. Dále vytváří dvě kompozice – v jedné s ústřední postavou hudebníka, kolem něhož do plochy obrazu rozprostře všemožné detaily související s životem osobnosti, a v druhé kompozici se pokouší vystihnout charakter hudby. Druh stylizace podřídí povaze skladatele a atmosféře doby, v které žil. Dalším rozsáhlým seriálem je *Pejskování s Polynou* od Hany Doskočilové, vycházející v *Ohníčku* v rozmezí let 1983 – 1986. V roce 1981 (č. 7) se na obálce objevil jeden z jeho typických vánočních motivů. Jágrovo bohaté líčení vesnických lidiček, dětských her v kompozici plné veselí, kde rozehrává více paralelních dějů, bylo ideální k vytvoření obrázkové „maxihádanky“, kde mají děti za úkol hledat jednotlivé předměty.

6.4. Čtenář

Časopis *Čtenář* je určen především pracovníkům knihoven. Jágr od roku 1958 do 1997 vytváří grafickou úpravu všech čísel časopisu, do kterého přispívá i drobnými kresbami. Jeho ilustrace nijak text nerozvíjejí, mají převážně dekorativní charakter. V mnoha variacích obměňuje několik motivů – květiny, ptáky, slunce, knihy a různě stylizované šipky. Ovšem vedle této dominující dekorativní linie se občas objeví ilustrace epické i s trochou výtvarného humoru. V šedesátých letech často experimentuje s grafickými technikami, využívá i různého výrazu kresby, v sedmdesátých a osmdesátých letech převažují lineární kresby, po roce 1989 se do Jágrova projevu vrací experiment i humor. Po výtvarné stránce jsou nejlépe zvládnuty obálky. Pro každé číslo volí jinou barvu tisku, na přední stranu obálky prosazuje díla světových umělců. Na druhou stranu obálky v několika číslech přispěl svými fotografiemi. V letech 1988 – 1991 na první straně vkládá fotografie nejrozličnějších pražských zákoutí pod jménem jeho dcery Hany Trynerové. Fotografie vznikaly při společných

procházkách, autorem je ale Miloslav Jágr.⁸⁵ Vytváří u všech čísel ilustrace na zadní stranu obálky, kde výtvarně komentuje básně různých autorů, až do roku 1994, kdy básně ze zadní strany mizí a je zde umístěn seznam novinek nakladatelství *Academia*.

6.5. Zlatý máj

Zlatý máj byl časopis věnovaný literatuře pro děti a mládež, který vycházel od října 1956. Cílem *Zlatého máje* bylo docenění významu literatury určené dětem a mládeži, snaha o její kritické zhodnocení a literárněhistorické i literárně – teoretické zařazení. Velká část časopisu je věnována novinkám v oblasti dětských knih. Miloslav Jágr svými ilustracemi přispívá v nepravidelných intervalech od roku 1962. Jeho kresby zdobí titulní stranu ve všech číslech z let 1981, 1985, 1989, dále na obálce v roce 1980 (č. 7), 1983 (č. 9). Motiv titulní strany volí většinou podle zaměření čísla. V kresbách na titulní i zadní straně obálky roku 1981 Jágr odvypráví příběh malého kluka během jednoho roku, kdy nám jednotlivé detaily navozují atmosféru daného měsíce. Tyto ilustrace vydal v roce 1982 jako doprovod k sbírce básní Jiřího Žáčka *365x dobrý den*. V roce 1985 v motivech vychází ze samotných číslic. Znaky různě obměňuje na základě vnějších i vnitřních podobností, vychází z tvaru čísla – čtyřku přeměnil na zobák ptáka, u pětky z břicha vytváří obličej. Tvarovou transformaci dokonale vystihuje přeměna římského znaku pro číslo čtyři do arabského. K cifrám pojí i nejrůznější asociace. Například trojku reprezentují tři mušketýři, u pátého čísla do kresby zakomponoval skupinu chlapců, nad kterými je nápis „Bylo nás pět“.

6.6. Jablonecké Médium

Od roku 1995 se podílí na grafické úpravě kulturního měsíčníku *Jablonecké Médium* a zároveň texty obohacuje svými ilustracemi. Pro časopis se stanou typické štíhlé siluety postav, charakteristické kostrbatou tušovou kresbou.⁸⁶ Přestože míru stylizace dohnal do krajní podoby,

⁸⁵ Viz Hana Trynerová (pozn. 20)

⁸⁶ S velkou pravděpodobností může být technikou také serigrafie, pomocí které vytváří také zvlněné obrysy postav.

dokázal i těmto figurám vtisknout humor. Příkladem mohou být bruslaři na obálce 1995 (č. 1), jejichž různě propletené nohy a taneční figury vnášejí do kresby výtvarný vtip. Stejně stylizovanými figurami vytvoří propagační materiály pro *Jizerskou padesátku 1995*.

6.7. *Jizerská kóta 0428*

Miloslav Jágr stál u zrodu tohoto kulturního a společenského magazínu. Za ideou vytvořit severočeský regionální magazín zaměřený na výtvarné umění a kulturu stál redaktor Jan Strnad a Petr Vobořil. Miloslav Jágr vymyslel název *Jizerská kóta 0428*, což je telefonní předvolba Jablonce nad Nisou. Původně navrhoval název *Inspiromat*, který se však neujal. Miloslav Jágr navrhl logo a obálku nultého čísla s motivy sklářů. K tomu Petr Vobořil dodává: „*První obálku na Jizerskou kótu udělal Jágr, byla taková hodně složitá, jak on je dělá, ale my jsme měli původně představu, že by se obálka obměňovala na každém vydání třeba jenom barevně. Zdálo se nám, že obálka na obměňování není úplně vhodná, že pro to opakování není dostatečně výrazná. Jemu se to měnit nechtělo, a tak jsem se domlouval s Jírou ... Takže nakonec z toho vzniklo, že tam je část Jírova obrazu a Jágrovo logo.*“⁸⁷

Kromě grafické úpravy ovlivňoval Miloslav Jágr výběr ilustrací a fotografií, vedl *Soutěž pro mladé výtvarníky*. Jeho ilustrace doprovázejí seriál *Samota Kristiánovská* a také Jágrovo vzpomínání na prof. Brychtu *Padá lístek z javora*.⁸⁸ Na obálce i v ilustracích rozehrává motivy sklářů, které teatrálně rozestaví do kompozice jako hudebníky. Také svou zkratkou i způsobem ztvárnění pohybu připomínají kresby hudebníků Jiřího Šlitra z roku 1958. Jedná se vždy o jednoduché stylizované lineární postavy s přiznáním techniky tušové kresby.⁸⁹

⁸⁷ Viz Petr Vobořil (pozn. 42)

⁸⁸ Viz Miloslav Jágr (pozn. 17)

⁸⁹ Technikou může být též serigrafie, kde také pracuje s kostrbatou linií.

7. Keramika

Keramiku vytvářel pro vlastní potěšení nebo obdarování přátel. Do svého keramického trojrozměrného díla převádí principy z ilustrací. Náměty hledá při zahraničních cestách, spojuje je s národní výtvarnou tradicí a svými zkušenostmi z dětské knihy. Nezačínal ovšem úplně od nuly – na sklářské škole prošel školením sochaře a skláře prof. Jaroslava Brychty.

7.1. Figurální keramika

Jágrovy postavy se vykazují půvabnými tvářemi, tělům dává jednoduchý tvar, jehož povrch zdobí rytými stylizovanými detaily, dekorativní funkci má především rytá linie naznačující šat. Keramické figury zdobí jemnou glazurou, především kombinací modré a bílé barvy.

Jágrova schopnost charakterizace postav pomocí vtipných atributů a náznaků je patrná především u keramiky zpodobňující různé profese, což můžeme nejlépe demonstrovat například na *Hrnčíři* (nedat.). Zepředu zpodobnil muže v pracovní zástěře, sedícího u hrnčířského kruhu, na kterém vyrábí misku. Na zádech hrnčíře vyrůstají ucha od džbánů a hrnků nejrůznějších tvarů a velikostí, jako narážka na povolání zobrazeného muže. Galantně přistoupil k postavě *Šenkýřky* (1978) – zobrazil ji jako usměvavou milou dámu s kyprými tvary a dmoucími ňadry, oblékl jí do typického kostýmu s korzetem a volnější sukní, kterou opatřil modrou barvou a něžnými vypíchanými vzory. Šenkýřka

drží v ruce džbán s Jágrovým monogramem MJ. Úchyt keramiky tvoří šenkýřčin cop. Humorně taktéž zpodobil obtloustlého zpívajícího *Kněze* (1977) – po zádech se mu šplhá čert a špitá knězi do ouška. Jeho prohnuté tělo tvoří zároveň ucho nádoby. Všechny výše jmenované keramiky mají funkci lahve, proto u všech řeší systém úchytu se sobě vlastním humorem. Postavy představující profese můžeme na základě podobností datovat do konce sedmdesátých let.

Dalším okruhem námětů jsou obyčejní lidé se svými prostými životy a starostmi. *Dívka* (nedat.) v dekorativně zdobeném šatu drží v ruce věneček a v oblasti srdce má na hrudi okénko, z kterého vystupuje postava jejího milého v uniformě. Zezadu její sukni pokryl motivy odkazující na život venkovských lidí. Toto narativní vyprávění zasadil do rámce tvořeným liniemi zástěry a pentlemi zakončující culík, který slouží k uchycení keramiky. Miloslav Jágr také vytvořil dvě další keramiky, které můžeme považovat za protějšek k této zamilované dívce. První je stojící *Voják* s koňskou hlavou na rameni a držící si pravou rukou před srdcem okénko s dívkou uvnitř. Prokazuje zde také znalost dobových reálií, díky čemuž můžeme na základě uniformy vojáka zasadit do dob Františka Josefa I. Znalosti dobových reálií využívá Miloslav Jágr především v divadelních kostýmech, ale od historické pravdivosti se neodvrací ani v dětských knížkách.⁹⁰ Druhým protějškem může být *Jezdec na koni* (nedat.), kde rytou kresbou líčí příběh narukovaného vojáka, jenž musel opustit svou milou. Stylizace koně přímo navazuje na typiku hlav zvířat v ilustracích.

Méně rozsáhlým souborem jsou hlavy ve tvaru velkého poháru, z jehož vnitřku vylézají vrchem další postavy (*Dívka s náušnicemi*). S minimem výrazových prostředků naznačuje hlavní rysy tváře. Vytvořil také podobný soubor postav s krátkým trupem a velkými hlavami, ovšem tyto postavy jsou epičtější oproti lyrizující *Dívce s náušnicemi* (např. *Šestioký, Trubač*).⁹¹

Velmi poetickou polohu můžeme sledovat u personifikací řeky *Jizery* (nedat.) a mateřství (*Madona*, nedat.). Obě ženské figurky jednoduchého tvaru jsou hojně posety hvězdami a po objemu těla zdobeny okny. Na hlavě mají posazenou korunku a vlasy spletené do copu, který opět tvoří úchyt.

⁹⁰ Stejně uniformy s vysokou čepicí a bílým kabátem mají i vojáci v knize *Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni*

⁹¹ Fyzicky nedohledáno

Madona drží v náručí dítě v zavinovačce a postavy i domácí zvířata vykukující z okýnek symbolizují šťastný rodinný život. *Jizeru* tvoří na stejných principech. V dlaních drží několik škeblí, odkazujících životodárnost vody v řece. Umístěním krále a princezny do horních oken podtrhává pohádkovou podstatu personifikace Jizery, ke které se v keramice několikrát vracel. Opakovaně zpracoval postavu Krakonoše, v souladu s jeho lidovým pojetím vousatého pána v klobouku a kabátu. Jeho tělo je pro Jágra plochou k vyprávění obrazem – mezi smrky zakomponoval myslivce, skřítky i lesní zvěř, tedy vše, co v kraji tento bájný duch Krkonoš střeží.

7.2. Láhve

Při návštěvě Holandska se inspiroval pro vytvoření keramických láhví, které tvarem vycházejí z nádob na Bols. Láhev vždy symbolizuje konkrétní město, nahlíží do oken, které tvarově navazují na charakteristické rysy architektury dané oblasti a jsou doprovázeny nápisy místním jazykem. Vtipné postavy společně s nápisy vypovídají o atmosféře daného města a do jisté míry také o povaze národa. *Pařížská láhev* (kolem 1988) zobrazuje Paříž množstvím nahých žen v oknech jako město lásky, doprovodné nápisy připomínají vandalistické projevy na zdech a hmotu láhve tak mění na fasádu domu. Jágrův smysl pro humor můžeme demonstrovat například na nápisu „*seulement pour hommes*“⁹² se znakem kotvy pod oknem tří obnažených dívek nebo nápis *Le bonheur s'appelle Germain, Pauline, Yvette*,⁹³ kdy první dvě jména jsou přeškrtnuta a naráží tak na stereotyp o francouzské lásce sice vášnivě, ale nestálé. *Amsterodamská láhev* (1988) využívá stejných principů i motivů jako láhev pařížská. Zajímavým společným motivem je námořník s fajfkou vycházející z pootevřených dveří. Mezi rytá hesla zakomponoval Jágr také svůj monogram a rok zhotovení. Později se vrátil k pařížským motivům v láhvi *Naposledy město měst* (nedat.), kde opakuje scény i nápisy. Vytváří také keramiku inspirovanou Španělskem s názvem *Katalánská láhev* (1988).

⁹² Překlad: pouze pro pány

⁹³ Překlad: štěstí se jmenuje Germain, Pauline, Yvette (dívčí jména)

Nedatované láhve tedy můžeme s jistotou zařadit do doby kolem roku 1988.

7.3. Ostatní

Dosud popsané keramiky figurálních námětů a lahví se vykazují hladkým povrchem a jemnou glazurou. Oproti tomu v dalších drobnějších dílech staví na obdiv surovost materiálu s výraznou hrubou strukturou, pokud figurky opatří glazurou, tak volí spíše zemité tóny. Patří sem dóza na čokoládové lanýže s názvem *Eva* (nedat.), *Adam a Eva* (nedat.),⁹⁴ *Osmý trpaslík pana Háby* (nedat.), *Čertova šperkovnice* (nedat.). Tyto figurky hýří rafinovaným vtipem, někdy s mírně erotickým nádechem.

Především v pohádkových postavách můžeme vzdáleně pozorovat paralely v díle Jana Kutálka, jehož veselé postavy čertů nebo plivníků vyzařují optimistickou životní filozofii autora stejně jako u Jágra jeho trpaslíci a čerti.

⁹⁴ Jedná se o první Jágrovu keramiku viz Hana Trynerová (pozn. 26)

8. Grafika

Miloslav Jágr také experimentuje na poli grafiky. K technice litografie a serigrafie sahá většinou ve své volné tvorbě, stejnými grafickými technikami vytváří originální novoroční přání. Příkladem může být grafický list *Fidlovačka, Tyl, Škroup, Jágr* (kolem 1983). Jeho výrazovým prostředkem je rozechvělá kontura a stylizace vycházející jak z lidových tradic, tak z vývoje umění druhé poloviny dvacátého století. Hraje si zde s písmem i slovem, které záměrně přepisuje foneticky a v závěru přiřadí první písmeno posledního slova k předcházejícímu, čímž dává větě zajímavý dvojsmysl. Celý text zní: *Gde domof, gde flast, gde voda hučí, kde boryš umí*. Grafiku využil na PF 1983. Podobnou stylizací postav oplývá serigrafie *Děkuju, že jste přišli pobejt*, umístěná na PF 1977. Zde použil soutisk růžové a černé barvy, které na sebe místy záměrně nenavazují a vytvářejí drobné odchylky. Cílené chyby v soutisku svou nedokonalostí vnášejí do obrazu živost, společně s použitou barevností a lidovou stylizací vyzdvihují vřelost a lidskost, které z novoročenky číší.

Jiný charakter vykazuje soubor serografií z roku 1994 *Nebe – peklo – ráj, Malá historie, Otisk světa*. Všechny tři černobílé serigrafie konstruuje na stejných principech. Do orámované plochy umístí množství silně vyabstrahovaných lidských a zvířecích siluet. Mnohokrát se rozdíl mezi lidskou

a zvířecí figurou stírá a vzniká anorganický tvar připomínající skvrnu. Do těchto siluet stíráním barvy v liniích kreslí jednoduché znaky pro oči, nos, končetiny atd. a postavy se tak začínají organicky propojovat se svým okolím.

9. Propagační grafika

Propagační grafika Miloslava Jágra potvrzuje všestrannost této významné osobnosti. Vytváří plakáty, především na kulturní akce, obaly hudebních nosičů, loga, obálky knih, spolupracuje s organizacemi *Unicef* a *Tereza*, pro které vytváří reklamní předměty, pohledy, výroční zprávy apod. V 90. letech vymyslel vizuální podobu politickému sdružení *Domov nad Nisou*. Od roku 1994 spolupracuje s Petrem Vobořilem a jeho firmou *Médium*, pod kterou vytváří logo pro Gymnázium Tanvald, Folklorní festival v Jablonci nad Nisou nebo se podílí na fotografování kuchařky od Jiřiny Bohdalové.⁹⁵

V mnoha produktech, jako jsou např. obaly hudebních nosičů, motivy opakuje, využívá také své ilustrace z knih, proto se vzhledem k obrovskému množství děl na poli propagační grafiky zaměřím pouze na práce invenčního charakteru.

9.1. Plakáty

Prvním výrazným počinem pana Jágra byl plakát k *Slavnosti písní a tanců v Železném Brodě*. Tato

⁹⁵ Viz Petr Vobořil (pozn. 26)

akce v sobě snoubila hned dvě Jágrovi blízké věci – folklór a sklářské město Železný Brod. Pracuje s motivem Krakonoše hrajícím na hudební nástroj a Železný Brod symbolizuje typickou roubenou architekturou, konkrétně domem zv. Klemencovsko. V první verzi Krakonoš stojí na střeše jmenovaného domu, doprovázeného květinami a holubicemi inspirovanými lidovým uměním. Tělo Krakonoše seskládal z geometricky pojatých barevných ploch. Ve výsledné verzi Krakonoš na domě sedí. Hlavní rozdíl je především v pojetí geometrických tvarů, jejichž plocha je tvořena systémem čar, vždy vedených v jiném směru s použitím jiné barvy. Charakter práce s červenou konturou a barevnou plochu připomíná techniku linorytu.

Pro festival poezie a hudby *Básníci a písničkáři, XXII. Šrámkova Sobotka* v roce 1978 volí jemnou linéární kresbu s lyrizujícími prvky. Pracuje s poetickými symboly – tvar hudebního nástroje tvoří zároveň tělo ženy. Ústřední motiv doplňuje básnickými motivy jako je měsíc, květiny atd. Ve stejném roce dal podobu plakátu *Loutkařská Chrudim*. Loutky a pohádky jeho život provázely minimálně od dob studia na VŠUP, a proto vystihnout pohádkový svět loutek nebylo pro Jágra těžkým úkolem. Za hlavní motiv zvolil postavu princezny držící v náručí kašpárka. Do šatů princezny namaloval množství pohádkových bytostí v souladu s jeho typickou narativní kresbou vloženou do obrysu postavy sedmdesátých let.

Navrhl také plakát pro svou výstavu *Miloslav Jágr dětem*, konanou 8. 12. 1982 – 5. 1. 1983 v galerii Albatros v Praze. Obraz člení zelený strom, v plochách mezi jeho větvemi umísťuje množství postav z pohádek i české vesnice. Podobnou kompozici využívá na obalu vinylové desky *Vánoční pohádky* od Zbyňka Malinského.⁹⁶ Hlavním výrazovým prostředkem je černá kontura a citlivá barevnost, příznávající techniku kolorování kvašem. Plakát vznikl formou koláže, všechny postavy i motiv stromu jsou po svém obvodu vystříhány, poskládány do dynamické kompozice a dodatečně vlepeny na jednotný podklad.

Koncentrovanou grafickou zkratku použil v plakátu pro *Světový pohár ve skoku na lyžích* v Harrachově roku 1996. Silnou linkou vytvořil znak skokana na lyžích, kterého dvakrát zkopíroval

⁹⁶ Zbyněk Malinský, *Vánoční pohádky*, Supraphon, Praha 1985.

a obměnil pouze barvu – tmavě modrou, červenou, světle modrou. Na plakátu převažuje textová část, jejíž barvy jsou totožné s barvami použitými u tří lyžařů.

Volební plakát sdružení *Domov nad Nisou* (1994) vychází ze zaměření na rodiny s dětmi. Hlavním motivem je průřez domu, ve kterém zobrazil lineární rozvolněnou kresbou čtyřčlennou rodinu. V pozadí tohoto domu využil rastr z velkých čtvercových okének a do každé plochy vsadil scénu vyjádřenou krajně stylizovanými postavami s výraznou gestikulací a pohyby. Stejný princip založený na mřížce s množstvím výjevů používá v plakátu pro *ICN*.

9.2. Loga

V roce 1994 vytvořil Miloslav Jágr výtvarnou podobu volební kampaně pro sdružení *Domov nad Nisou*. Prioritou sdružení bylo vytvořit bezpečné město pro rodiny s dětmi. Ideový základ tedy byl jasně dán nejen názvem, ale i zaměřením sdružení. Logo kombinuje bezserifové písmo s ručně psaným. Slovo domov, psané velkými písmeny, svou výstavbou poskytlo Jágrovi prostor pro jednoduché vložení idejí sdružení v celé komplexnosti do jediného slova. Do písmene O naznačil ženský obličej, symbolizující matku a do druhého O nakreslil obličej muže, symbolizujícího otce. Tato dvě písmena ohraničují písmeno M, nad které umístil dětský obličej. Charakter písmena M, kde se pojí dvě protilehlé zrcadlově obrácené vertikály a diagonály, může také symbolizovat spojení ženy a muže, kteří společně vytvářejí zázemí pro dítě. Tři prostřední písmena představují tedy rodinu, začáteční písmeno D a konečné V jsou tak ochranným prostorem pro tuto rodinu. Domov nám tak navazuje pocit bezpečí jak významem slova, tak psychologickým působením výtvarné stránky loga.

V roce 1997 spolupracuje s Městskou knihovnou v Semilech. Ilustruje brožuru *Literární procházka po Semilech* a vytváří logo knihovny. Vychází z městského znaku Semil, kterým je jelen. Každou knihovnu nejlépe vystihuje kniha. Miloslav Jágr tyto dva elementy spojil do vtipné kresby jelena čtoucího knihu umístěného do kruhu a doplněného názvem knihovny ručně psaným

písmem.

Logo *Jizerská kóta 0428* pojal jako typografický logotyp, založený na rukou tuší psaném písmu a ponechávající si strukturu použité techniky. V logu *Klubu Na Rampě* napojil začáteční písmeno R na horizontální čáru, nad kterou umístil první dvě slova, tedy doslova zasadil klub na rampu.

9.3. Obaly hudebních nosičů

Převážná většina hudebních nosičů, na nichž se objevují Jágrový kresby, jsou převyprávěné jím ilustrované knihy. Velmi oblíbeným autorem se pro posluchače stal František Nepil, a tak se na obaly vinylových desek, CD i audiokazet dostala Stázinka se svou červenou sukni (*Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni*, 1979), *Polní Žínka Evelínka* (1984), Nepilův portrét z knihy *Kněžnin prsten* (1989). Mluveného slova se dočkal také příběh *Veveřek Koudelka / Hroch Boleslav* (1989), z Jágrový pozdější autorské knihy *Veveřek Koudelka a jiná slohová cvičení* (2007).

Nové kresby vytváří pro hudební alba. Například do středu kruhu na obalu vinylové desky *Čí je posvícení* postavil taneční pár, kolem kterého rozvíjí množství výpravných scén o tom, co všechno ke správnému posvícení patří. Využívá pestré barvy, silnou černou konturu a výraznou tvarovou a prostorovou deformaci.

Řeší také obaly pořadů hereckých dvojic dua *Šimek a Grossman* nebo *Werich a Horníček*. Aktéry zpodobňuje v černobílé kresbě s karikurní zkratkou. Karikaturu volí také pro podobu tří audiokazet *Felixe Holzmannu*. V jednoduché zkratce typizuje Holzmannovu hlavu, kterou nasadí na graficky pojednanou plochu, sestavenou ze čtverečkové sítě, v obrysu komikova společenského oděvu. Protože Jágrovi byl humor blízký, svěřil mu *Supraphon* kresbu pro audiokazetu *Silvestr I. a II.*, v edici *Nestárnoucí smích*. Pro silvestrovské veselé historky nakreslil fantazijní postavy, též ovlivněné karikaturou. Pro *Silvestr I.* vymyslel klauna s rybím ocasem. Na obalu *Silvestr II.* běží neutrálním prostorem čtyřnohá kreatura, která má místo těla a hlavy knihu, na níž se skví široký úsměv. Nad knihou naznačil oči a klobouk. Rázem se z podivné kreatury stane pán čtoucí noviny. Ale komu patří ty dvě nohy navíc?

9.4. Pohledy

Kolorované kresby Miloslava Jágra se staly také častými motivy na pohlednicích nakladatelství *Albatros*, organizací *Tereza a Unicef*, vydává je také *Petr Vobořil*, buď pod *Jizerskou kótou 0428* nebo v kampani *Soni Paukrtové*. Často se na pohledy dostávají Jágrovy ilustrace z knih nebo olejomalby, zaměříme se tedy na výrazné série, převážně vytvořené se záměrem použití kresby na pohledu.

Nakladatelství *Albatros* vydalo sérii pohledů se zimní tematikou a využilo Jágrovy narativní scény z venkovského prostředí. Organizace *Unicef* vybrala Jágrovu *Vánoční procházku* na novoroční přání roku 1995 pro Latinskou Ameriku. *Vánoční procházka* popisuje idylickou atmosféru adventu, odehrávající se na předvánočních trzích, zaplněných postavami lidí, kteří stojí frontu na kapra, kupují jmelí nebo vybírají vánoční stromek. V popředí zalidněné scény tržiště se prochází sám Miloslav Jágr se svým pudlíkem Adámkem. *SOS a Domov nad Nisou* pod názvem *Soňa Paukrtová dětem* vydalo sérii pohledů s obrázky, líčícími jak děti tráví prázdniny, doplněnými dole o textovou část, kde děti mohou vybrat a zaškrtnout z nabízených možností, co samy během prázdnin prožívají. Dalším výrazným motivem vytvořeným autorem přímo pro pohlednice jsou pohledy na města Semily a Jablonec nad Nisou s dominantami měst v popředí a průhled krajinou končí až siluetami pražských památek. Tyto kresby se vyznačují vysoce stylizovanou tušovou kresbou kolorovanou pastelem, vznikly v polovině devadesátých let ke konci Jágrova života a spojují autorův milovaný rodný kraj s domovem, který našel v Praze. Míží zde však jeho idealizace a do krajiny zakomponoval také kouřící komíny a továrny Mladé Boleslavi. Hlavní dominanty podává ve zkratce velmi přesvědčivě, pro další domy, stromy a jiné motivy používá jednoduché, spontánně podané znaky. Podobným způsobem pracoval taktéž Raoul Dufy při pohledu na Paříž v obraze *Livre d'or de Marianne* (1927).⁹⁷

Česká pošta a Ministerstvo informatiky ČR v roce 2004 hledaly vhodný motiv pro příležitostní poštovní známku EUROPA s tématem prázdniny. Na devítikorunovou známku vybraly ilustraci *Léto*

⁹⁷ <http://www.christies.com/lotfinder/paintings/raoul-dufy-livre-dor-de-marianne-5406943-details.aspx>

Jedná se o kvaš na dvojstraně návštěvníkové knihy.

10. Divadlo

Divadelní prostředí si Jágr zamiloval již během svých studijních let na sklářské škole. Do *Spolku divadelních ochotníků v Železném Brodě* nastoupil v roce 1943. Jako herec se podílel celkem na jedenácti inscenacích. Ztvárnil roli pasáka Vojtka ve hře *Zuzana Vojířová* (1943), kde si zahrál po boku Marie Glázrové. Hlavní roli dostal ve hře *Adam Stvořitel* (1947) nebo *Tři zlaté vlasy děda Vševěda* (1946). Scénu navrhl pro tři hry a kostýmní návrhy vytvořil pro pět inscenací.

Navrhl například kostýmy a scénu ke hře Jana Drdy *Hrátky s čertem* a prokázal svým pojetím mistrnou charakterizaci postav i vystižení atmosféry prostředí. Kresebné návrhy provádí převážně pastelem či akvarelem, obrys postav definuje volná černá kontura. Ke kostýmům jednotlivých postav vpisuje upřesňující poznámky ke své představě, například z jakého materiálu mají šaty být, jaký charakter má mít šperk apod. Ve scénických návrzích dokázal navodit atmosféru aktuální scény, pro ústřední motiv zvolí stavení v interiéru lesa. Často využívá řez domem, aby diváci mohli vidět, co se děje uvnitř domu i v jeho okolí. Tento princip přenáší v sedmdesátých letech do ilustrací. Ve scénách také řeší jednotlivé praktické rekvizity, jejichž účel vysvětluje v poznámkách. Například před chýši loupežníka Sarka Farky umístil pařez určený ke kouzlům nebo před řez Teofilovou poustevnou

postavil ohniště, které slouží pro odchody a nástupy Luciuse.

Právě v přípravných kresbách můžeme pozorovat Jágrovu schopnost výstižné charakterizace kombinované se znalostí historických kostýmů.

Kostýmy vytváří také v Praze, kde spolupracuje s *Hudebním divadlem v Karlíně* a *Realistickým divadlem*. Jágrovy výrazné kostýmy se objevily také v divadlech mimopražských, v *Jihočeském divadle* v Českých Budějovicích, *Divadle V. Nezvala* v Karlových Varech, *Městském divadle Kolín*, *Východočeském divadle Pardubice*.

Jágrovy kostýmy jsou nedílnou součástí psychologického profilu hrdinů, výstižně dokáže charakterizaci postavy vyjádřit právě oděvem. Vychází z historické módy, kterou však otrocky nekopíruje, ale zachází s typickými znaky pro dané období velmi svobodně a aplikuje je pro své účely s výraznou nadsázkou, aby podtrhl osobnost postav. Jeho přístup byl v souladu s vývojovými tendencemi šedesátých let, kdy podobu divadelním kostýmům dávali umělci s širokou škálou působnosti – ilustrátoři, malíři, výtvarníci kresleného filmu. Stejně jako Trnka, Svolinský, Šalamoun, Seydl ad. zanechává i Jágr především v pojetí scény svůj nezaměnitelný kreslířský rukopis. Příkladem nám může být např. hra *Bílý akát*, k níž vytvořil návrhy kostýmů i scény. Pozadí pojal jako moře, vyjádřené jednobarevnou plochou se symbolickými vlnkami stříškovitého tvaru, kostýmy i scéna se vzájemně prostupují a doplňují, například nápis „*Salut*“ se objevuje v pozadí na záchranných kruzích a zároveň na čepicích i tričkách námořníků. Opereta *U bílého koníčka* Jágrovi poskytla příležitost založit kostýmy na základě tyrolského folklóru. Prostředí hotelu ve vesnici St. Wolfgang am See nám připomíná malířsky pojaté pozadí s jezerem a alpskými vrcholky a opona parafrázující staré mapy se zakreslenými fantaskními postavami, poutními místy a jinými lokálními zajímavostmi. Velký smysl pro dobové reálie a přesnou charakterizaci postav prokázal v kostýmech pro hru *Dobryj voják Švejk*, které zpracoval pro *Divadlo J. K. Tyla* v Plzni (1960) a *Hudební divadlo v Karlíně* (1961).⁹⁸

⁹⁸ Kompletní seznam inscenací přikládám v příloze.

11. Film

Prvním počinem v oblasti filmu byl loutkový *Vincek sklář*, diplomová práce na VŠUP, kde dokázal spojit své sklářské zkušenosti a zaujetí loutkovým filmem. Miloslav Jágr režíroval celkem šest filmů, mezi nejvýznamnější patří jeho autorský *Osmý trpaslík pana Háby*. Obsáhlé korektury studentských prací na VŠUP zapříčinily, že je Miloslav Jágr uváděn jako autor námětu, režisér nebo scénarista, jeho podíl na vzniku se však liší film od filmu. Pro Pragofilm realizuje několik agitek (*České sklo, Barvy a laky, Koncert pro pět, Romance v rukavicích* atd.).⁹⁹

Americký režisér Gene Deitch si Jágra zvolil jako výtvarníka pro film *Hloupá žába* (1972). Film provází Jágrova svižná kresba plná výtvarných gagů, nápaditá rytmizace ploch, kombinace stylizovaných postav, uzavřených černou konturou a krajinných motivů mírně abstraktních forem. Výtvarné zpracování není pouhým přepisem příběhu, ale vede spíš dialog s vtipným komentářem, čteným Waldemarem Matuškou, který střídá vyprávění s hudebními vložkami. V příběhu autoři neopomněli ani prvek morálního ponaučení. Všechny tyto složky vytvářejí harmonický celek, plný zvratů a svěžího humoru, což vedlo k ocenění filmu *Červenou stuhou* za nejlepší animovaný film

⁹⁹ Viz Jan Poš (pozn. 12)

roku v roce 1972 v USA. V roce 1973 doprovodil svými ilustracemi také knihu *The Foolish Frog*, vydanou v New Yorku, která navazuje na animaci filmu.

Miloslav Jágr se jako výtvarník podílel na několika televizních inscenacích. Jágrova stylizovaná kresba, parafrázující motivy lidového umění v kombinaci s pohádkovými postavami, vytváří výtvarný doprovod k úvodu a závěru hraného filmu *Ježčí kůže* (1978). Film se odehrává na pozadí Jágrových malířsky pojatých kulis, kde využívá svou charakteristickou výtvarnou zkratku, konturovou kolorovanou kresbu, dynamicky zvlněné kopcovité krajiny s dřevěnými chalupami i jeho typického interiéru lesa, podobajícího se například ilustracím v knize *Budulíněk* (1971). Jágrovy kresby uvádějí také v inscenaci *O hruškách ušatkách a jablíčku parohátku* (1979). Nejdříve zobrazuje náměstí s lidovými stavbami, které se mírně naklánějí a jejichž tvary ohraničuje černá linie, dále nás kamera provádí malovanou krajinou za městem, lesem, vede nás až k zámku a do zahrádky, kde se suší prádlo. Následně celý obraz zakryje jeden z pruhovaných povlaků na polštář, který má funkci pomyslné opony, která nás uvádí do první scény a zároveň tvoří přirozený přechod mezi čistě kresleným úvodem a realitou hraného filmu. Jágr vytváří i malované kulisy. Pozadí pro scény v Amálčině zahrádce pojal jako kopcovitou krajinu členěnou pokřivenými stromy, selskými staveními a s pastvinami plných krav. Druhá scéna se odehrává v hostinci, jehož stěny vyzdobil scénograf mysliveckými motivy odvozenými z lidového umění. Otevřenými dveřmi Jágr vytváří průhledy do další místnosti s kamny nebo z interiéru hospody na náves. Podobným způsobem pojal kulisy knížecího zámku, jehož stěny dekoruje nejružnějšími krajinnými a pohádkovými motivy, za okny se objevují průhledy do krajiny se střechami domů a věží kostela. Miloslav Jágr rozlišuje dekorativní výzdobu stěn a malované pozadí mírou stylizace, kdy lidové dekorativní motivy pojal mnohem prostěji a zasadil je do neutrálního prostoru.

Jediným Jágrovým autorským filmem se stal hravý poutavý příběh *Osmý trpaslík pana Háby* (1978), který vznikl ve studiu *Bratři v triku*. V kresbě využívá poučenost z karikatury, založenou na jednoduché lineární kresbě, kterou doplňuje duhovou barevností. Ve filmu zkombinoval pohádkový svět se světem lidí, ruší tak hranice skutečného prostoru a dává prostor fantazii, uplatňuje svůj

vypravěčský talent a rozehrává poetický příběh o nezvyklém přátelství. Velmi detailní a výstižný rozbor filmu napsal Jan Poš: „*Záměrná souvislost s dětskou kresbou dává nejen možnost ideální komunikace s dětským divákem, ale i účelné zkratky, nadsázky, uplatnění humoru a fantazie. Jágrův výtvarný rukopis má však i jiné spojitosti. Navazuje na jemu blízké prvky staré i současné karikatury a v jejich intencích je i náročný a kultivovaný, aniž ztrácí cokoli ze své hravosti ... Příběhový animovaný film má svá úskalí. Vzniká nebezpečí pasivní ilustrativnosti ze strany obrazu a slova, disproporcí mezi stylizovanou kresbou a realitou lidského hlasu. Prvnímu Jágr uniká bohatstvím slovně nerozmělněných gagů a výrazným filmovým temperamentem, s nímž vede kameru a využívá ryze filmové přechody a vazby ... Dialog aktéři neignorují, ale také se jej nesnaží otrocky reprodukovat. Jágr také nikdy nehovoří k dětem dětinsky, ale hovoří zábavně i moudře k chytrým dětem.*“¹⁰⁰

Miloslav Jágr je uváděn u mnohých filmů svých studentů jako autor námětu, na VŠUP tak vznikají filmy *Ptakopták* (1977), *Óda na vypínač* (1979), *Cirkus Animo* (1981), *Slavné výročí*, (1985). Film *Projekt* vznikl na základě Jágrovy myšlenky, kterou zpracoval a realizoval Jiří Barta. Ten Jágru zásluhu na filmu *Projekt* popisuje: „*To vzniklo tak. Přišel za mnou a povídá: ‚Já bych měl takový nápad, jestli bys z toho neudělal film. Je panelák, kde žije spousta lidí a jednomu uletí kanárek a jak proletí téma partajema, tak vznikne taková zvláštní koláž.‘ Tak jsem to vzal jako dobrý nápad, ale hodně jsem toho změnil.*“¹⁰¹ Film začíná pohledem na pracovní stůl projektanta. Postupně se na papíře objevuje stavební projekt panelového domu. Návrhářova ruka postupně vybaví dům nábytkem. Každá buňka představuje různý model bydlení. Do paneláku se stěhují všelijací lidé, a tak se v projektu vyskytuje vedle moderní domácnosti byt hudebníka, byt sběratele starožitností, selská jizba ... až postupně zabydlí návrhář celý dům. Při skládání jednotlivých bytů využívá Jiří Barta spoustu výtvarných gagů, např. když stěhuje do bytu venkovské lidi ze selského statku, ostříhá koze rohy a promění ji v psa, aby do panelákového modelu bydlení lépe zapadla. Důležitou roli hraje také

¹⁰⁰ Jan Poš, *Výtvarník a režie Miloslav Jágr*, Film a doba, 1981, č. 5, s. 293 – 295.

¹⁰¹ Viz Jiří Barta (pozn. 26)

zvuková stopa. V první části, kdy projektant rýsuje dům na papír, tak postupnou výstavbu podkresluje hluk stavebních prací. Při zařizování bytů se mění druh hudby podle povahy nájemníka. Když zabýdlí celý panelák, hudba se prolíná, ale postupně utichá. Nakonec překryje řez domem vnější fasádou, čímž najednou vymizí veškerá pestrost a originalita, převažuje jednotná šed' stejných bytových buněk.

Film *Kouříte?* (1989) patří mezi filmy vytvořené spoluprací VŠUP a *Studia Jiřího Trnky*. Námět pochází od Miloslava Jágra. Film má za úkol varovat před škodlivostí kouření a je tvořen šesti příběhy od různých autorů. *Slavné výročí* (1985) je poctou k stému výročí VŠUP a zachycuje proměnu školy na pozadí vývoje výtvarného umění, konkrétně na ztvárnění ženské figury.

Jako režisér je uváděn u krátkého filmu *Cirkus Animo* (1981), který vznikl na základě skic posluchačů ateliéru filmové a televizní grafiky. Výsledná animace je souborem několika cirkusových čísel. O *Cirkusu Animo* v jednom rozhovorů Jágr řekl: „*Psal se rok 1977, zrovna šedesáté výročí Velké říjnové revoluce. Na Letnou přijel sovětský cirkus Armenie. Obsahová náplň jako na dlani. Studenti kreslili po celý měsíc v cirkuse. Klauzura: cirkusová čísla, pak jejich animace a nakonec animovaný film. Výsledek se jmenoval Cirkus Animo.*“¹⁰²

Tématem filmu *Ptákopták* (1977) je znečišťování přírodního prostředí. Není však ekologickou osvětou, která se snaží moralizovat, nepracuje s žádnými faktografickými údaji, ale přesto nutí diváka k zamýšlení. Hlavní postavou je Ptákopták, který se raduje nad vymřením ptactva. Přestože Ptákopták má úlohu záporné postavy, hlavním padouchem a původcem ekologické katastrofy, která způsobila zánik celé ptačí říše, je právě člověk, tedy i divák. Zpočátku nám tvůrci předkládají několik uměleckých děl s motivy ptáků, podkreslené hudbou Johana Sebastiana Bacha, rázem se do malebné krajiny vkrádají prvky lidské civilizace a hudba utichá. Nedotčenou přírodu vystřídají továrny, odpadní roury, nebe zahalí oblaka kouře z továrních komínů a ptáci se začnou měnit v pouhé siluety a kostry. Statické kolážové obrazy střídají záběry mísení tekutin, barev, špíny, vytvářející až abstraktní

¹⁰² Viz Antonín Langhamer (pozn. 6)

obrazy, které jsou dramatickou i symbolickou složkou filmu. Nepopisnou formou vyjadřují, jak se vše navzájem ovlivňuje, resp. znečišťuje. Zlodušský hlas Ptákoptákovi propůjčil Jan Přeučil. Komentář využívá plno ironických a sarkastických narážek na lidský alibismus. V závěru, kdy se obludný Ptákopták, který jediný přežil lidskou průmyslovou civilizaci, raduje nad vlastní schopností přizpůsobit se, zlomyslně komentuje vyhynutí ptactva slovy: „*Tak a je po ptákách. Konečně nebyl to jediný citlivý druh.*“ Poselství filmu autoři nakonec shrnují větou „*Myslete na život, dokud trvá.*“

ZÁVĚR

Miloslav Jágr se považoval především za ilustrátora, byl však aktivní v dalších oblastech umění – skle, keramice, malbě, divadle, filmu a propagační grafice. Všechny oblasti jeho činnosti se vzájemně organicky a podnětně propojují. Nikdy nepovažoval svůj výraz za hotový a použité principy neustále rozvíjel. Inspiračním zdrojem mu bylo jeho dětství a vzpomínky na rodný kraj, výrazovými prostředky navazoval na podněty moderního umění i na lidovou tradici.¹⁰³

Vývoj Jágrova výtvarného projevu v ilustraci lze rozdělit do čtyř etap. První etapa zahrnuje vliv trnkovské poetiky (*Pohádky pro rozcáplíky*, 1959), která se prolíná s lyrickou polohou básnických sbírek šedesátých let (*Pohádky chudé na řádky*, 1962). Druhou etapu započiná knihou *Trampoty s Helikónem* (1967) a pokračuje v ní až do konce sedmdesátých let. V této etapě rozvíjí již zcela vlastní výtvarné principy. Stylizace postav má naivizující charakter, využívá bohatě líčené scény s množstvím motivů zasazených do kopcovité krajiny, horizontálních pásů nebo obrysu postavy. Hojně využívá tzv. sklopnou perspektivu například v alejích stromů podél cesty, stromů kolem rybníka nebo u domů na náměstí. Třetí etapa, započatá rokem 1980, se nese ve znamení experimentu, kdy v každé knize používá rozdílné principy od bohatých narativních scén až po jednoduché kompozice s hlavními postavami a neutrálním nebo naznačeným pozadím. Rozvíjení jmenovaných principů mu umožňují především autorské knížky. Čtvrtá etapa započala rokem 1989, kdy Miloslav

¹⁰³ viz kapitola 4.1. Úvod

Jágr našel větší uplatnění v knihách pro dospělé a má tak větší prostor pro experimentování. Na jedné straně expresivně zvlněná linie vede k výrazné deformaci, nechává promlouvat i charakter použité techniky, na straně druhé pracuje také s náznakem nebo siluetou postavy.

Miloslav Jágr staví svou kresbu převážně na výrazné černé kontuře, jejíž tloušťka i pevnost se během let několikrát mění. Postupem času se kreslířský rukopis rozvolňuje, linie se začíná vlnit a udává tvarovou deformaci, jejíž míru však podřizuje adresátům daného díla. V ilustracích pro dospělé pracuje s mnohem expresivnějším projevem a také více experimentuje. Použitá linie často přiznává charakteristickou nepravidelnost tušové kresby, citlivá barevnost vychází z techniky malby kvašem nebo akvarelem. Jágrova stylizace je často popisována jako dětsky naivní a opravdu určitou poučenost z dětského výtvarného projevu nepopírá, přesto nikdy neopouští věcnou správnost. S pečlivou přesností vkládá do svých ilustrací prvky odpozorované z reality, dbá na srozumitelnost předmětů, neboť si je vědom, že dítě často poznává svět nejdříve skrze knížku.

Byl přesvědčen o tom, že ilustrace mají navazovat na text, navodit jeho atmosféru a popřípadě jej rozvíjet o další epizodní děje. Hlavním znakem Jágrovy tvorby se stala narativní kresba kombinovaná s principy přenesenými z divadelní scény do knihy. Kompozici často pojímá jako divadelní scénu, kde otevírá pohledy do interiéru stavení a zároveň líčí děje v exteriéru, záměrně porušuje některé zákony perspektivy, aby mohl rozvíjet několik paralelních dějů. Při ilustrátorské tvorbě pamatuje především na to, že si děti chtějí v obrázcích ukazovat, a proto v rozsáhlých kopcovitých krajinách otevírá nové pohledy do údolí, vesnic i měst, kam vkomponuje množství lidských figur, zvířat, staveních i pohádkových postav a dává tak prostor čtenářům k hledání a nacházení nejrůznějších podnětů. Principy rozvíjené v ilustraci používá taktéž v keramice, filmu a do jisté míry i v propagační grafice. Olejomalby a grafika pro něj vytvářejí prostor k experimentování a zkoušení nových výtvarných principů.

Spisovatel Jiří Kahoun započal rozhovor o Miloslavu Jágrovi s autorkou přítomné diplomové práce větou: „*Myslím si, že Jágr je vlastně takovej moderní Lada.*“ Tím pan Kahoun dokázal shrnout jak Jágrův umělecký styl a jeho inspirační zdroje, tak jeho všestrannost. Navázal na lidové tradice jako Lada, používal i podobných výrazových prostředků, rozvíjel narativní kompozice plné vesnického života, ale zároveň vnášel do výtvarného umění nové prvky převzaté z divadelního prostředí a kresleného filmu. Jeho výrazné kulisy použité v pohádkových inscenacích Československé televize se mohou bezpochyby svou originalitou vyrovnat Ladovým. Podobnost mezi Ladou a Jágrem zmiňuji v závěru proto, abych zdůraznila obrovský význam tohoto prozatím příliš nedoceneného umělce. Svým přímým pedagogickým působením ovlivnil desítky mladých výtvarníků animovaného filmu, ale svou tvorbou přispěl k změně chápání dětské knižní ilustrace a výrazným způsobem se tak zasloužil o podobu české ilustrace a kresleného filmu v sedmdesátých a osmdesátých letech, kdy obě tyto oblasti zažívaly zlatý věk.

Záměrem diplomové práce bylo vytvořit souhrn tvorby Miloslava Jágra s důrazem na práci s fyzicky dohledanými díly, popsat použité principy, najít paralely v českém nebo světovém umění, dohledat regionální inspirační zdroje. Důležitým cílem se stalo také vytvořit Jágrůvu biografii, rozšířit ji o životní příběhy, vytěžené z rozhovorů s respondenty z umělcova okolí, popsat Jágrůvu pedagogickou činnost, a položit tak základ k jejímu hlubšímu zkoumání.

Během sbírání materiálu byly objeveny a autorsky připsány četné neurčené práce ve skle, návrhy figurek pro Pastrnkův ateliér a originální návrhy kostýmů ke hře Jana Drdy *Hrátky s čertem* pro Spolek divadelních ochotníků v Železném Brodě. Dohledat se také podařilo dvacet obrazů a třicet pět keramik, které by si jistě zasloužily samostatnou práci, dále originální podklady pro plakátovou i ilustrátorskou tvorbu, které umožnily bližší poznání Jágrových pracovních postupů.

Desideratem další práce na tomto tématu zůstala snaha postihnout Jágrův vliv na další generace ilustrátorů a tvůrců animovaného filmu. Pozornost by si jistě zasloužil také Jágrův *Inspiromat*, který byl v padesátých a šedesátých letech v pražském kulturním prostředí velmi významným fenoménem a který doposud nikdo nezpracoval.

SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ

Archivní prameny

- SOkA Jablonec nad Nisou – fond Tyl, kroužek divadelních ochotníků Železný Brod, Karton 2, Plakáty 1861-1960, Návrhy scén 1954,

– fond Mikolášek Vladimír - osobní fond Železný Brod 1938 – 1997, III. Odborná a literární činnost, d) výtvarné umění, inv. č. 434 Miloslav Jágr; inv. č. 442 Miloslav Janků; c) sklářští výtvarníci, inv. č. 402 Jaroslav Brychta
- SOkA Semily – Votoček Václav, IV. Osobnosti, osobnosti Semil – J 1942-2005, karton 9
- Archiv hlavního města Prahy – DIVADLO LABYRINT (1944) 1945 – 1998, fotoarchiv, inv.č 1625 Williams, T.: Léto a dým, 1964 – 1965 fotografie; inv.č. 1630 Čechov, A.P., Strýček Váňa, 1965 – 196 fotografie; inv.č. 1673 Adamíra J. – Dalík J. – Taub V. (za Pavla Kohouta), Don Juan a jeho sluha 1970 – 1971 fotografie;

Literatura

- Miloslav Bařina, *Miloslav J agr, ilustrace* (kat. v yst.), Podkrkonořsk  muzeum v Nov  Pace 1981.
- Pavlína Blahotová, Vzpomínání malíře a ilustrátora, profesora Miloslava Jágra (1 – 5), *Květy*, 1993,  . 22 – 27.
- Jitka Bohuňková, *Ilustr torsk  dílo Miloslava Jágra*, bakal řsk  diplomov  práce, FF UP, Olomouc 2012.
- Jana Brabcová, *Josef Lada dětem. Vesel  kresby a ilustrace d tsk  knihy* (kat. v yst.), Hradec Králové 1979.
- Martina Bur řskov , *V tvarn  umělci – autoři kn žek pro děti po roce 1989 až do současnosti*, magistersk  diplomov  práce, FF UP, Olomouc 2011.
- * esoslovensk  biografick  slovník*, Academia, Praha 1992.
- Zuzana Dobrovoln , *Kn žn  obálky Zdenka Seydla*, bakal řsk  diplomov  práce, FF UP, Olomouc 2012.
- Edgar Dutka, *Kr tk  film dětem*,  esk  muzeum výtvarných umění, Praha 1998.
- Gabriel Filc k, *Sou asn   esk  ilustrační tvorba* (kat. v yst.), Galerie výtvarného umění v Havl ckov  Brodě 2001.
- Jan Dvořák, Vesel  svět Miloslava Jágra, *Scéna*, 1982,  . 7 – 8, s. 9.
- *Filmov  přehled*, 1997,  . 10, s. 47.
- Petra Gregorov , *Ilustrovan  edice Odeonu a  esoslovensk ho spisovatele v 60. letech 20. století*, magistersk  diplomov  práce, FF UP, Olomouc 2014.
- Will Grohmann, *Der Maler Paul Klee*, DuMont Buchverlag Köln 1966.
- Frantiřek Holeřovsk , D tsk  smích a humor v ilustraci II, *Zlat  m j*, 1970,  . 6, s. 402.
- Frantiřek Holeřovsk , Kulihř šek a ti druzí, *Zlat  m j*, 1971,  . 7, s. 478 – 479.
- Frantiřek Holeřovsk , O j grov  krakonoři, *Zlat  m j*, 1974,  . 5, s. 304 – 305.

- František Holešovský, K obrazu hrdiny v ilustraci dětské knihy, in: *Bienále ilustrací Bratislava '75*, Slovenská národná galéria, Bratislava 1975, s. 37.
- František Holešovský, *Miloslav Jágr: Práce z let 1957 – 1977* (kat. výst.), Orlická galerie v Rychnově nad Kněžnou 1978.
- František Holešovský, *Glosy k vývoji české ilustrace pro děti*, Albatros, Praha 1982.
- František Holešovský, *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*, Albatros, Praha 1989, s. 129 – 132.
- Radka Hrubá, *Proměny časopisu Materidouška v letech 1952 a 2007*, bakalářská diplomová práce, FF UP Olomouc 2009.
- Karel Hvižd'ala, Miloslav Jágr, *Zlatý máj*, 1974, č. 6, s. 411 – 414.
- Miloslav Jágr, Není škola jako škola, *Kino*, č. 5, 1974, s. 11.
- Miloslav Jágr, Ptáme se před XVII. kongresem IBBY Proč ilustrujete knížky pro děti?, *Zlatý máj*, 1979, č. 1, s. 33.
- *Miloslav Jágr dětem* (kat. výst.), Sladovna, Písek 2011.
- Miloslav Jágr, Padá lístek z javora, *Jizerská kóta 0428*, 1995.
- Ľuboš Jurík, Svet detskej fantázie, Miloslav Jágr, *Pražské rozhovory*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1988, s. 71 – 77.
- Jiří Kotalík, Několik poznámek o díle Antonína Strnadla, in: *Antonín Strnadel (1910 – 1975)*, Jízdárna pražského hradu, Praha 1981.
- Kouříte?, *Filmový přehled*, 1990, č. 3, s. 39.
- Křížovka, *Filmový přehled*, 1989, č. 9, s. 39.
- Miroslav Kudrna, Z nejkrásnějších knih 1981, *Zlatý máj*, 1982, č. 10, s. 599.
- Miroslav Kudrna, *Čeští ilustrátoři ocenění na Bienále ilustrací Bratislava 1969/1983* (kat. výst.), Státní knihovna ČSSR, Praha 1983.
- Miroslav Kudrna, Co zavinila růžová nálada aneb Jágrova cesta za dětmi, *Zlatý máj*, 1983, č. 9, s. 543 – 545.

- Miroslav Kudrna, recenze Krakonošova mísa, *Zlatý máj*, 1985, č. 1, s. 58 – 59.
- Miroslav Kudrna, Duha takhle brzy po ránu, to tu ještě nebylo, *Zlatý máj*, 1985, č. 6, s. 355 – 357.
- Miroslav Lamač, *Paul Klee*, SNKLU, Praha 1965.
- Antonín Langhamer, *Miloslav Jágr Ilustrace* (kat. výst.), Oblastní galerie Liberec 1979.
- Antonín Langhamer, *Miloslav Jágr Ilustrace* (kat. výst.), Podještědské muzeum Karolíny Světlé v Českém dubě 1982.
- Antonín Langhamer, *Soudobí ilustrátoři klasické literatury* (kat. výst.), Oblastní galerie Liberec 1987.
- Antonín Langhamer, *Miloslav Jágr, Výbor z díla* (kat. výst.), Oblastní galerie Liberec 1989.
- Antonín Langhamer, Ilustrátor, malíř a pedagog Miloslav Jágr, *Z Českého ráje a Podkrkonoší: vlastivědný sborník*, sv. 16, Semily 2003, s. 276 – 284.
- Antonín Langhamer, Martin Hluboček, *Jaroslav Brychta, spoluzakladatel a tvůrce železnobrodského skla*, Město Železný Brod 2014.
- Věra Laštovková, *Moderní pohádka v tvorbě českých ilustrátorů* (kat. výst.), Oblastní galerie Liberec 1986.
- Irena Malá, Jak zrzci udělali tmou, *Zlatý máj*, 1992, č. 6, s. 372 – 373.
- *Malá československá encyklopedie*, sv. 3, Academia, Praha 1986, s. 142.
- Milada Matějovicová, Ljuba Štíplová /Kočkám vstup zakázán, *Zlatý máj*, 1973, č. 1, s. 53.
- Rudolf Matys, Březovského pohádkový čtyřlístek, *Zlatý máj*, 1970, č. 10, s. 657.
- *Nejhezčí dětem* (kat. výst.), Mánesova síň, Městský dům kultury v Karviné 1982.
- *Obrázky ze Sluníčka* (kat. výst.), Mladá fronta, Praha 1982.
- František Nepil, *Miloslav Jágr ilustrace* (kat. výst.), Podkrkonošské muzeum v Nové Pace 1981.
- Osmý trpaslík pana Háby, *Filmový přehled*, 1981, č. 8, s. 41.
- Pavla Pečínková, *Josef Čapek*, Svoboda, Praha 1995.

- Arsen Pohribný, Jágra zpívati viděti, *Zlatý máj*, 1965, č. 1, s. 43.
- Projekt. *Filmový přehled*, 1982, č. 3, s. 41 – 42.
- Jan Poš, Výtvarník a režie Miloslav Jágr, *Film a doba*, 1981, č. 5, s. 293 – 295.
- Jan Poš, *Výtvarníci animovaného filmu*, Odeon, Praha 1990.
- Jan Poš, Miloslav Jágr, výtvarník-filmař-pedagog, in: Stanislav Ulver (ed.), *Animace a doba*, Sdružení přátel odb. film. tisku, Praha 2004, s. 281 – 284.
- Jan Simota, *Výstava prací pedagogů Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze* (kat. výst.), VŠUP, Praha 1976.
- Slavné výročí, *Filmový přehled*, 1986, č. 1, s. 42.
- Eva Stahn, *Paul Klee*, Bern 1973.
- Blanka Stehlíková, *Čeští ilustrátoři pohádek*, Obelisk, Praha 1970.
- Blanka Stehlíková, Nové výtvarné tendence v knížkách pro malé děti, *Zlatý máj*, 1980, č. 2, s. 86 – 92.
- Blanka Stehlíková, *Čeští a Slovenští ilustrátoři knih pro malé děti*, Albatros, Praha 1980.
- Blanka Stehlíková, *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*, Albatros, Praha 1984.
- Blanka Stehlíková, Jiří Kalousek – ilustrátor, in: *Jiří Kalousek 1925-1986* (kat. výst.), České muzeum výtvarných umění, Praha 1999.
- BSt [Blanka Stehlíková], heslo Jágr, in: Anděla Horová (ed.), *Nová encyklopedie českého výtvarného umění, Dodatky*, Academia, Praha 2000, s. 318.
- Blanka Stehlíková, *Příběh české ilustrované dětské knihy 1900 – 2000*, Sladovna, Písek 2010.
- *Sborník Bienále ilustrácií Bratislava '71*, Slovenská národná galéria, Bratislava 1971.
- Jan Strnad, Miloslav Jágr ilustrátor, *Jizerská kóta 0428*, 1996, č. 4, s. 22 – 31.
- Marta Šimová, Dvě výročí Miloslav Jágra, *Synchron*, 2007, č. 3, s. 23 – 25.
- Igor Švec, *Súčasná československá ilustrácia detskej knihy BIBIANA*, Bratislava 1989.

- Jana Turková, *Autorská pohádka v současné české literatuře pro děti*, magisterská diplomová práce, PF JČU, České Budějovice 2011.
- Jaroslav Voráček, Aktuální náměty dominují, *Zlatý máj*, 1981, č. 10, s. 260.
- Jarka Votýpková, Naše téma – ilustrátoři a ilustrace knih pro děti, *Zlatý máj*, 1993, č. 4 – 5, s. 167 – 168.
- Vladimír Voznička, Rozhovor o četbě a čtenářství s Miloslavem Jágrem, *Čtenář*, 1982, č. 12, s. 414 – 417.
- Igor Zhoř, Miloslav Jágr – Hana Prošková/Hledejte kolečka, *Zlatý máj*, 1971, č. 6, s. 388.

Internet:

<http://www.christies.com/lotfinder/paintings/raoul-dufy-livre-dor-de-marianne-5406943-details.aspx>

vyhledáno 30. 3. 2015

<http://vis.idu.cz/Persons.aspx>

vyhledáno 2. 4. 2015

<https://www.narodnifonoteka.cz/Author/Home?author=J%C3%A1gr%2C+Miloslav&type=Author>

vyhledáno 2. 4. 2015

www.citarny.cz/index.php/ilustratori-cesko/608-jagr-miloslav

vyhledáno 10. 3. 2015

www.bibiana.sk

vyhledáno 1. 2. 2015

TEXTOVÁ PŘÍLOHA

Zkratky

ÚLUV – Ústředí lidové umělecké výroby

SČVU – Svaz českých výtvarných umělců

ČFVU – Český fond výtvarných umělců

ČS – Československý spisovatel

1. Ceny a čestná uznání

1953 1. cena za návrh tisku pro ÚLUV

1954 1. cena za návrhy skleněných figurek pro Železnobrodské sklo

1958 1. cena za návrhy upomínkových skleněných figurek a návrh grafického řešení expozic lázeňství a loutek pro čs. pavilon na *EXPO 58* v Bruselu

1978 Čestné uznání v soutěži *Nejkrásnější kniha roku*

– O. Sirovátka: *Plný pytel pohádek*, 1978

1978 *Výroční cena nakladatelství Albatros*

1979 Čestné uznání v soutěži *Nejkrásnější kniha roku*

– Anton P. Čechov, *Humoresky*,

1979 Čestné uznání v soutěži *Nejkrásnější kniha roku*

- Václav Čtvrtek: *Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni*, 1979
- 1980 *Stříbrný orel* v Nice
 - Václav Čtvrtek: *Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni*, Praha 1979
- 1980 Čestné uznání v soutěži *Nejkrásnější kniha roku*
 - Miloslav Jágr, *Kluk s křídly*, Praha 1980
- 1981 Plaketa *Bienále ilustrací Bratislava*
 - Václav Čtvrtek, *Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni*, Praha 1979
- 1981 Čestné uznání v soutěži *Nejkrásnější kniha roku*
 - Miloslav Jágr, František Nepil, *Podívanky*, Praha 1981
- 1982 Čestné uznání na XX. mezinárodním festivalu filmů pro děti v Gijonu
za režii animovaného filmu *Cirkus Animo*
- 1983 Čestné uznání v soutěži *Nejkrásnější kniha roku*
 - Miloslav Jágr, *Pan Tužka a slečna Pastelka, o psu Gumovi nemluvě*, Praha 1983
- 1984 Čestné uznání v soutěži *Nejkrásnější kniha roku*
 - Miloslav Jágr, *Osmý trpaslík pana Háby*, Praha 1984
- 1987 Výroční cena SČVU a ČFVU
za rok 1986
- 1993 *Zlatá stuha*
 - Miloslav Jágr, *Jak zrzci udělali tmou*, Albatros, Praha 1992
- 1996 *Výroční cena nakladatelství Albatros* za celoživotní tvorbu
- 1998 *Zlatá stuha*
 - Pavel Šrut, *Ezopovy bajky*, Albatros, Praha 1998

2. Výstavy

2.1. Samostatné výstavy:

- 1961 Semily, *Muzeum dělnického hnutí*
Jablonec nad Nisou, *Muzeum skla a bižuterie*
- 1975 Vysoké nad Jizerou, *Vlastivědné muzeum*
- 1976 Praha, *Malá galerie ČS*
- 1977 Praha, *Galerie Albatros*
Praha, *Dům čs. dětí a mládeže na Pražském hradě*
Sobotka, *Šolcův dům*
- 1978 Chomutov, *Okresní knihovna*
Rychnov nad kněžnou, *Orlická galerie*
- 1979 Liberec, *Oblastní galerie*

1980 Praha, *Malá galerie*
1981 Nová Paka, Suchardův dům
1982 Český Dub, *Podještědské muzeum Karolíny Světlé*
1982 Praha, *Galerie Albatros*
1983 Blansko, Dům kultury
1983 Náchod, Okresní knihovna
1985 Semily, Muzeum
1987 Blansko, Dům kultury
1987 Boskovice, Městská knihovna
1988 Malá Skála
1989 Liberec, *Oblastní galerie*
1992 Praha, *Galerie Uranie*
1993 Příbram, Dům kultury – Ilustrace z knih Františka Nepila
2003 *Muzeum a Pojizerská galerie Semily* – výstava děl z 80. a 90. let
2008 Praha, Portheimka
2010-2011 Písek, *Sladovna*
2011 Liberec, *Naivní divadlo*

2.2. Společné výstavy:

1971 Bratislava, *Bienále ilustrací Bratislava*
1972 Bologna
1975 Barcelona
Bologna
Peking
1976 Praha, Výstava prací pedagogů Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze
1977 Bologna
Bratislava, *Bienále ilustrací Bratislava*
1979 Nice
Bratislava, *Bienále ilustrací Bratislava*
1981 Praha, Nejhezčí dětem, přehlídka knižních ilustrací nakladatelství Albatros za rok 1981
– vystavené ilustrace z knih *Podívánky, Naschválníci*
Bratislava, *Bienále ilustrací Bratislava*
1982 Praha, Obrázky ze Sluníčka
– vystavené ilustrace z knihy *Pták Ohnivák*
Brno

1984 Mnichov

Brno

Barcelona

1985 Bratislava, *Bienále ilustrací Bratislava*

2011 Havlíčkův Brod, *Současná ilustrační tvorba, Galerie výtvarného umění v*

Havlíčkově Brodě, konaná 4. 10 – 25. 11. 2011

3. Studenti

Seznam zahrnuje studenty, kteří studovali v ateliéru televizní a filmové grafiky pod vedením Miloslava Jágra. Působil zde v letech jako 1960 – 1970 jako asistent prof. Hoffmeistera, od roku 1970 ateliér vedl a v roce 1992 jej předává Jiřímu Bartovi.

Seznam zahrnuje i studenty, kteří započali studium u prof. Hoffmeistera a dokončili jej za vedení Jágra. Taktéž studenty, kteří dokončily své studia u Jiřího Barty nebo během studia přestoupili do jiného ateliéru. V takovém případě uvádím jméno profesora, u kterého student absolvoval.

Zkratka:

Abs. - absolvoval u

Stanislav Holý	1971	Eva Sýkorová – Pekárková	1986
Jan Ungrád	1971	Šarlota Filčíková – Zahrádková	1986
Marcela Halousková – Dudová	1972	Michal Zeman	1986
Kateřina Nováková	1972	Zuzana Loukotová – Hnátová	1987
Nina Čampulková – Kovářová	1973	abs . Quido Fojtík	
Ivan Karásek	1973	Michaela Pavlatová	1987
Jan Ungár	1973	Eva Frantová	1986
Vladimír Krb	1974	Ondrej Slivka	1987
Petr Sís	1974	Jan Balaj	1988
Blanka Šperková	1974	Tereza Kučerová	1988
To – Ngoc – Thanh	1974	Lucie Svobodová	1988
Klára Trnková	1974	Tomáš Čepek	1989
Jiří Barta	1975	Miroslav Pogan	1989
Dang Duc Hien	1975	Zuzana Vojtová	1989
Dagmar Doubková	1975	Luděk Bárta	1990
Boris Masník	1975	Gabriela Nováková	1990
Marie Satrapová	1975	Matěj Forman	1991
Luboš Grunt	1976	Barbara Šalamounová	1991
Liana Hamzová – Matušáková	1976	Emília Zankova – Boteva	1991

Arnoštka Juračková	1976	Vítězslava Štrbová – Krocová	1992
Assen Munning	1976	abs. Jiří Šalamoun	
Spyros Demetriades	1976	Markéta Othová	1993
Kamila Klugová	1977	abs. Jiří Šalamoun	
Emil Vrablianski	1977	Michal Beneš	1994
František Flašar	1979	Zuzana Vyhňálková	1994
Kateřina Marinová – Vimrová	1979	abs. Jiří Barta	
Zdeňka Záborská	1979	Michaela Kukovičová	1995
Dagmar Ježková – Grimová	1980	Veronika Doutlíková	1996
Marie Kočí – Kovaříková	1980	Martin Fišer	1996
Penčo Kunčev	1980	abs. Jiří Barta	
Josef Kurský	1980	Denisa Prošková – Trnková	1996
Atanas Michalčev	1980	abs. Jiří Šalamoun	
Jindřich Prášil	1980	Marcel Zemánek	1996
Martin Strnadel	1980	abs. Jiří Barta	
Eva Kalinová	1981	Helena Dušková	1997
Ingrid Glaserová	1982	abs. Jiří Barta	
František Skála	1982	Galina Hůlová	1997
Zuzana Bartová – Zintlová	1983	abs. Jiří Barta	
Pavel Koutský	1983	Lenka Kotuláková – Naubauerová	1997
Šárka Remešová	1983	abs. Jiří Barta	
Zuzana Vorlíčková – Marešová	1983	Štěpán Janík	1998
Lucie Dvořáková – Šedivá	1983	abs. Jiří Barta	
Petra Fundová – Ružová	1984	Lukáš Fišárek	1999
Veronika Palečková	1986	abs. Jiří Barta	
abs. František Burant		Jakub Zich	2001
		abs. Jiří Barta	

4. Divadlo

Spolek divadelních ochotníků „Tyl“ v Železném Brodě				
HEREC				
inscenace	režie	scéna	role	rok
<i>Zuzana Vojtřová</i>	Oldřich Žák	Oldřich Žák	pasáček	1943
<i>Fialový mstitel</i>	Jaroslav Balatka	Vladislav Mlejnek	František	1946
<i>Hodiny a sen</i>	Jaroslav Páv	Oldřich Žák	Řehoř	1946
<i>Tři zlaté vlasy děda Vševeda</i>	Jiří Vágner	Vladislav Mlejnek	Plaváček	1946
<i>Enšpígl aneb Každou chvíli jiné čtveráctví</i>	?	?	Enšpígl	1946
<i>Rukopis času</i>	Jaroslav Páv	Miloslav Jágr	Pavel	1946
<i>Adam stvořitel</i>	Vladimír Mlejnek	Miloslav Jágr	Adam	1947

<i>Vassa Železnovová</i>	Marie Svobodová	Zdeněk Lokay	Jevgenij, jeho syn	1948
<i>Boženka přijde</i>	Vladislav Mlejnek	Jaroslav Balatka	Váňa, člověk po vojně	1951

KOSTÝMY			
inscenace	režie	scéna	rok
<i>Fialový mstitel</i>	Jaroslav Balatka	Vladislav Mlejnek	1946
<i>Slovanské nebe</i>	Jaroslav Páv	Jaroslav Páv	1950
<i>Radúz a Mahulena</i>	Jaroslav Páv	Miloslav Jágr	1950
<i>Boženka přijde</i>	Vladislav Mlejnek	Jaroslav Balatka	1951
<i>Hrátky s čertem</i>	Vlastimil Kopal	Jan Schmid, František Vízner, Karel Vaňura	1955

SCÉNA			
inscenace	režie	kostýmy	rok
<i>Grand hotel Nevada</i>	Jaroslav Páv	?	1946
<i>Rukopis času</i>	Jaroslav Páv	?	1946
<i>Adam stvořitel</i>	Vladimír Mlejnek	?	1947

Spolupráce s ostatními divadly				
KOSTÝMY				
	inscenace	režie	scéna	rok
Realistické divadlo	<i>Léto a dým</i>	Jiří Dalík	Jiří Dvořák	1965
	<i>Počestný podvodník</i>	František Laurin	Miloslav Jágr	1965

	<i>Strýček Váňa</i>	Jiří Dalík	Jan Sládek	1965
	<i>Ach, ta léta bláznivá</i>	Jiří Dalík	Miloslav Jágr	1966
	<i>Don Juan a jeho sluha</i>	Jiří Dalík	Jiří Dvořák	1971
Hudební divadlo v Karlíně	<i>Pánská volenka</i>	?	?	1961
	<i>Dobrý voják Švejk</i>	Rudolf Vedral Leo Spáčil	Miloš Tomek	1962
	<i>Fra Diavolo aneb Hostinec v Terracině</i>	František Paul	Miloslav Jágr, Jan Rott	1962
	<i>U bílého koníčka</i>	Rudolf Vedral	Miloslav Jágr	1971
	<i>Slovácká princezna</i>	František Paul	Oldřich Šimáček	1971
	<i>Vzhůru na Madeiru</i>	František Paul	Jan Rott	1974
	<i>Bílý akát</i>	František Paul	Miloslav Jágr	1974
	<i>Tajemství modré růže</i>	Miloš Zavřel	Miloslav Jágr	1975
Divadlo J. K. Tyl Plzeň	<i>Dobrý voják Švejk</i>	Robert Kurka	Miloš Tomek	1960
Divadlo V. Nezvala Karlovy Vary	<i>Drak je drak</i>	Rudolf Vedral	Miloš Tomek	1963
Východočeské divadlo Pardubice	<i>Nora</i>	Jiří Dalík	Jiří Dvořák	1965
Městské divadlo Kolín	<i>Jedenácté přikázání</i>	Karel Lhota	František Skřípek	1967
Jihočeské divadlo České Budějovice	<i>Smrt obchodního cestujícího</i>	Jiří Dalík	Jiří Fiala	1967
	<i>Dalskabáty, hříšná ves</i>	Zdeněk Míka	Vlastimil Koutecký	1968

5. Filmografie

5.1. Autorský film

Vincek sklář, diplomová práce, režie, námět, scénář a výtvarník: Miloslav Jágr, 1952

Osmý trpaslík pana Háby, režie, námět, scénář a výtvarník: Miloslav Jágr, 1980

5.2. Výtvarník

Hloupá žába (The Foolish Frog), režie: Gene Deitch, 1971

Ježčí kůže, televizní inscenace, režie: Libuše Koutná, 1978

Vo Briketě, televizní inscenace, režie: Libuše Koutná, 1977

5.3. Režie

Pokusníček, režie: Arna Juračková, Miloslav Jágr, 1977

Ptákopták, režie, námět: Miloslav Jágr, 1977

Strašidlo ve škole, režie: Miloslav Jágr, Luboš Grunt, 1977

Cirkus Animo, režie, námět: Miloslav Jágr, 1981

Slavné výročí, režie, námět, scénář: Miloslav Jágr, 1985

5.4. Autor námětu

Buben, režie: Kamila Klugová, 1977

Ptákopták, režie, scénář: Miloslav Jágr, 1977

Projekt, režie: Jiří Barta, 1981

Vari, vary, režie: Eva Kalinová, 1981

Kouříte?, režie, scénář: Miloslav Jágr, výtvarníci: Emilie Zanková (*Kavárna*),
Luděk Bárta (*Souboj*), Klára Jirásková (*Útěk*), Barbara Šalamounová (*Maminka*),
Michal Beneš (*Plášť*) Michal Čepek (*Věnec*), 1989

Křížovka, režie, scénář, výtvarnice, animace: Michaela Pavlatová, 1989

5.5. Scénárista

Buben, režie: Kamila Klugová, 1977

Pokusníček, režie: Arna Juračková, Miloslav Jágr, 1977

Ptákopták, režie, námět: Miloslav Jágr, Hana Doskočilová, 1977

Strašidlo ve škole, režie: Miloslav Jágr, Luboš Grunt, 1977

Zahradník a jeho pán, režie: Assen Munning, 1977

Na věčnou památku, režie: Dagmar Doubková, 1975

5.6. Filmový architekt

O hruškách ušatkách a jablíčku parohátku, televizní inscenace, režie: Libuše Koutná, 1979

Ivanka a Marijka, televizní inscenace, režie: Libuše Koutná, 1979

5.7. Umělecká spolupráce

Stará panna, režie Lenka Kerelová 1971

Zahradník a jeho pán, režie: Assen Munning, 1977

Houslový koncert, režie, námět, scénář, animace: Pavel Koutský, 1981

Trojforum, režie: Pavel Koutský, 1981

5.8. Propagační filmy

Barvy laky

Romance v rukavicích

Společné stravování ve vesnici

Koncert pro pět

Černý chléb

KATALOG ILUSTROVANÝCH KNIH

Poznámka ke katalogu

Seznam knih je řazen chronologicky podle roku prvního vydání. Pokud u nových vydání došlo ke změně ilustrací, uvádím stručně rozdíl oproti původnímu vydání v poznámce.

U každé knihy je uveden spisovatel, název díla, nakladatelství, místo a rok vydání. Dále následují údaje o počtu a druhu ilustrací. Pokud autor řešil přebal, obálku a předsádku, uvádím tyto údaje před počtem ilustrací.

U dohledaných originálních předloh k ofsetovému tisku uvádím techniku.

Dále u některých titulů uvádím ocenění, literaturu a odkaz na obrazovou přílohu.

Ilustrace jsou rozděleny na ilustrace menšího formátu, ilustrace na celé straně a dvojstraně.

Miloslav Jágr ilustroval nad 100 titulů, knížky s Jágrovými ilustracemi vyšly také anglicky, finsky, japonsky, polsky, maďarsky, německy a slovensky. Katalog neuvádí kompletní bibliografii.

Zkratky

SNDK – Státní nakladatelství dětské knihy

SPN – Státní pedagogické nakladatelství

1. Marie Kubátová, *Pohádky pro rozcáplíky*, SNDK, Praha 1959

obálka, předsádka

86 dvoubarevných ilustrací

Technika: nezjištěno

Poznámka: Vydání z roku 1995 obsahuje 74 barevných ilustrací. Přestože nakladatelství otisklo méně ilustrací a v jiném pořadí, předlohou zůstaly původní ilustrace z roku 1959.

2. *Knihy na palubu III*, SNDK, Praha 1960

Poznámka: nedohledáno

3. Karel Černý, *Špity, špity, bábo*, SNDK, Praha 1960,

obálka, předsádka

91 barevných ilustrací

Technika: kvaš, tuš

Literatura: Pavlína Blahotová, Vzpomínání malíře a ilustrátora, profesora Miloslava Jágra,

Květy, 1993, č. 3, s. 29.

4. Jaroslava Blažková, *Tóno, ja a mravce*, Mladé letá, Bratislava 1961

obálka, předsádka

60 jednobarevných ilustrací na barevném podtisku

Technika: nezjištěno

5. František Bartoš, *O velké řepě*, SNDK, Praha 1961

obálka

12 celostranných barevných ilustrací

Technika: nezjištěno

Poznámka: Vyšlo s pozměněnými ilustracemi v nakladatelství Albatros 1979.

6. Klára Jarunková, *Můj tajný zápisník*, SNDK, Praha 1961

obálka, předsádka

34 jednobarevných ilustrací na barevném podtisku, 1 celostranná ilustrace na barevném podtisku

Technika: nezjištěno

7. Antoine-Chrysostome Quatremere de Quincy, *Poslední drak*, SNDK, Praha 1962

obálka

27 jednobarevných ilustrací, 8 celostranných barevných ilustrací

Technika: tuš, kvaš

Obrazová příloha: [20]

8. Jerzy Broszkiewicz, *Vel'ká, váščia a najväščia*, Mladé letá, Bratislava 1962

obálka, předsádka

33 jednobarevných ilustrací na barevném podtisku

Technika: nezjištěno

9. Věra Adlová, *Honička nad Prahou*, SNDK, Praha 1962

obálka, předsádka

22 barevných ilustrací, 8 celostranných barevných ilustrací

Technika: nezjištěno

10. Karel Šiktanc, *Pohádky chudé na řádky*, SNDK, Praha 1962

35 barevných ilustrací

Technika: nezjištěno

11. Karel Jaromír Erben, *Dlouhý, Široký, Bystrozraký*, SNDK, Praha 1963

obálka, předśádka

10 barevných ilustrací, 3 celostranné barevné ilustrace

Technika: nezjiřtěno

Literatura: Ľuboř Jurík, Svet detskej fantázie, Miloslav Jágř, *Pražské rozhovory*, Bratislava 1988.

12. Maria Konopnicka, *O modřém zlatu*, SNDK, Praha 1963

obálka

10 řernobílých ilustrací, 2 celostranné řernobílé ilustrace

Technika: nezjiřtěno

13. *Prodaná nevěřta* 1, 2, SNDK, Praha 1963

Poznámka: nedohledáno

14. Otfried Preussler, *Malá řarodějnice*, SNDK, Praha 1964

obálka

27 barevných ilustrací

Technika: kvař, tuřka

15. Frantiřek Hrubín, *Vítek hádá dobře*, SNDK, Praha 1965

obálka, předśádka

18 celostranných barevných ilustrací

Technika: nezjiřtěno

16. Karel řiktanc, *Kapela pana Anděla*, SNDK, Praha 1965

obálka, předśádka

25 barevných ilustrací, 2 celostranné barevné ilustrace

Technika: nezjiřtěno

17. Frantiřek Nechvátal, *Řikadla*, SNDK, Praha 1966

obálka

10 barevných ilustrací

Technika: nezjiřtěno

18. František Nepil, *Pohádky z pekelce*, Nakladatelství Růže, České Budějovice 1967

přebal, obálka, předsádka,

30 jednobarevných ilustrací na barevném podtisku, 5 celostranných jednobarevných ilustrací na barevném podtisku

Technika: nezjištěno

Poznámka: Vyšlo s pozměněnými ilustracemi v nakladatelství SEDISTRA 1996.

19. Vincent Šikula, *Trampoty s helikónem*, SNDK, Praha 1967

přebal, obálka, předsádka

14 barevných ilustrací, 5 celostranných barevných ilustrací, 1 dvoustranná barevná ilustrace

Technika: nezjištěno

Obrazová příloha: [21]

20. Nils – Olof Franzén, *Veledetektiv Agaton Sax*, SNDK, Praha 1968

obálka

25 černobílých ilustrací

Technika: nezjištěno

21. Václav Habr, *Údolí bláznů*, nakladatelství České Budějovice, České Budějovice 1968

obálka

34 černobílých ilustracích

Technika: nezjištěno

22. František Nepil, *Jak se dělá chalupa*, Nakladatelství České Budějovice, České Budějovice 1968

přebal, obálka, předsádka

17 jednobarevných ilustrací na barevném podtisku, 4 černobílé ilustrace, 7 celostranných jednobarevných ilustrací na barevném podtisku

Technika: nezjištěno

23. Jaroslava Blažková, *Ostrov kapitána Hašašara*, Mladé letá, Bratislava 1969

obálka

23 jednobarevných ilustrací na barevném podtisku, 6 celostranných jednobarevných ilustrací na barevném podtisku

Technika: nezjištěno

24. Josef Věromír Pleva, *Budulínek a ještě dvě pohádky navíc*, Albatros, Praha 1969

obálka, předsádka

64 barevných ilustrací

Technika: nezjištěno

Obrazová příloha: [22]

25. Karel Poláček, *Metempsychóza, čili stěhování duší*, Československý spisovatel, Praha 1969

přebal, obálka

30 černobílých ilustrací

Technika: nezjištěno

Obrazová příloha: [23]

26. Bohuslav Březovský, *Nepovídej pohádky*, Svoboda, Praha 1970

obálka, předsádka

10 celostranných barevných ilustrací

Technika: nezjištěno

27. Václav Čtvrtek, *Jak šel Česílko Andulce pro bačkůrky*, Albatros, Praha 1970

obálka

17 barevných ilustrací

Technika: kvaš, tuš, tužka

Obrazová příloha: [24]

28. Karel Jaromír Erben, *Pták Ohnivák a liška Ryška*, Albatros, Praha 1970

obálka

5 barevných ilustrací, 3 celostranné barevné ilustrace

Technika: kvaš, tuš

29. Otakar Chaloupka, *Špalíček českých pohádek*, Lidové nakladatelství, Praha 1971

přebal, obálka, předśádka

80 barevných ilustrací, 26 celostranných ilustrací

Technika: kvař, tuř

Obrazová příloha: [25]

30. Otakar Chaloupka, *Nový řpalíček českých pohádek*, Lidové nakladatelství, Praha 1971

obálka, předśádka

72 barevných ilustrací, 20 celostranných barevných ilustrací

Technika: kvař

31. Ljuba řtíplová, *Kočkám vstup zakázán*, Albatros, Praha 1972

obálka, předśádka

44 barevných ilustrací, 8 celostranných barevných ilustrací

Technika: nezjiřtěno

Literatura: Milada Matějovicová, Ljuba řtíplová/Kočkám vstup zakázán,
Zlatý māj, 1973, ř.1, s. 53.

Obrazová příloha: [26]

32. Frantiřek Kábele, *řkola řeči*, Albatros, Praha 1972

obálka, předśádka

20 barevných ilustrací

Technika: nezjiřtěno

33. Jan Noha, *Panáčkovał zajíc v zelí*, Albatros, Praha 1972

obálka

10 celostranných barevných ilustrací

Technika: nezjiřtěno

34. Erich Kāstner, *Matýsek z krabičky od zápalek*, Albatros, Praha 1972

18 řernobílých ilustrací, 4 celostranné barevné ilustrace

Technika: nezjiřtěno

35. Karel May, *V zemi draka*, Albatros, Praha 1972

Poznámka: nedohledáno

36. Pete a Charles Seeger, *The Foolish Frog*, Macmillan, 1973

přebal, obálka

1 barevná ilustrace, 20 celostranných barevných ilustrací, 11 dvoustanných barevných ilustrací

Technika: nezjištěno

37. Josef Spilka, *Náš Krakonoš*, Lidové nakladatelství, Praha 1973

obálka, předsádka

46 barevných ilustrací, 22 celostranných barevných ilustrací

Technika: kvaš, tuš

Obrazová příloha: [27]

Literatura: František Holešovský, O Jágrově Krakonoši, *Zlatý máj*, 1974, č. 5, s. 304 –305.

38. Eduard Petiška, *Už si čtu pohádky*, Albatros, Praha 1974

obálka

17 barevných ilustrací, 10 celostranných barevných ilustrací

Technika: nezjištěno

39. Eduard Petiška, *Birlibán*, Albatros, Praha 1975

obálka, předsádka

52 barevných ilustrací, 9 celostranných barevných ilustrací

Technika: kvaš, tuš

Poznámka: S ilustracemi Miloslava Jágra bylo vydáno celkem 4x, pokaždé s pozměněnou obálkou. Vydal *Albatros* 1980, *Albatros* 1998, *Knižní klub* 2008.

40. Věra Adlová, *Pohádky pro Kačenku*, Albatros, Praha 1975

obálka, předsádka

31 barevných ilustrací, 8 celostranných barevných ilustrací

Technika: nezjištěno

41. Věra Provazníková, *Jak šlo vejce na houby*, Albatros, Praha 1976

obálka

10 barevných ilustrací

Technika: nezjištěno

42. Olga Štruncová, *Když jsem já sloužil*, Albatros, Praha 1976

obálka

10 celostranných barevných ilustrací

Technika: nezjištěno

43. Jan Šmíd, *Čisté radosti mého života*, Československý spisovatel, Praha 1977

obálka, předsádka

38 barevných ilustrací, 1 dvoustranná barevná ilustrace

Technika: kvaš, tuš

Poznámka: Pozdější vydání s černobílými ilustracemi

např. Československý spisovatel 1980.

44. Oldřich Sirovátka, *Plný pytel pohádek*, Albatros, Praha 1978

obálka, předsádka

36 barevných ilustrací, 13 celostranných barevných ilustrací

Technika: kvaš, tuš

Obrazová příloha: [28]

45. Jana Knitlová, *Talent na Julii*, Československý spisovatel, Praha 1978

1 jednobarevná (červená) ilustrace, 6 celostranných černobílých ilustrací

Technika: nezjištěno

Obrazová příloha: [29]

46. Marie Kubátová, *O heřmánkové víle a čarodějnickém učedníku*, Albatros, Praha 1978

obálka, předsádka

6 barevných ilustrací, 17 celostranných barevných ilustrací

Technika: kvaš, tuš

47. Anton Pavlovič Čechov, *Humoresky*, Lidové nakladatelství, Praha 1979

přebal, obálka

107 černobílých ilustrací, 16 celostranných barevných ilustrací

Technika: kvaš, tuš

Literatura: František Holešovský, *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*, Praha 1989, s. 130.

Obrazová příloha: [30]

Poznámka: Vyšlo s pozměněným přebalem a obálkou v nakladatelství Lidové nakladatelství 1988.

48. Václav Čtvrtek, *Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni*, Albatros, Praha 1979

obálka, předsádka

15 barevných ilustrací, 12 celostranných barevných ilustrací

Technika: kvaš, tuš

Poznámka: Vyšlo rozdělené na dva díly: *Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni – Stázina*, *Jak ševci zvedli vojnu pro červenou sukni – Kuba*, v nakladatelství Fragment 2008.

Ilustrace jsou stejné, ale rozdílně řazené a využívané v grafické úpravě v novém kontextu.

49. František Nepil, *Polní žínka Evelínka*, Albatros, Praha 1979

obálka, předśádka

46 barevných ilustrací, 8 celostranných barevných ilustrací

Technika: kvař, tuř

Obrazová příloha: [31]

Poznámka: Vyřlo s pozměněnými ilustracemi v nakladatelství *SEDISTRA* 1995,
z důvodu ztráty původních ilustrací v nakladatelství *Carmen*.

Vydání obsahuje 78 barevných ilustrací.

Vydání z roku 2002 a 2008 navazují na ilustrace z roku 1995.

50. Marie Kubátová, *Matka kopce*, Československý spisovatel, Praha 1980

přebal

2 černobílé ilustrace, 1 celostranná černobílá ilustrace

Technika: nezjiřtěno

51. Miloslav Jágř, *Kluk s křídly*, Albatros, Praha 1980

obálka, předśádka

3 barevné ilustrace, 13 celostranných barevných ilustrací, 15 dvoustanných barevných
ilustrací

Technika: kvař, tuř

Obrazová příloha: [33]

Literatura: Jan Strnad, Miloslav Jágř ilustrátor, *Jizerská kóta* 0428, 1996, ř. 4, s. 24.

52. Jiří Žáček, *Ahoj, moře*, Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha 1980

15 barevných ilustrací, 31 celostranných barevných ilustrací

Technika: kvař, tuř

Obrazová příloha: [32]

53. *Padesát pohádek východočeských autorů*, Kruh, Hradec Králové 1981

2 barevné ilustrace

Technika: kvař, tuř

54. František Nepil, *Naschválníci*, Albatros, Praha 1981

39 barevných ilustrací, 9 celostranných barevných ilustrací

Technika: kvaš, tuš

55. Miloslav Jágr, František Nepil, *Podívánky*, Albatros, Praha 1981

obálka, přebal

12 barevných ilustrací, 35 celostranných barevných ilustrací

Technika: kvaš, tuš

Obrazová příloha: [34]

Literatura: Pavlína Blahotová, Vzpomínání malíře a ilustrátora, profesora Miloslava

Jágra, *Květy*, 1993, č. 25, s. 29.

Miroslav Kudrna, Z nejkrásnějších knih 1981, *Zlatý máj*, 1982, č. 10, s. 599.

Jan Provazník, *Podívánky*, *Zlatý máj*, 1982, č. 8, s. 486.

56. Hermína Franková, *Vendula aneb Francouzština pro pokročilé*, Albatros, Praha 1981

přebal, předsádka

8 černobílých ilustrací, 8 celostranných černobílých ilustrací

Technika: nezjištěno

57. František Nepil, *Sřevíce z lýčí*, Práce, Praha 1982

obálka, předsádka, přebal

42 černobílých ilustrací, 5 celostranných černobílých ilustrací

Technika: tuš

58. Jiří Žáček, *365x dobrý den*, Albatros, Praha 1982

obálka

12 barevných ilustrací

Technika: nezjištěno

59. Zbyněk Malinský, *Vánoční pohádky*, Albatros, Praha 1983

obálka, předśádka

13 barevných ilustrací, 4 celostranné barevné ilustrace, 1 dvoustranná barevná ilustrace

Technika: kvař, tuř

60. Miloslav Jágř, *Pan Tuřka a slečna Pastelka, o psu Gumovi nemluvě*, Albatros, Praha 1983

obálka, předśádka

31 barevných ilustrací

Technika: tuř, tuřka, pastelka, koláž

Ocenění: Čestné uznání v soutěži Nejkrásnější kniha roku 1983

Literatura: Miroslav Kudřna, Co zavinila růřová nálada aneb Jágřova cesta za dětmi,
Zlatý máj, 1983, č.9, s. 543 – 545.

Obrazová příloha: [36]

61. Jiřř Kahoun, *Přskací kornoutek*, Albatros, Praha 1984

obálka, předśádka

66 barevných ilustrací, 44 celostranných barevných ilustrací

Technika: nezjiřtěno

62. Miloslav Jágř, *Osmý trpaslík pana Háby*, Albatros, Praha 1984

obálka, předśádka

30 barevných ilustrací, 2 celostranné barevné ilustrace

Technika: kvař, tuř, pastelka

Literatura: Miroslav Kudřna, Duha takhle brzy po ránu, to tu ještě nebylo,
Zlatý máj 1985, č. 6, s. 357.

Obrazová příloha: [37]

63. Antonín Pochop, *Krakonošova mísa a jiné pohádky a pověsti z horního Pojizeří*, Kruh, Hradec Králové 1984

obálka, předsádka

20 barevných ilustrací, 16 celostranných barevných ilustrací

Technika: nezjištěno

Literatura: Miroslav Kudrna, recenze *Krakonošova mísa*, *Zlatý máj* 1985, č.1, s. 58 – 59.

64. Karel Jaromír Erben, *Pohádky děda Vševěda*, Albatros, Praha 1985

přebal, předsádka

6 barevných ilustrací, 19 celostranných barevných ilustrací, 2 dvoustranné barevné ilustrace

Technika: kvaš, tuš

65. Jan Brzechwa, *Ptačí klepy*, Albatros, Praha 1986

obálka, předsádka

85 barevných ilustrací

Technika: nezjištěno

66. Jana Marhounová, *Miluji, tedy jsem*, Albatros, Praha 1986

obálka, předsádka

83 jednobarevných ilustrací na barevném podtisku, 1 celostranná jednobarevná ilustrace na barevném podtisku

Technika: nezjištěno

67. Miroslav Florian, *Letokruh*, Albatros, Praha 1986

obálka

4 barevné ilustrace, 12 celostránkových barevných ilustrací

Technika: nezjištěno

68. Eva Vančurová, *Úvahy o dětech a lidech v rodině*, SPN, Praha 1987

obálka

35 černobílých ilustrací

Technika: nezjištěno

69. Jiří Marek, *Pohádkové vyprávěnky o knoflíkářích a jiné čeládce*, Albatros, Praha 1987

obálka

41 černobílých ilustrací, 1 celostranná černobílá ilustrace

Technika: nezjištěno

70. Růžena Hamanová, *Chumelí se, sněží*, Albatros, Praha 1987

obálka, předsádka

59 barevných ilustrací, 6 celostranných barevných ilustrací, 4 dvoustranné barevné ilustrace

Technika: kvaš, tuš

71. Ota Hofman, *Dorián*, Albatros, Praha 1987

obálka

9 černobílých ilustrací, 8 celostranných černobílých ilustrací

Technika: nezjištěno

72. Marie Kubátová, *Pohádky lesního Pacholíčka*, Albatros, Praha 1988

obálka, předsádka

42 barevných ilustrací, 2 dvoustranné barevné ilustrace

Technika: nezjištěno

73. Jana Marhounová, *Od osamocení k nové rodině*, SPN, Praha 1988

obálka

27 barevných ilustrací

Technika: nezjištěno

74. Věra Plívová – Šimková, *Nefňukej, veverko*, Albatros, Praha 1989

obálka, předsádka

28 barevných ilustrací, 9 celostranných barevných ilustrací, 4 dvoustranné barevné ilustrace

Technika: nezjištěno

75. Ota Hofman, *Návrat na planetu Mikymauz*, Československý spisovatel, Praha 1989

obálka, předsádka

2 černobílé ilustrace, 11 celostranných černobílých ilustrací

Technika: nezjištěno

76. Jan Šmíd, *Návrat čistých radostí*, Československý spisovatel, Praha 1989

obálka, předsádka

33 barevných ilustrací, 2 dvoustranná barevná ilustrace

Technika: kvaš, tuš

Poznámka: Pozdější vydání s černobílými ilustracemi např. *Šulc – Švarc* 2011.

77. Miloslav Jágr, *Kam běží Pét'a?*, Albatros, Praha 1989

obálka

10 celostranných barevných ilustrací

Technika: kvaš, tuš, pastelky

78. Miloslav Jágr, *Čí je Pét'a?*, Albatros, Praha 1989

obálka

10 celostranných barevných ilustrací

Technika: kvaš, tuš, pastelky

79. Vladimír Levi Lvovič, *Problematické dítě aneb umění být druhým*, Lidové noviny, Praha 1990

73 černobílých ilustrací, 5 celostranných černobílých ilustrací

Technika: nezjištěno

80. František Nepil, *Kněžnin prsten*, Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Praha 1990

přebal, obálka

33 barevných ilustrací, 7 černobílých ilustrací, 11 celostranných barevných ilustrací

Technika: kvaš, tuš

81. Ota Pavel, *Zlatí úhoři*, Československý spisovatel, Praha 1991

obálka, předsádka

31 barevných ilustrací, 3 celostranné barevné ilustrace, 3 dvoustranné barevné ilustrace

Technika: nezjištěno

82. Elfriede Mairingerová, *Zhubneme za 12 týdnů*, Merkur, Praha 1992

52 černobílých ilustrací

Technika: nezjištěno

83. Miloslav Jágr, *Jak zrzci udělali tmu*, Albatros, Praha 1992

obálka

29 barevných ilustrací, 15 celostranných barevných ilustrací, 7 dvojstranných barevných ilustrací

Literatura: Jana Turková, *Autorská pohádka v současné české literatuře pro děti*
Magisterská diplomová práce, PF JČU 2011.

Irena Malá, Jak zrzci udělali tmu, *Zlatý máj*, 1992, č. 6, s. 372 – 373.

Ocenění: *Zlatá stuha* 1993

84. Karel Hvižd'ala, *Fialoví ježci*, Albatros, Praha 1992

obálka

23 černobílých ilustrací

Technika: nezjištěno

85. František Nepil, *Dobrou a ještě lepší neděli*, Radioservis, Praha 1992

přebal, obálka

73 černobílých ilustrací

Technika: tuš

86. Jan Šmíd, *Údolí nejčistších radostí*, Šulc a spol., Praha 1993

obálka

15 barevných ilustrací, 2 barevné celostranné ilustrace

Technika: nezjištěno

Poznámka: Pozdější vydání s černobílými ilustracemi např. *Šulc a spol.* 1998.

87. Susan Fountain, *Místo na slunci*, Arkadia, Praha 1994

obálka

70 černobílých ilustrací

Technika: nezjištěno

88. Jan Šmíd, *Malá Matty*, Šulc a spol., Praha 1996

obálka, předsádka

15 barevných ilustrací, 1 celostranná ilustrace, 2 dvoustranné barevné ilustrace

Technika: kvaš, tuš

89. Pavel Šrut, *Ezopovy bajky*, Albatros, Praha 1998

obálka

131 barevných ilustrací, 15 celostranných barevných ilustrací

Technika: kvaš, tuš

Ocenění: *Zlatá stuha* 1998

90. Jiří Kahoun, *Ustrašená strašidla*, Albatros, Praha 1999

obálka

33 barevných ilustrací

Technika: nezjištěno

91. Jan Šmíd, *Kulka od pána boha*, Šulc-Švarc, 2006

obálka

21 černobílých ilustrací, 1 celostranná černobílá ilustrace, 1 dvoustranná černobílá ilustrace

Technika: nezjištěno

92. Miloslav Jágř, *Veverek Koudelka a jiná slohová cvičení*, Kněžní klub, Praha 2007

obálka, předsádka

51 barevných ilustrací, 17 celostranných barevných ilustrací, 9 dvoustranných barevných ilustrací

Technika: kvaš, tuš

Omalovánky

1. František Bartoš, *O veliké řepě*, SNDK, Praha 1956

obálka

8 barevných ilustrací, 8 konturových replik

Technika: nezjištěno

2. Miloslav Jágř, *Z českých pohádek*, SNDK, Praha 1964

Poznámka: nedohledáno

3. Miloslav Jágř, Markéta Zinnerová, *Dlouhý, Široký a Bystrozraký*, Albatros, Praha 1974

obálka

7 barevných ilustrací, 7 konturových replik

Technika: nezjištěno

4. Karel Sýs, *Malovánky pro vtipálky*, Albatros, Praha 1976

obálka

16 barevných ilustrací, 16 konturových replik

Technika: nezjištěno

5. Miloslav Jágř, *Čert a Káča*, Albatros, Praha 1977

obálka

7 barevných ilustrací, 7 konturových replik

Technika: nezjištěno

6. Miloslav Jágř, Olga Prařáková, *Zvířátka a Petrovští*, Albatros, Praha 1972

obálka

7 barevných ilustrací, 7 konturových replik

Technika: nezjiřtěno

7. Miloslav Jágř, Hana Prořková, *Hledejte kolečka*, Albatros, Praha 1970

obálka

7 barevných ilustrací, 7 konturových replik

Technika: nezjiřtěno

Literatura: Igor Zhoř, Miloslav Jágř - Hana Prořková/Hledejte kolečka, *Zlatý mág*, 1971, č. 6, s. 388.

Karel Hvížďala, Miloslav Jágř, *Zlatý mág*, 1974, č. 6, s. 414.

8. Miloslav Jágř, Hana Prořková, *Hledejte čtverečky*, Albatros, Praha 1971

obálka

7 barevných ilustrací, 7 konturových replik

Technika: nezjiřtěno

Literatura: Igor Zhoř, Miloslav Jágř - Hana Prořková/Hledejte kolečka, *Zlatý mág*, 1971, č. 6, s. 388.

Karel Hvížďala, Miloslav Jágř, *Zlatý mág*, 1974, č. 6, s. 414.

9. Miloslav Jágř, *Mám já domek malovaný*, Albatros, Praha 1980

obálka

17 barevných ilustrací

Technika: kvař, tuř, pastelka, koláž

Poznámka: Vydáno pod názvem *Návody skřítka pastelky*.

Hlavní postava využívána v projektu Petra Vobořila *Malujeme pro skřítka Pastelku*.

10. Miloslav Jágř, *Vřude dobře, doma nejlépe*, Albatros, Praha 1983

obálka

14 barevných ilustrací

Technika: nezjiřtěno

Jiné

1. Miloslav Jágr, *Svět naruby*, Albatros, Praha 1975

obálka, 4x puzzle

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Obrazová příloha obsahuje fotografie z Jágrova života, fotografie uměleckých děl, reprodukce ilustrací, s důrazem na originální předlohy k ofsetovému tisku. Volba ilustrací z velké části vychází z ilustrátorova vlastního výběru jednotlivých děl pro výstavy. V případě uměleckých děl je uveden název, datum, technika a materiál. Rozměry nebylo možné vždy ověřit, z toho důvodu jsou uvedeny pouze u některých děl. V případě ilustrací jsou uvedeny rozměry u originálních předloh k ofsetovému tisku. Zdroj je uváděn u reprodukcí z knih a fotografií. Kurzívou jsou vyznačeny pouze původní názvy děl a ilustrací.

Obr. 1 Miloslav Jágr s rodiči, fotografie, rodinný archiv, reprofoto: Jitka Bohuňková

Obr. 2 Miloslav Jágr skicující u řeky Jizery, fotografie, rodinný archiv, reprofoto: Jitka Bohuňková

Obr. 3 *Inspiromat*, fotografie, archiv Dagmar Ferklové, reprofoto: Jitka Bohuňková

Obr. 4 Ateliér Adolfa Hoffmeistera, klauzury 1963, fotografie, archiv Dagmar Ferklové, reprofoto: Jitka Bohuňková

Obr. 5 Miloslav Jágr na nádraží v Amsterdamu, 1968, fotografie, rodinný archiv, reprofoto: Jitka Bohuňková

Obr. 6 Miloslav Jágr se studentem Ondřejem Slivkou, fotografie, reprofoto: Šarlota Filčíková

Obr. 7 Studenti Ateliéru filmové a televizní grafiky na VŠUP, fotografie, reprofoto: Šarlota Filčíková

Obr. 8 Jágrovi – dcera Hana, manželka Hana, Miloslav Jágr, pes Adámek a trpaslík pana Háby, fotografie, rodinný archiv, reprofoto: Jitka Bohuňková

Obr. 9 VPRD – Slavík Holík, Josef Lamka, Miloslav Jágr, Drahomíra Baruchová alias matka pluku, Josef Novák, Luboš Šperl, Jindřich Kovařík, fotografie, rodinný archiv, reprofoto: Jitka Bohuňková

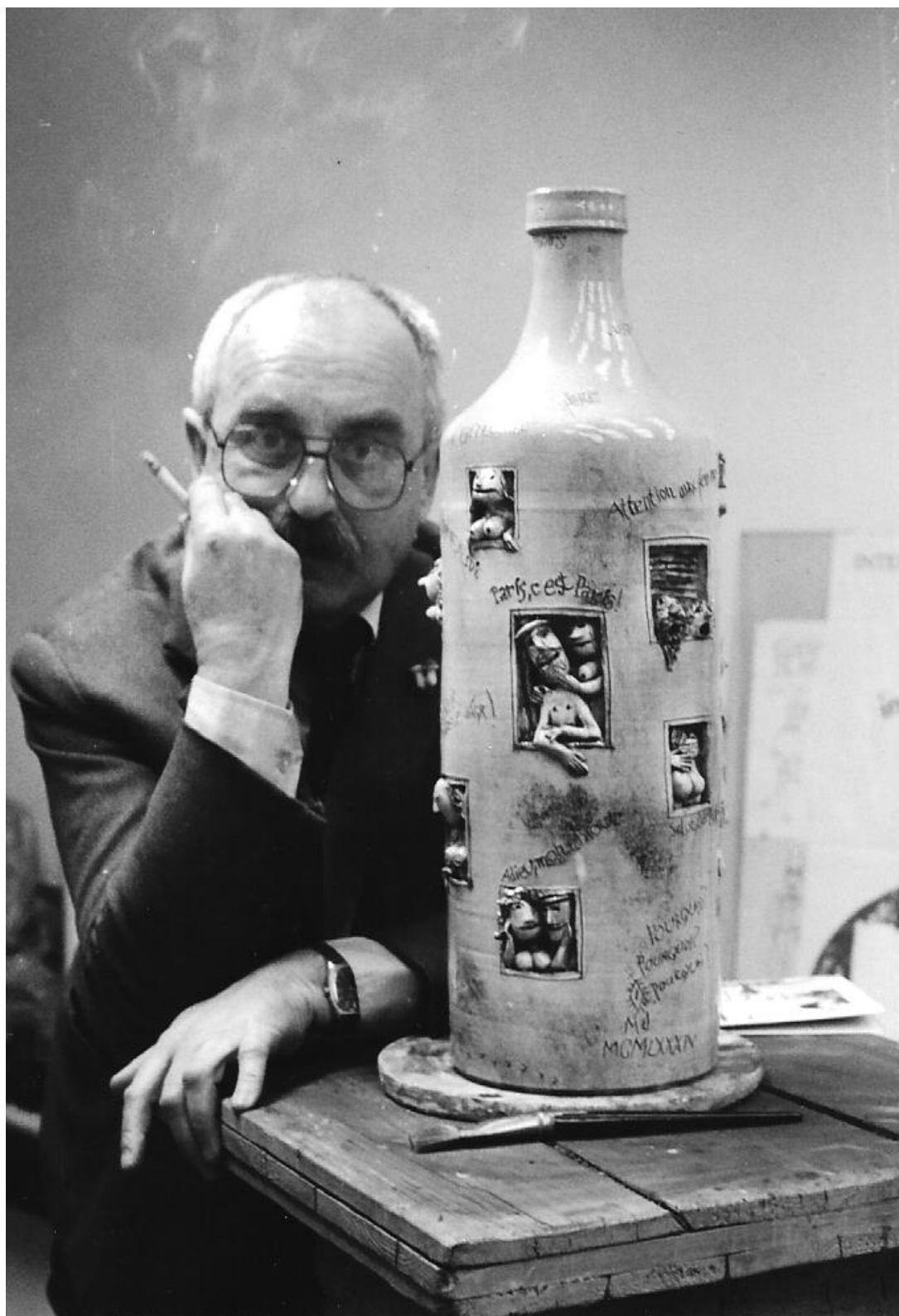
Obr. 10 Miloslav Jágr a František Nepil, rodinný archiv, reprofoto: Jitka Bohuňková

Obr. 11 Miloslav Jágr s vnučkou Terezkou, fotografie, rodinný archiv, reprofoto: Jitka Bohuňková

Obr. 12 Miloslav Jágr v ateliéru s Pařížskou lahví, fotografie, reprofoto: Šarlota Filčíková

Obr. 13 Návrhy na skleněné figurky, přelom 40. a 50 let, pastel, tuš, fix, papír, *Městské muzeum v Železném Brodě*, reprofoto: Petra Hejralová

Obr. 14 Sklenice s rytými motivy – Valach se psem, kohout, nedat., soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 15 *Zasadil dědek řepu*, 1951, tavená plastika, UPM, foto: Petr Červa

Obr. 16 *Domy*, 1958, olej, plátno, 34,5 x 28 cm, soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 17 *Tajný policista nad Troskami*, 1965, olej, lepenka, soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 18 *Přístav*, nedat., olej, dřevěná deska, 59 x 49 cm, soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 19 *Adam a Eva*, 1968, olej, dřevěná deska, 24,5 x 32,5 cm, soukromá sbírka, foto: Tereza Trynerová

Obr. 20 A. Quincy, *Poslední drak*, 1962, ilustroval Miloslav Jágr, *Mračenice*, kvaš, tuš, papír, 37 x 43 cm, soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

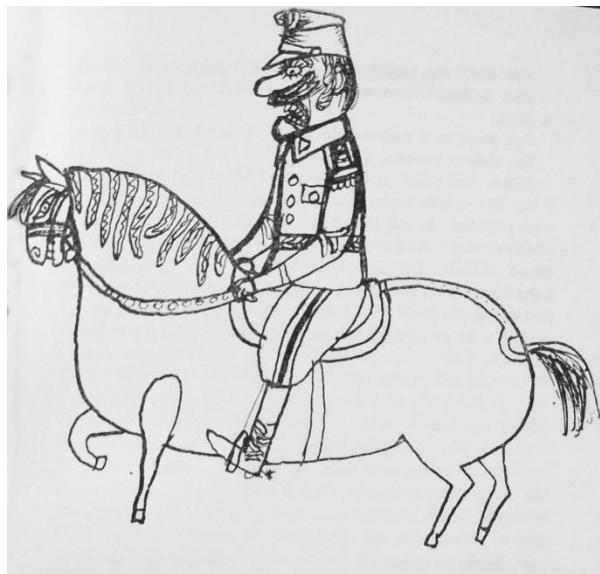
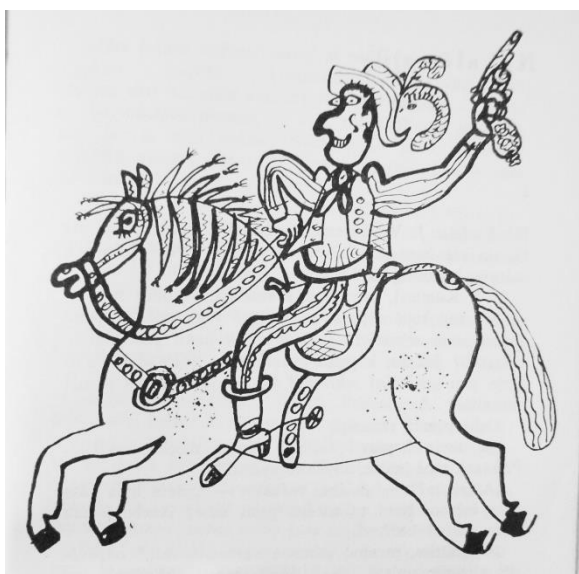
Obr. 21 V. Šikula, *Trampoty s helikónem*, 1967, ilustroval Miloslav Jágr, titulní list, ofsetový tisk, zdroj: Sukova knihovna v Praze, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 22 J. V. Pleva, *Budulínek a ještě dvě pohádky navíc*, 1969, ilustroval Miloslav Jágra, předsádka, ofsetový tisk, zdroj: Sukova knihovna v Praze, foto: Jitka Bohuňková

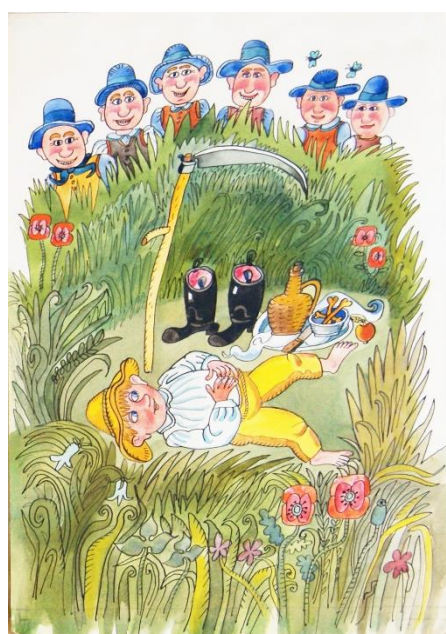
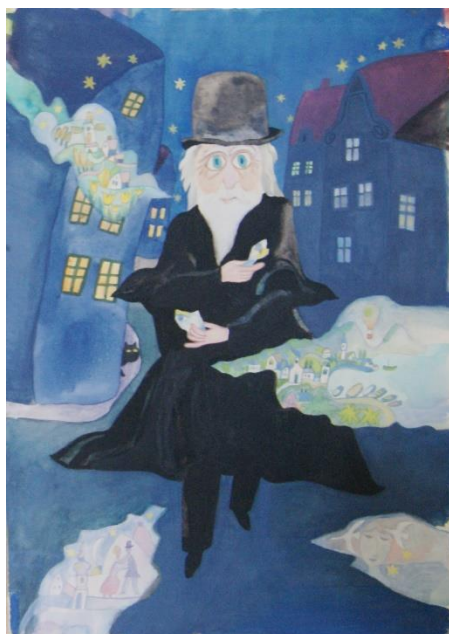
Obr. 23 K. Poláček, *Metempsychóza, čili stěhování duší*, 1969, ilustroval Miloslav Jágr
K. Poláček, *Metempsychóza, čili stěhování duší*, 1978, ilustroval Jiří Kalousek.
Noční cvičení, ofsetový tisk, zdroj: Národní knihovna v Praze, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 24 V. Čtvrtek, *Jak šel Česílko Andulce pro bačkůrky*, 1970, ilustroval Miloslav Jágr, závěrečná ilustrace, kvaš, tuš, papír, 20 x 27 cm, zdroj: soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

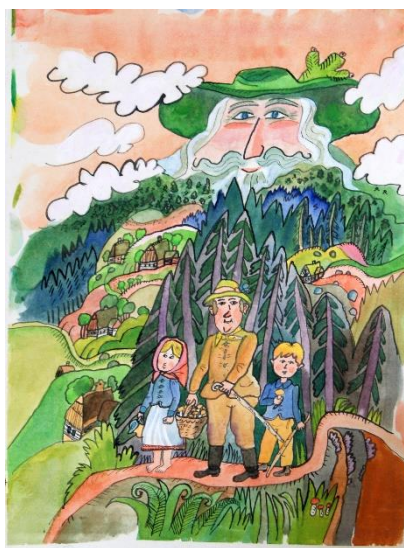
Obr. 25 O. Chaloupka, *Špalíček českých pohádek*, 1971, ilustroval Miloslav Jágr, *Jak kouzelník Pocifous rozdával sny*, kvaš, papír, 24 x 32, 5 cm, soukromá sbírka *O kohoutovi*, kvaš, papír, 19 x 25 cm, soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 26 L. Štíplová, *Kočkám vstup zakázán*, 1972, ilustroval Miloslav Jágr, *O kapříkovi*, ofsetový tisk, zdroj: Sukova knihovna v Praze, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 27 J. Spilka, *Náš Krakonoš*, 1973, ilustroval Miloslav Jágr, obálka, kvaš, tuš, papír, 23 x 30 cm, soukromá sbírka, *Hodný krakonoš*, kvaš, tuš, papír, 23 x 30, 5 cm, zdroj: soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 28 O. Sirovátka, *Plný pytel pohádek*, 1978, ilustroval Miloslav Jágr, *Princezna a čtyřiaadvacet myslivců*, kvaš, tuš, papír, 20,5 x 25 cm, soukromá sbírka, *Jak šel voják do pekla*, kvaš, tuš, papír, 19, 5 x 25 cm, zdroj: soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 29 J. Knitlová, *Talent na Julii*, 1978, ilustroval Miloslav Jágr, pohovor, ofsetový tisk, zdroj: Národní knihovna v Praze, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 30 A. P. Čechov, *Humoresky*, 1979, ilustroval Miloslav Jágr, zadní strana obálky, kvaš, tuš, papír, 27,8 x 30,4 cm, soukromá sbírka, předsádka, tuš, 40 x 33 cm, zdroj: soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 31 F. Nepil, *Polní žínka Evelínka*, 1979, ilustroval Miloslav Jágr, *Jak Evelínka sestrojila orloj*, ofsetový tisk, zdroj: Národní knihovna v Praze, foto: Jitka Bohuňková

F. Nepil, *Polní žínka Evelínka*, 1995, ilustroval Miloslav Jágr, zadní strana obálky, kvaš, tuš, papír, 18,6 x 21,6 cm, soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 32 J. Žáček, *Ahoj, moře*, 1980, ilustroval Miloslav Jágr, *Mořský koník*, kvaš, tuš, papír, 23,4 x 30 cm, soukromá sbírka, *Dopis v láhvi*, kvaš, tuš, papír, 23,4 x 30 cm, soukromá sbírka, *Kormoráni*, kvaš, tuš, papír, 23,4 x 30 cm, soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 33 M. Jágr, *Kluk s křídly*, 1980, ilustroval Miloslav Jágr, *Často se stávalo, že mne vítr zanesl daleko za školu*, kvaš, tuš, papír, 32 x 27 cm, soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 34 M. Jágr, F. Nepil, *Podívánky*, 1981, ilustroval Miloslav Jágr, titulní list, kvaš, tuš, papír 30 x 30, 8 cm, soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

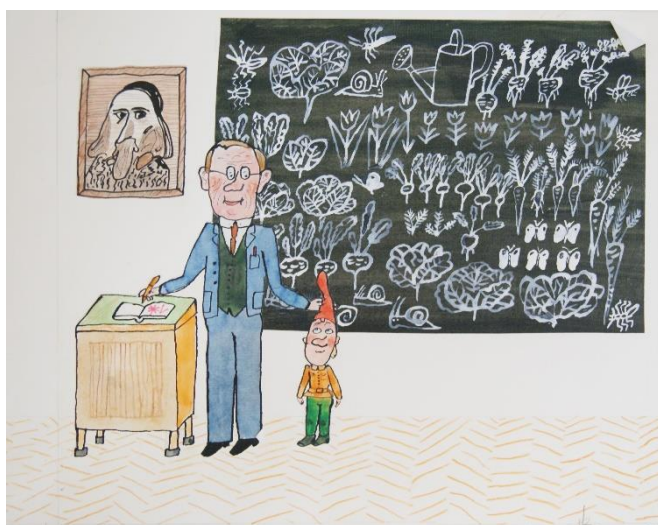
Obr. 35 M. Jágr, F. Nepil, *Podívánky*, 1981, ilustroval Miloslav Jágr, *Jaro*, kvaš, tuš, papír, 30 x 30, 8 cm a 30 x 30, 8 cm, soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

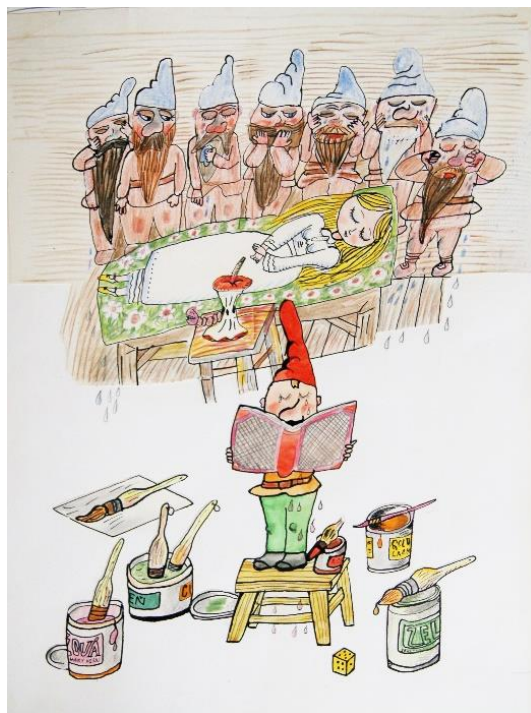
Obr. 36 M. Jágr, *Pan Tužka a slečna Pastelka, o psu Gumovi nemluvě*, 1983, ilustroval Miloslav Jágr, svatba, pastelka, tužka, 24,5 x 28,5 cm, zdroj: soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 37 M. Jágr, *Osmý trpaslík pana Háby*, 1984, ilustroval Miloslav Jágr, ve škole, kvaš, tuš, pastelka, papír, 28,5 x 24,4 cm, soukromá sbírka kouzelník, kvaš, tuš, pastelka, papír, 29,6 x 31,1 cm, soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 38 M. Jágr, *Osmý trpaslík pana Háby*, 1984, ilustroval Miloslav Jágr, pohádka o Sněhurce, kvaš, tuš, pastelka, papír, 35 x 28 cm, soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 39 M. Jágr, *Veverek Koudelka a jiná slohová cvičení*, 2007, ilustroval Miloslav Jágr, veverek Koudelka v parku, kvaš, tuš, papír, 23,7 x 19,5 cm, soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 40 M. Jágr, H. Prošková, *Hledejte kolečka*, 1970, ilustroval Miloslav Jágr.
Zdroj: Sukova knihovna, Foto: Jitka Bohuňková

Obr. 41 Časopis *Čtenář*, 1990, č. 7, s. 20, ilustroval Miloslav Jágr.
Zdroj: Vědecká knihovna v Olomouci, Foto: Jitka Bohuňková

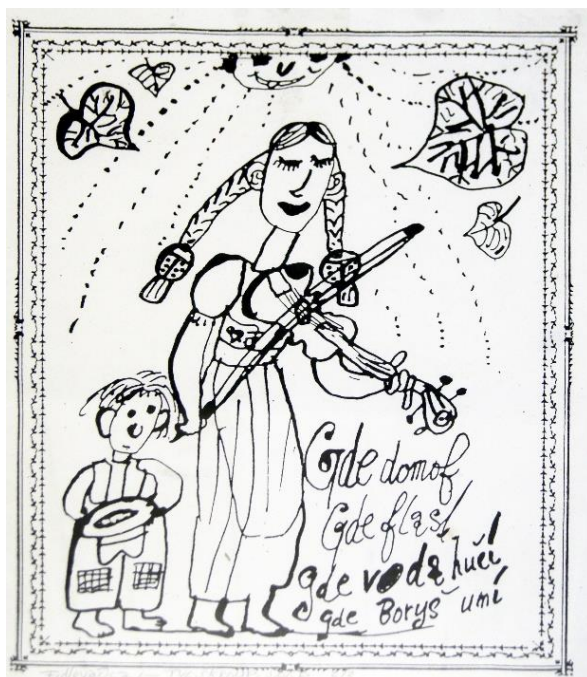
Obr. 42 *Jezdec na koni*, nedat., glazovaná keramika, 22 x 34 cm, soukromá sbírka,
foto: Jitka Bohuňková

Obr. 43 *Pařížská láhev*, kolem 1988, glazovaná keramika, 19 x 55 cm, soukromá sbírka,
foto: Jitka Bohuňková

Obr. 44 *Fidlovačka*, Tyl, Škroup, Jágr, kolem 1983, serigrafie, papír, Maloskalská galerie Josefa Jíry, foto Jitka Bohuňková

Obr. 45 *Vánoční procházka*, Unicef 1995, kvaš, tuš, 30 x 21 cm, soukromá sbírka, foto: Jitka Bohuňková

Obr. 46 *Hrátky s čertem*, 1954, návrhy kostýmů.

Karborund, pastel, tuš, 21 x 30 cm.

Lucius, pastel, tuš, 21 x 30 cm.

Zdroj: SOkA Jablonec nad Nisou, Foto: Jitka Bohuňková

Obr. 47 *Hrátky s čertem*, 1954, návrh scény.

Teofilova poustevna, akvarel, tuš, 26,8 x 14,7 cm.

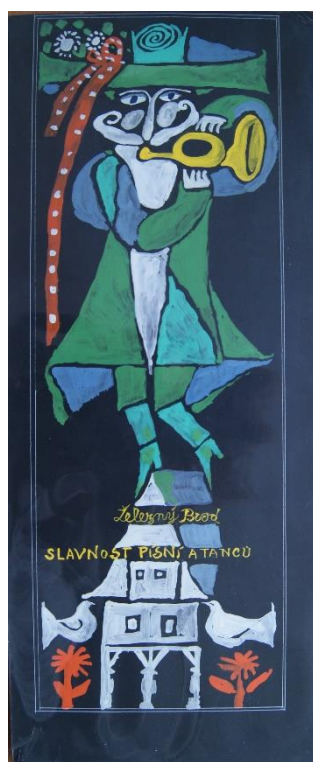
Zdroj: SOkA Jablonec nad Nisou, Foto: Jitka Bohuňková

Obr. 48 M. Jágr, *Svět naruby*, 1975, ilustroval Miloslav Jágr.
Zdroj: Sukova knihovna v Praze, Foto: Jitka Bohuňková

Obr. 49 *Slavnosti písní a tanců v Železném Brodě*, návrh plakátu,
Zdroj: Městské muzeum v Železném Brodě, Foto: Jitka Bohuňková

SEZNAM OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

Obr. 1 Miloslav Jágr s rodiči, fotografie

Obr. 2 Miloslav Jágr skicující u řeky Jizery, fotografie

Obr. 3 *Inspiromat*, fotografie

Obr. 4 Ateliér Adolfa Hoffmeistera, klauzury 1963, fotografie

Obr. 5 Miloslav Jágr na nádraží v Amsterdamu, 1968, fotografie

Obr. 6 Miloslav Jágr se studentem Ondřejem Slivkou, fotografie

Obr. 7 Studenti Ateliéru filmové a televizní grafiky na VŠUP, fotografie

Obr. 8 Jágrovi – dcera Hana, manželka Hana, Miloslav Jágr, pes Adámek a trpaslík pana Háby, fotografie

Obr. 9 *VPRD* – Slavík Holík, Josef Lamka, Miloslav Jágr, Drahomíra Baruchová alias matka pluku, Josef Novák, Luboš Šperl, Jindřich Kovařík, fotografie

Obr. 10 Miloslav Jágr a František Nepil

Obr. 11 Miloslav Jágr v ateliéru s Pařížskou lahví, fotografie

Obr. 12 Miloslav Jágr s vnučkou Terezkou, fotografie

Obr. 13 Návrhy na skleněné figurky, pastel, tuš, fix, papír

Obr. 14 Sklenice s rytými motivy – Valach se psem, kohout, nedat.

Obr. 15 *Zasadil dědek řepu*, 1951, tavená plastika

Obr. 16 *Domy*, 1958, olej, plátno, 34,5 x 28 cm

Obr. 17 *Tajný policista nad Troskami*, 1965, olej, lepenka

Obr. 18 *Přístav*, nedat., olej, dřevěná deska, 59 x 49 cm

- Obr. 19** Adam a Eva, 1968, olej, dřevěná deska, 24,5 x 32,5 cm
- Obr. 20** A. Quincy, *Poslední drak*, 1962, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 21** V. Šikula, *Trampoty s helikónem*, 1967, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 22** J. V. Pleva, *Budulínek a ještě dvě pohádky navíc*, 1969, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 23** K. Poláček, *Metempsychóza, čili stěhování duší*, 1969, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 24** V. Čtvrtek, *Jak šel Česílko Andulce pro bačkůrky*, 1970, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 25** O. Chaloupka, *Špalíček českých pohádek*, 1971, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 26** L. Štíplová, *Kočkám vstup zakázán*, 1972, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 27** J. Spilka, *Náš Krakonoš*, 1973, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 28** O. Sirovátka, *Plný pytel pohádek*, 1978, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 29** J. Knitlová, *Talent na Julii*, 1978, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 30** A. P. Čechov, *Humoresky*, 1979, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 31** F. Nepil, *Polní žínka Evelínka*, 1979, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 32** J. Žáček, *Ahoj, moře*, 1980, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 33** M. Jágr, *Kluk s křídly*, 1980, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 34** M. Jágr, F. Nepil, *Podívánky*, 1981, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 35** M. Jágr, F. Nepil, *Podívánky*, 1981, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 36** M. Jágr, *Pan Tužka a slečna Pastelka, o psu Gumovi nemluvě*, 1983, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 37** M. Jágr, *Osmý trpaslík pana Háby*, 1984, ilustroval Miloslav Jágr
- Obr. 38** M. Jágr, *Osmý trpaslík pana Háby*, 1984, ilustroval Miloslav Jágr

Obr. 39 M. Jágr, *Veverek Koudelka a jiná slohová cvičení*, 2007, ilustroval Miloslav Jágr

Obr. 40 M. Jágr, H. Prošková, *Hledejte kolečka*, 1970, ilustroval Miloslav Jágr

Obr. 41 Časopis *Čtenář*, 1990, č. 7, s. 20, ilustroval Miloslav Jágr

Obr. 42 *Jezdec na koni*, nedat., glazovaná keramika, 22 x 34 cm

Obr. 43 *Pařížská láhev*, kolem 1988, glazovaná keramika, 19 x 55 cm

Obr. 44 *Fidlovačka*, Tyl, Škroup, Jágr, kolem 1983, serigrafie, papír

Obr. 45 *Vánoční procházka*, Unicef 1995, kvaš, tuš, 30 x 21 cm

Obr. 46 *Hrátky s čertem*, 1954, návrhy kostýmů

Obr. 47 *Hrátky s čertem*, 1954, návrh scény

Obr. 48 M. Jágr, *Svět naruby*, 1975, ilustroval Miloslav Jágr

Obr. 49 *Slavnosti písní a tanců v Železném Brodě*, návrh plakátu

ANOTACE

Katedra:	Katedra dějin umění
Vedoucí práce:	Prof. PhDr. Ladislav Daniel, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Dílo Miloslava Jágra
Název práce v angličtině:	Artwork of Miloslav Jágř
Anotace:	Diplomová práce se věnuje výtvarníkovi Miloslavu Jágřovi. Nejprve představuje život umělce a jeho pedagogickou činnost, druhá část se zabývá dílem, kde je zahrnuta práce ve skle, malba, ilustrace, keramika, grafika, film a divadlo.
Klíčová slova:	Miloslav Jágř, Ilustrace, animovaný film, divadelní kostýmy, VŠUP
Anotace v angličtině:	This thesis deals with the artist Miloslav Jágř. First part is devoted to his life and to his pedagogical activity, the second part deals with the artwork, which includes glass, painting, illustration, ceramics, graphic arts, film and theater.
Klíčová slova v angličtině:	Miloslav Jágř, illustration, animated film, theater costumes, VŠUP
Přílohy vázané k práci:	vložené CD
Rozsah práce:	87 stran, 175 684 znaků + seznam literatury a zdrojů, textová příloha, katalog ilustrovaných knih, obrazová příloha
Jazyk práce:	čeština